

Péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji

Analýza potřeb a služeb

Poděkování

Tento dokument byl vytvořen za finanční pomoci grantu z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Děkujeme našim dárcům za jejich laskavou podporu! Za spolupráci děkujeme také pracovníkům Krajského úřadu Středočeského kraje, všem oddělením sociálněprávní ochrany dětí obcí s rozšířenou působností ve Středočeském kraji, partnerským neziskovým organizacím a náhradním rodinám.

Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědné Občanské sdružení Rozum a Cit.

Obsah

OBSAH	2
PŘEDMLUVA	4
1. ÚVOD	5
2. VÝCHODISKA	6
3. VYMEZENÍ POJMŮ	9
4. HLAVNÍ AKTÉŘI V PÉČI O OHROŽENÉ DĚTI	13
4.1 Ministerstva a další orgány	14
Ministerstvo práce a sociálních věcí.....	14
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.....	14
Ministerstvo zdravotnictví	14
Ministerstvo vnitra.....	14
Ministerstvo spravedlnosti	15
Veřejný ochránce práv - Ombudsman.....	15
Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí	15
4.2 Hlavní aktéři v péči o ohrožené děti ve Středočeském kraji	16
4.2.1 Všeobecná charakteristika Středočeského kraje.....	16
4.2.2 Krajský úřad a obecní úřady s rozšířenou působností	17
Krajský úřad Středočeského kraje.....	17
Obecní úřady obcí s rozšířenou působností	17
4.2.3 Aktéři v oblasti sociálněprávní ochrany dítěte	18
Orgány sociálněprávní ochrany dětí.....	18
Komise pro sociálněprávní ochranu dětí.....	18
Organizace a zařízení pověřené výkonem sociálněprávní ochrany dětí	18
4.2.4 Aktéři v oblasti zdraví a zdravotnictví	20
Lékaři.....	20
Zdravotnická zařízení	20
4.2.5 Aktéři v oblasti školství a vzdělání.....	23
Školská poradenská zařízení	24
Školská zařízení pro preventivně výchovnou péči	26
4.2.6 Aktéři v oblasti bezpečnosti a ochrany	27
4.2.7 Aktéři v oblasti justice	28
4.2.8 Aktéři v oblasti služeb pro děti, mládež a rodinu	30
4.3 Významné organizace působící v péči o ohrožené děti na národní a mezinárodní úrovni	50
5. SYSTÉM PÉČE O DĚTI ŽIJÍCÍ MIMO VLASTNÍ RODINU VE STŘEDOČESKÉM KRAJI	54
5.1 Náhradní rodinná péče ve Středočeském kraji	55
5.2 Institucionální péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji	59
5.3 Psycho-sociální pomoc dětem vyrůstajícím mimo vlastní rodinu	67
5.4 Programy pro mladé lidi odcházející z ústavního zařízení	68
5.5 Závěr kapitoly	70
6. SOUHRN VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ V OBLASTI SLUŽEB V PÉČI O OHROŽENÉ DĚTI A RODINY VE STŘEDOČESKÉM KRAJI	71
6.1 Doporučení a náměty na zlepšení v oblasti péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji	73
7. SPOLUPRÁCE MEZI SUBJEKTY	75
7.1 Principy spolupráce	76
7.2 Formy spolupráce	76
7.3 Případové konference – individuální plánování	77
7.4 Výsledky dotazníkového šetření	77
7.4.1 Informovanost o nabídce služeb.....	77
7.4.2 Dosavadní charakter spolupráce a okruh spolupracujících organizací	78
7.4.3 Formy spolupráce	79
7.4.4 Principy vzájemné spolupráce	80
7.4.5 Supervize na pracovištích OSPOD.. ..	80

7.4.6	Využití případových konferencí.....	81
7.5	Závěrem	81
8.	ANALÝZA POTŘEB RODIN S DĚTI V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI VE STŘEDOČESKÉM KRAJI	82
8.1	Východiska	82
8.2	Cíle	83
8.3	Cílová skupina	83
8.4	Zvolená metoda	84
8.5	Průběh dotazníkové šetření a skupinových rozhovorů s náhradními rodiči	84
8.6	Výstupy	85
8.6.1	Nejčastější problémy související s péčí a výchovou svěřených dětí	85
8.6.2	Oblast podpory, odborné pomoci a služeb	85
8.6.3	Názory na dostupnost služeb ve Středočeském kraji.....	88
8.6.4	Informovanost náhradních rodičů o nabídce služeb a odborné pomoci.....	88
8.6.5	Možnosti vzdělávání a formy vzdělávání, které rodiče preferují.....	88
8.6.6	Odlehčení v péči o děti	89
8.6.7	Chybějící služby a druhy podpory pro náhradní rodiny.....	89
8.6.8	Návrh podoby konkrétní služby	90
8.6.9	Model nové služby – Odlehčující péče a asistence v náhradních rodinách.....	91
8.7	Obecné shrnutí, závěry	94
9.	ZÁVĚR.....	95
10.	PŘÍLOHY	97
10.1	Zdroje informací	97
10.2	Přehled právních předpisů	97
10.3	Odkazy	98

PŘEDMLUVA

Nedávno jsem četla knihu o tom, jaký je rozdíl mezi prací a povoláním. Práce je, podle autora, nutná dřina, často vykonávaná pro nějaký prospěch. Jsme-li naopak k něčemu povoláni, těší nás taková činnost sama o sobě. Člověk s povoláním dělá svou práci rád. A dobře. Dělá ji s rozumem a s citem.

Používáme-li rozum, cítíme-li zodpovědnost a záleží-li nám na výsledku naší práce, pak budeme moudře používat všechny dostupné prostředky k tomu, abychom dosáhli co nejlepšího výsledku. Pokud jsme našli svoje povolání v pomoci ohroženým dětem, může být pro nás tato publikace pomocí a inspirací. Abychom tam, kde je naše místo, kam jsme povoláni, mohli pracovat co nejlépe a uměli hledat partnery, rádce, pomocníky a další spojení.

Vážím si Rozumu a Citu. Vážím si také toho, že mohu některé z dam z této organizace znát osobně. Vážím si jejich upřímného hledání, kde a jak přinášet co nejlepší pomoc ohroženým dětem a náhradním rodinám. Vážím si jejich otevřenosti a ochoty pouštět se do nových věcí.

Příkladem takového odvážného vyplutí do nových vod je také tato publikace, ve které Rozum a Cit rozšiřuje pole působnosti z tradiční pomoci náhradním rodinám na celou oblast ochrany ohrožených dětí. Věřím, že zkušenosti a poznatky, získané díky tomuto vykročení, budou přínosem také ostatním, kteří se s nimi mají možnost v této knížce seznámit.

Byla bych moc ráda, kdyby alespoň některé části této knihy rychle zastaraly a bylo je třeba přepsat, protože už nebudou platit.

Byla bych moc ráda, kdyby bylo co nejdříve potřeba doplnit adresář poskytovaných služeb, kdyby se jejich nabídka rozšířila i o další, zatím nevyužívané typy.

Byla bych moc ráda, kdyby bylo brzy třeba napsat novou publikaci. Publikaci o tom, jak v systému ochrany ohrožených dětí je multidisciplinární přístup považován za naprosto samozřejmý, jak vzájemná spolupráce všech zúčastněných funguje a potřebné služby jsou dostatečně dostupné.

A to záleží také na nás. Ať je tato publikace dalším krůčkem k takové změně přeje

Kateřina Šlesingerová

národní koordinátorka projektu [Quality4Children](#)

a spoluautorka návrhu pokynů OSN pro vhodné podmínky a využití alternativní péče o děti

1. Úvod

Tato publikace vznikla v rámci projektu „Systém péče o sociálně znevýhodněné děti - děti žijící mimo vlastní rodinu nebo ohrožené umístěním do ústavního zařízení - ve Středočeském kraji“, který reaguje na často zaznívající stesky na současný systém péče o ohrožené děti. Ten je, dle kritiků, roztržitý, spolupráce mezi státní správou, jednotlivými organizacemi a odborníky je nedostatečná a podpora poskytovaná ohroženým dětem tak není koordinována a chybí návaznost, čímž se stává neefektivní a z hlediska zájmů dítěte nedostatečná.

Náš projekt je realizován v období od července 2008 do konce června 2010 a je financován grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci finančních mechanismů EHP a Norského finančního mechanismu.

Projekt navazuje na dosavadní aktivity našeho občanského sdružení. Inspirací pro jeho vznik jsou přímé zkušenosti a postřehy z předešlé činnosti organizace, např. projektu „Pěstouni mají právo na služby“.

Počáteční fáze projektu spočívala v mapování situace péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji a následné analýze zjištěných faktů. V jeho rámci jsme také, mimo jiné, oslovili zahraniční odborníky na danou oblast a uvažujeme o možnostech co nejlepšího využití jejich zkušeností, popřípadě vhodnosti zavedení některých takto získaných technik a modelů práce do praxe v naší zemi. Velmi ochotně s námi spolupracovali zejména kolegové ze Slovenska (o. z. Návrat a Nadácie Rozum a Cit), ale využili jsme také zkušenosti odborníků z Polska, Velké Británie a Spojených států amerických.

Na základě výsledků analýzy v současné době začínáme pracovat ve 3 interdisciplinárních pracovních skupinách. Spolu s příslušnými pracovišti OSPOD budeme řešit prostřednictvím případových konferencí konkrétní případy znevýhodněných dětí. Práce těchto skupin bude podkladem pro vytvoření modelu použitelného v rámci celého kraje, ale i celé ČR.

Publikace, kterou právě držíte v rukou, shrnuje výsledky námi provedeného průzkumu. Východiskem jsou data sesbíraná na území Středočeského kraje v období listopad 2008 – květen 2009 v oblasti péče o sociálně znevýhodněné děti formou dotazníků a strukturovaných rozhovorů. Respondenty byli pracovníci oddělení sociálněprávní ochrany dětí v kraji, zúčastnilo se všech 26 pracovišť a dále pěstounské rodiny z dané lokality, neziskové organizace, jejichž činnost s danou problematikou souvisí, školská, výchovná a zdravotnická zařízení, poradenská a další pracoviště.

Cílem mapování bylo zpřehlednit stávající nabídku poskytovaných služeb v oblasti péče o ohrožené děti se zvláštním zřetelem na nabídku služeb pro rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči a zlepšit tak vzájemnou informovanost mezi odborníky i potenciálními uživateli služeb. Dále pak navázat a rozvinout vzájemnou spolupráci subjektů působících v oblasti péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji. Poznatky z mapování a následné analýzy budou využity jako podklad pro rozvoj nových služeb a síťování jednotlivých subjektů a odborníků.

Materiálu i projektu může být vytýkáno větší zaměření na skupinu dětí vyrůstajících v náhradní rodinné péči nebo dětí ohrožených ústavní výchovou. Toto užší vymezení vyplývá z dlouhodobého zaměření Občanského sdružení Rozum a Cit, které se specializuje na všestrannou podporu dětí vyrůstajících v náhradní rodinné péči. Přesto jsme v průběhu naší práce nahlédli na problematiku ohrožených dětí v širších souvislostech a více provázali práci s ostatními subjekty. Zpřehledněním systému péče a podpory o ohrožené děti ve Středočeském kraji můžeme přinést další inspiraci nejen pro nás, ale i pro partnerské organizace pracující na poli péče o ohrožené děti.

Ludmila Hanušová
Koordínátorka projektu

2. Východiska

V následujících řádcích uvádíme některé ze zdrojů, které se v poslední době vyjadřovaly k problematice ohrožených dětí v České republice. Tyto zdroje jsou také východisky pro naši práci a shodně poukazují na potřebu posunout péči o ohrožené děti směrem k většímu respektování jejich práv.

1. Zpráva Českého Helsinského Výboru

Ve zprávě Českého Helsinského Výboru o stavu lidských práv v ČR za rok 2007 paní Anna Šabatová v odstavci věnovanému situaci a právům dětí žijících mimo rodinu např. uvádí:

- počet dětí v ústavní výchově v ČR neklesá
- stále u nás neexistuje funkční a koordinovaný systém péče o tyto děti
- zájem rodiny je chápán zcela izolovaně od zájmu dítěte – nejsou respektovány citové vazby a potřeby dítěte
- v roce 2007 byla ČR již podruhé odsouzena Evropským soudem pro lidská práva za nerespektování rodinného a soukromého života
- aby mohla v ČR efektivně následovat výzvu Evropského soudu pro lidská práva, je nutné, aby vznikl jednotný systém v péči o děti, jednotná agenda fungující v rámci jednoho orgánu, což je zároveň požadavek Výboru pro práva dítěte, který v rámci OSN naplňování těchto práv u nás sleduje

Zdroj: www.helcom.cz (Situace a práva dětí žijících mimo rodinu)

2. Doporučení světové zdravotnické organizace:

Na konferenci Zájem dítěte v listopadu 2007 PhDr. Petra Vrtbovská PhD. poukazovala na hodnocení situace v ČR Světovou zdravotnickou organizací. Ve zprávě byla zdůrazněna potřeba:

- maximální humanizace ústavní péče a intenzivní rozvoj systému pěstounství
- legislativy, která nedovolí umístění malých dětí do ústavní péče déle než na vymezenou dobu
- intenzivního rozvoje práce s biologickými rodinami
- vytvoření a zavedení standardů kvality a akreditace odbornosti tak, aby kvalita byla vymahatelná na státní i nestátní úrovni
- podpory akreditovaných odborných center na státní i nestátní úrovni

Zdroj: www.natama.cz (Konference: „Zájem dítěte“ 15. 11. 2007. PhDr. Petra Vrtbovská, PhD.)

3. Hodnocení systému péče o děti v ČR Republikovým výborem pro prevenci kriminality

Republikový výbor pro prevenci kriminality společně se zástupci ministerstev (MV, MS, MŠMT, MPSV a MZ) zpracoval materiál, který má informovat vládu ČR o závažných nedostatcích v péči o děti - především děti ohrožené sociálně patologickými jevy.

Závěry předkládací zprávy (srpen 2007), kterou vytvořili výše uvedení, lze shrnout do několika bodů:

- navzdory novým zákonům z let minulých týkajících se např. problematiky soudnictví a trestní odpovědnosti ve věcech mládeže, navzdory nárůstu počtu neziskových či charitativních organizací, které se angažují v oblasti péče o ohrožené a delikventní děti, nedošlo k podstatnému zlepšení fungování systému péče o ohrožené děti - naopak:
- došlo k roztržštění tohoto systému, který připomíná změť aktivit veřejnoprávních i nestátních subjektů, jež spolu nekomunikují, nespolupracují, "resortují se" a nejsou schopny kriticky a objektivně nahlédnout ani na činnost svou, ani na činnost jiného útvaru či resortu.
- klíčovým problémem je zásadní nedostatek pracovníků sociálně právní ochrany dětí
- nástroje nápravy jsou neefektivní, je jich malá škála, absentuje včasná intervence a dostatečná následná péče o děti opouštějící institucionální péči
- existující - nefunkční - systém v péči o ohrožené děti neslouží k nápravě, podpoře a pomoci, ale paradoxně často vede k porušování lidských práv dětí a k oslabování jejich schopnosti uspět v běžném občanském životě.

- situaci by mohlo řešit vytvoření národního koordinačního mechanismu, jehož analogická obdoba by měla být vytvořena na úrovni krajů a obcí s rozšířenou působností

Zdroj: www.mvcr.cz (*Hodnocení systému péče o ohrožené děti. 2007*)

4. Monitoring problematiky ohrožených dětí (Nadace Sírius)

Agentura MEDIAN realizovala pro Nadaci Sírius v průběhu roku 2008 rozsáhlý výzkum, který mapoval situaci ohrožených dětí na území celé ČR. V rámci výzkumu byla definována typologie hlavních problémů v péči o ohrožené děti:

- problémy legislativní a právní
- role a činnosti jednotlivých státních a samosprávných orgánů
- problémy v oblasti soudů a soudních rozhodnutí
- problémy koncepční a metodické (metodika a standardy)
- problémy v konkrétní práci OSPOD
- problémy v oblasti prevence a sanace rodiny
- problémy náhradní rodinné výchovy (pěstounská péče)
- problémy při vstupu do života (následná péče)

Více informací viz. zdroj: www.nadacesirius.cz

5. Krajské strategie a plány

Krajský úřad ošetřuje problematiku ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb ve Středočeském kraji. Cílová skupina: Rodina, děti, mládež zahrnuje velmi široký okruh uživatelů sociálních služeb. Je možné říci, že do této skupiny patří všechny rodiny s dětmi na území Středočeského kraje, včetně dětí a mládeže žijící mimo rodinu. Základní navržené cíle této pracovní skupiny pro období let 2010-2012 jsou následující:

- podpora odborného poradenství
- sociální práce se sociálně znevýhodněnými rodinami a dětmi
- prevence sociálně patologických jevů
- podpora rodin s dětmi se zdravotním znevýhodněním
- podpora programu pro děti a mládež žijící mimo vlastní rodinu
- vytvoření koncepce rodinné politiky ve Středočeském kraji

Zdroj: www.kr-stredocesky.cz

6. Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti

Národní akční plán definuje klíčové aktivity nutné pro zvýšení kvality péče o ohrožené děti v ČR. Jako celek je koncipován meziresortně. Mezi základní principy patří preference péče o děti v rodinném prostředí před péčí ústavní, prohloubení preventivní práce s ohroženými rodinami, individuální přístup a multidisciplinární práce na úrovni terénu a také aktivnější zapojení dětí a jejich rodiny do řešení jejich vlastní situace.

Národní akční plán je koncipován do následující struktury:

- řízení systému péče o ohrožené děti a rodiny
- kvalita péče o ohrožené děti a rodiny
- financování systému péče o ohrožené děti
- legislativní úprava systému péče o ohrožené děti
- práce s veřejným míněním

Více informací viz. zdroj: www.mpsv.cz

7. Praxe Občanského sdružení Rozum a Cit

Při realizaci tohoto projektu vycházíme především z našich dlouholetých zkušeností a praxe při práci s náhradními rodinami. Mnoho informací z oblasti náhradní rodinné péče jsme získali také v průběhu projektu „Pěstouni mají právo na služby“.

Také dosud uskutečněná spolupráce s partnerskými organizacemi v Čechách i v zahraničí a jednotlivými úřady státní a veřejné správy se ukázala jako velmi důležitá a inspirující. Díky společnému sdílení zkušeností předávaných na seminářích, různých konferencích, v literatuře i na jednotlivých webech získáváme cenné poznatky a nové náhledy na problematiku.

8. Na závěr trocha historie

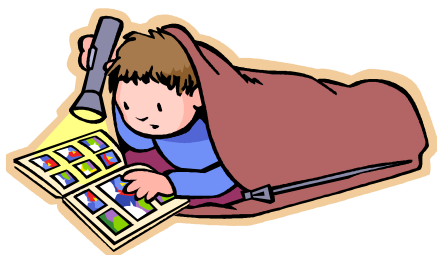
Již v prvním vydání knihy „Psychická deprivace v dětství“ z roku 1963 (PhDr. Josef Langmeier, PhDr. Zdeněk Matějček) byly doporučeny priority, které i s odstupem doby zůstávají stále aktuální:

- prohloubit informovanost veřejnosti o základních otázkách duševního zdraví a zdravého vývoje budoucí generace
- zlepšit sociální službu při orgánech péče o mládež, při soudech, v dětských psychiatrických zařízeních a ve všech ústavech
- rozšířit možnosti adopcí a jiné náhradní rodinné péče
- zajistit dalekosáhlou úpravu výchovné péče ve všech typech našich ústavů
- pokusně zavádět nové formy péče o dítě bez rodiny

Ve většině výše uvedených zprávách a dokumentech bylo shodně poukazováno na neutěšenost a jakousi strnulost situace na poli ohrožených dětí v České republice. Přesto řada z nás vnímá množství konkrétních pozitivních kroků ke změnám. Probíhá celá řada podnětných konferencí, aktivně zde působí odborníci ze zahraničí, probíhá snaha o profesionalizaci náhradních rodin, rozvíjí se systém služeb pro ohrožené děti a byla započata také transformace systému péče o ohrožené děti a ústavních zařízení. Všechny tyto změny přináší zvýšené nároky pro pracovníky na poli sociálně právní ochrany dětí. Právě dobrá komunikace zapojených stran a otevřenost ke spolupráci může celý systém zefektivnit a posunout k reálným pozitivním změnám.

Věříme, že i my, díky projektu „Systém péče o sociálně znevýhodněné děti ve Středočeském kraji“ posuneme situaci o malý krůček dál, vstříc pozitivním změnám při naplňování práv ohrožených dětí.

3. Vymezení pojmů

V nejlepším zájmu dítěte

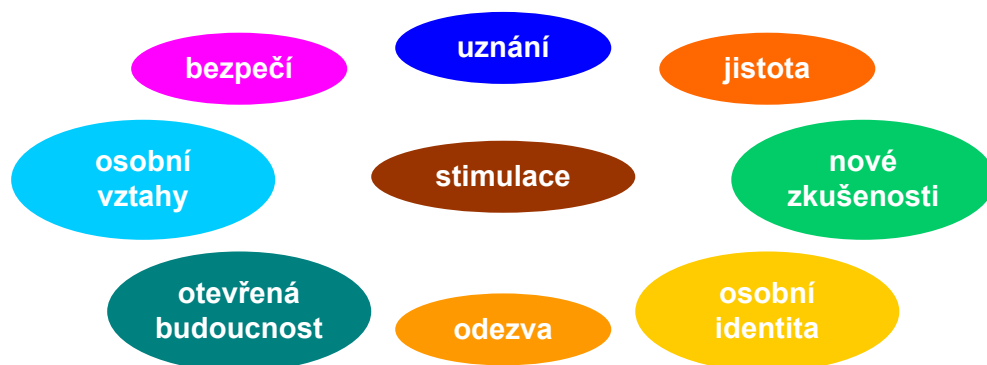
Nejlepší zájem dítěte je ústředním pojmem péče o ohrožené děti. Co se však za těmito slovy skrývá? Jedná se totiž o vyjádření, které nelze vymezit ani omezit právní úpravou. Ale dle čeho se při naplňování nejlepšího zájmu dítěte řídit? Legislativa přesto spěchá na pomoc s vymezením práv dítěte prostřednictvím Úmluvy o právech dítěte.

Ale jak zajistit práva dítěte, pokud jsou např. ve vzájemném rozporu? Kde pak skutečně nalézt nejlepší zájem? Jedná se o otázku, kterou jsou nuceni klást si jak sociální pracovníci, vychovatelé, soudci, tak i společnost. Většinou musejí rozhodovat sami - často vlastním úsudkem a snad i intuicí. Co může pomoci při bilanci a dilematu, jak skutečně jednat v zájmu dítěte? Na pomoc spěchá také obor psychologie, který má k dětské duši nejbližší. Ta vymezuje tzv. základní životní potřeby dítěte, které také mohou napomoci při hledání a určení nejlepšího zájmu dítěte. Pohledů a schémat existuje více, přičemž většina autorů se shoduje na obdobném.

Umožnit dítěti vyrůstat v prostředí:

- ve kterém se cítí bezpečně,
- ve kterém se orientuje a které mu dodává spolehlivé citové vazby,
- které umožňuje uspokojovat základní psychické potřeby a harmonicky rozvíjet svou osobnost,
- které je stimulující, oceňující a přijímající jeho individualitu,
- a které dává možnost rozvinout potřebu otevřené budoucnosti.

(Matějček, Z.; Langmeier, J.: *Psychická deprivace v dětství*. 1974)

„Nejlepší zájem dítěte tedy znamená takovou konstelaci okolností, takové uspořádání životní situace dítěte, v němž mohou být trvale, smysluplně a individuálně přiměřeně uspokojovány základní životní potřeby dítěte.“ (Kovářík, J.: *Náhradní rodinná péče v praxi*. 2004)

Ohrožené dítě

Za ohrožené dítě je považováno dítě, jehož život či zdraví je nějakým způsobem ohroženo. Přičemž zdraví je definováno dle WHO jako komplexní stav tělesné, duševní a sociální pohody.

Z hlediska sociálněprávní ochrany dětí jsou za ohrožené děti považovány:

- děti týrané, zneužívané a zanedbávané
- děti, které se ocitly mimo vlastní rodinu
- děti cizince bez doprovodu dospělé osoby
- děti vyžadující zvýšenou pozornost (tělesné, psychické výchovné, sociálně slabé)
- delikventní a predelikventní děti
- děti ohrožené sociálně patologickými jevy

V současné době je snahou předcházet nejasnému vymezení a užívá se obecně široké pojetí tohoto pojmu. Za ohrožené děti jsou proto považovány všechny děti, u nichž byl detekován jakýkoliv náznak negativních jevů, tedy ty děti, jejichž potřeby nejsou v plné míře naplňovány.

Zdroj: *Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Ministerstvo vnitra ČR, 2007.*

Z hlediska předkládaného materiálu je užíván pojem ohrožené děti ve vztahu k dětem, které:

- vyrůstají v dysfunkční rodině
- se ocitly bez jakékoliv péče
- mohou být ohroženy odebráním z rodiny a umístěny mimo tuto rodinu
- vyrůstají mimo vlastní rodinu
- mají výchovné problémy a poruchy chování (lhaní, záškoláctví, krádeže, drogy, odchody z domova, závažná trestná činnost)
- pocházejí ze specifického interkulturního prostředí (minority, děti uprchlíků a imigrantů)
- mají psychiatrickou diagnózu
- mají zdravotní či mentální postižení
- jsou dlouhodobě nemocné
- se nacházejí v obtížné životní situaci
- jsou sociálně znevýhodněné
- mladiství odcházející z ústavního zařízení
- mladiství závislí na alkoholových i nealkoholových drogách, popř. s jiným typem závislosti (gamblerství, poruchy příjmu potravy...)

Sociálně právní ochrana dětí

Sociálněprávní ochranou dětí se rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

Náhradní výchova

Náhradní výchovou se pro potřeby této práce rozumí ústavní a ochranná výchova, péče o děti v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a v neposlední řadě náhradní rodinná péče.

Systém péče o děti žijící mimo vlastní rodinu

Systém je definován jako soubor institucí, které se podílejí na realizaci náhradní výchovy, kdy je dítě svěřeno do péče mimo vlastní rodinu.

Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinnou péčí se rozumí pěstounská péče, včetně pěstounské péče na přechodnou dobu, osvojení, osobní poručenská péče a výchova dítěte jinou fyzickou osobou než rodičem.

Ústavní výchova

Ústavní výchova je institut rodinného práva a soud ji může nařídit v případě vážného ohrožení nebo narušení výchovy dítěte nebo nemohou-li rodiče výchovu dítěte zabezpečit. Před tím, než soud nařídí ústavní výchovu, je povinen zkoumat, zda nelze výchovu zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Obě tyto formy mají před nařízením ústavní výchovy vždy přednost.

Ochranná výchova

Ochranná výchova je institutem trestního práva a jedná se o jednu z forem ochranného opatření. Dítětem se dle tohoto zákona rozumí ten, kdo v době před dovršením patnáctého roku věku spáchá čin jinak trestný. Mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok, ale nepřekročil osmnáctý rok, svého věku. Mládeží se pak rozumí děti mladší patnácti let a mladiství.

Soud může mladistvému uložit ochrannou výchovu v těchto případech:

- není-li o výchovu mladistvého náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije,
- byla-li dosavadní výchova mladistvého zanedbána,
- pokud prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy nebo na nepostačuje uložení ústavní výchovy podle zákona o rodině.

Preventivně výchovná péče

Preventivně výchovnou péčí se myslí poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb dětem s rizikem poruch chování nebo dětem s již rozvinutými projevy tohoto chování, u nichž není nařízena ústavní výchova nebo uložena výchova ochranná.

Tato služba je poskytována také zletilým osobám, pokud nemají ukončené střední vzdělání a jsou řádnými studenty střední školy.

Účelem preventivně výchovných zařízení je předcházení vzniku a rozvoje negativních projevů a zmírňování či odstraňování důsledků již vzniklých poruch chování u dětí.

Preventivně výchovnou péči poskytuje středisko výchovné péče nebo diagnostický ústav formou ambulantní, celodenní nebo internátní.

Speciální pedagogika

Pedagogická disciplína orientovaná na výchovu, vzdělávání, na pracovní a společenské možnosti a uplatnění zdravotně a sociálně znevýhodněných osob a jejich co možná největší integraci do společnosti. Dle jednotlivých druhů postižení se speciální pedagogika dělí na: psychopedii, somatopedii, logopedii, surdopedii, tyflopeditii (oftalmopedii), etopedii, speciální pedagogiku osob s kombinovaným postižením a parciální nedostatky. Termín speciální pedagogika se u nás užívá od r. 1957.

Výchovné problémy

Patří sem chování, kdy děti zanedbávají povinnou školní docházku, utíkají z domova, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly čin jinak trestný, páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití.

Rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv požádat o pomoc orgán sociálněprávní ochrany. Každý je oprávněn upozornit orgán sociálněprávní ochrany na výchovné problémy dětí a mládeže.

Poruchy chování

Poruchy chování jsou charakterizovány opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Takové chování výrazně překračuje rámec sociálního chování, které odpovídá danému věku a má trvalejší ráz (šest měsíců nebo déle). Tento druh chování může manifestovat nezpracované trauma, nebo může být i projevem psychiatrické poruchy. Je-li tomu tak, je preferována příslušná diagnóza. Struktura poruch chování: disociální chování (mírné odchylky od normy), asociální chování (závažnější odchylky, které ale stále nejsou přestupky), antisociální chování (jednání nebezpečné pro společnost, jedná se o porušení právních či společenských norem).

Delikvence

Páchání deliktů (přečin, poklesek, porušení práva), trestná činnost. Jedná se o mírnější porušení právních nebo morálních norem zejména dětmi a dospívajícími. Pro závažnější přestupky a trestné činy dospělých osob se používá termín kriminalita. Juvenilní delikvence je zastřešující pojem pro přestupky dětí ve věku 16-18 let, které měly za následek, že se mladistvý dostal k soudnímu řízení.

Reedukace

Jde o využití metod speciální pedagogiky při úpravě narušených funkcí člověka.

Resocializace

Proces vedoucí k znovuvvedení do společnosti a znovuzakotvení v ní. Hartlův psychologický slovník pojem resocializace chápe jako opětovnou socializaci člověka propuštěného z dlouhodobé ústavní

péče vězeňské, nemocniční aj. Podle C. Czapówa a S. Jedlewského to je překonávání negativního postoje vychovávaného jedince k souboru norem, které mu určují určité povinnosti a práva.

Sociální vyloučení

Vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace. Ta může nastat oslabením nebo ztrátou schopností z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucího ke konfliktu se společností, vlivem sociálně znevýhodňujícího prostředí, ohrožením práv a zájmů, trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů.

Speciální vzdělávání

Speciální vzdělávání je zajišťováno pro děti, které mají speciální vzdělávací potřeby a děti zařazené do škol zřízených při školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Jedná se o systém školských zařízení pro děti se zdravotním postižením nebo zdravotním či sociálním znevýhodněním.

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami

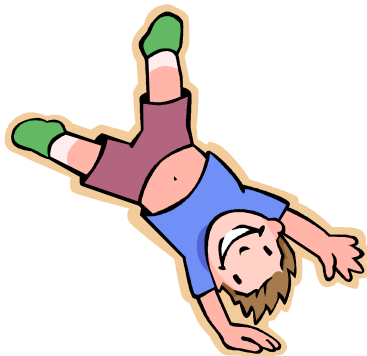
Děti nadprůměrně nadané, školáci ze sociálně znevýhodněných rodin, žáci a studenti s různými handicap. Všechny děti, jejichž vzdělávací cesta je odlišná, a vyžaduje tedy zvláštní ohledy.

Terénní programy

Pomoc poskytovaná osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osobám bez přístřeší, osobám žijícím v sociálně vyloučených komunitách a jinak sociálně ohroženým skupinám obyvatel. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností.

4. Hlavní aktéři v péči o ohrožené děti

Dětství je náznakem člověka jako je ráno náznakem nového dne. (John Milton)

Při zajišťování podpory rodiny, hájení a naplňování práv a zájmů dítěte je nezbytná jak úloha státu, státní správy, samosprávy, tak i nestátního sektoru. Stát zřizuje na centrální, krajské i místní úrovni orgány zodpovědné za koncepci, organizaci, řízení a financování systému péče o ohrožené děti. Tato činnost je však v kompetenci několika resortů. Výhodou rozložení odpovědností a kompetencí mezi tyto resorty je možnost konkrétního zaměření na specifickou oblast, nevýhodou pak mohou být obtíže při vzájemné koordinaci péče. Je proto dobré, aby existovala instituce, která je v systému jednotícím prvkem, a která je schopna koordinovat veškeré kompetence a aktivity spadající do oblasti péče o ohrožené děti.

Tento koordinační orgán prozatím ještě v praxi neexistuje, je proto užitečné mít alespoň přehled o síti služeb, organizací, institucí a jejich činnostech, neboť dobrá informovanost může napomoci k efektivní a rychlé koordinaci ve včasné péči o ohrožené děti a k propojování a síťování důležitých aktérů v této oblasti.

Otevřený a přístupný systém, který pružně reaguje na aktuální potřeby rodiny a dítěte, je nezbytný. K tomu je však zapotřebí dostupnost informací a dostupnost vhodné péče ve všech fázích procesu práce s ohroženým dítětem. Má však každý region skutečně k dispozici služby, které jsou zapotřebí?

Cílem této kapitoly je vytvořit přehled o organizacích a subjektech, které se péčí o rodinu a dítě zabývají, tzv. „aktérů“ a poskytnout náměty k zamyšlení: Jak společně spojit síly a koordinovat potřebnou pomoc, jak zlepšovat vzájemný soulad a být ve svém konání efektivní. Zkrátka, jak vzájemně vytvářet takovou síť, která je schopna ohrožené dítě zachytit a ochránit.

Co vše tedy zahrnuje pojem systém péče o ohrožené dítě?

4.1 Ministerstva a další orgány

I když se publikace věnuje zejména krajskému uspořádání, je vhodné pro správnou orientaci v celém systému na počátku zmínit metodické orgány pro tuto oblast, kterými jsou jednotlivá ministerstva a další orgány. V České republice je tato oblast zajišťována několika resorty, které pak metodicky řídí další orgány, jednotlivé instituce a organizace na úrovni kraje i obcí.

Resorty, které zajišťují v ČR péči o ohrožené děti a rodiny:

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Ministerstvo práce a sociálních věcí je ústředním orgánem v oblasti péče o rodinu a děti, sociální péče a péče o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc. Do jeho kompetence spadá jako samostatná oblast sociálně-právní ochrana dětí. Ministerstvo v jejím rámci zajišťuje koncepční, metodickou, organizační a kontrolní činnost. Organizuje v součinnosti s krajskými úřady náhradní rodinnou péči, zřizuje a spravuje ústavy a zařízení sociální péče, vykonává dozor nad poskytováním sociálních služeb. Vydává pověření k výkonu sociálně-právní ochrany nestátním subjektům. Řídí Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí a zpracovává programy na ochranu dítěte před vnějšími škodlivými vlivy, proti domácímu násilí a před týráním, zneužíváním a zanedbáváním.

www.mpsv.cz

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je ústředním orgánem pro předškolní a školská zařízení, základní, střední a vysoké školy a školy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Zodpovídá za vzdělávání a tělesný rozvoj populace a má stěžejní podíl v primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Preventivní akce jsou realizovány v rámci podpůrných programů pro rizikové skupiny a pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Podporuje volnočasové aktivity určené nejširším vrstvám dětí a mládeže a programy včasné intervence. Metodicky řídí systém školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a střediska výchovné péče a nad jejich fungováním provádí dozor. Dále svými programy podporuje integraci příslušníků národnostních menšin a zabezpečuje školní docházku dětí cizinců a azylantů.

www.msmt.cz

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ

Ministerstvo zdravotnictví je mimo jiné ústředním orgánem pro zdravotní péči, ochranu veřejného zdraví, zdravotnická zařízení a zvláštní zdravotnická zařízení (kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti do 3 let, dětské odborné a lázeňské léčebny, ozdravovny, psychiatrické léčebny pro děti a dětská oddělení, stacionáře pro děti a další dětská zařízení), která metodicky vede.

www.mzcr.cz

MINISTERSTVO VNITRA

Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem pro ochranu veřejného pořádku a bezpečnosti a působí také v oblasti odhalování, vyšetřování a objasňování trestné činnosti dětí a mládeže a trestné činnosti páchané na dětech a mládeži. Zaměřuje se na koncepční a metodickou činnost v oblasti prevence trestné činnosti dětí a mládeže a na vytváření informačních systémů v oblasti prevence kriminality. Navrhuje systémová a organizační opatření v oblasti péče o delikventní mládež a také se věnuje problematice domácího násilí. Podílí se na činnosti mezirezortní pracovní skupiny, jejímž cílem je vytvořit právní rámec a metodické postupy pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí. Navrhuje sociálně preventivní a intervenční opatření v oblasti kriminality. V současné době rozvíjí např. Systém včasné intervence.

www.mvcr.cz

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem pro soudnictví, státní zastupitelství a vězeňství, pro probaci a mediaci. Zastupuje Českou republiku při vyřizování stížností na porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Činnost ministerstva se dotýká zacházení s mladistvými delikventy v oblasti legislativní i výkonné, při vytváření podmínek pro aplikaci alternativních trestů a v oblasti resocializačního působení vězeňství. Působí v oblasti soudnictví ve věcech mládeže tj. u osob mladších 18 let, které spáchají takový čin, který by byl u dospělé osoby považován za trestný. Zabývá se také ochranou dětí a připravuje důležité právní předpisy v oblastech hmotného a procesního občanského práva, trestního práva a dalších.

www.justice.cz

Další subjekty:

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV - OMBUDSMAN

Veřejný ochránce práv pomáhá zajišťovat ochranu práv a oprávněných zájmů v oblastech, kde se občan střetává s úřady státní správy, kde je jednání úřadů a orgánů v rozporu s právem nebo v případě jejich nečinnosti. Přispívá tak k ochraně základních práv a svobod. V některých případech působí mezi zúčastněnými stranami v klasické pozici mediátora. Do působnosti ombudsmana patří celá oblast týkající se výkonu sociálněprávní ochrany dětí. Veškerou tuto činnost má právo šetřit.

www.ochrance.cz

ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ

Jedná se o orgán s celostátní působností a zajišťuje ochranu práv a zájmů dítěte ve vztahu k cizině. Vykonává funkci opatrovníka dítěte a spolupracuje se státními orgány nebo jinými organizacemi cizího státu, pokud jsou pověřeny ve svém státě k činnostem sociálněprávní ochrany dětí. Pomáhá pátrat po rodičích dítěte, pokud rodiče nebo jeden z nich žijí v cizině. Pomáhá zjišťovat majetkové a výdělkové poměry pro stanovení výživného a zprostředkovává podávání návrhů směřujících k zabezpečení plnění vyživovací povinnosti a to zejména návrhů na úpravu vyživovací povinnosti, výchovy a určení otcovství. Pro účely osvojení v cizině zjišťuje, v jakém sociálním prostředí a v jakých rodinných poměrech dítě žije a dává souhlas k osvojení dítěte v cizině.

www.umpod.cz

4.2 Hlavní aktéři v péči o ohrožené děti ve Středočeském kraji

Před vlastním popisem jednotlivých aktérů v péči o ohrožené děti ve Středočeském kraji zmíníme základní charakteristiku tohoto kraje.

4.2.1 VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Středočeský kraj se svou rozlohou řadí k největším krajům. Patří mezi čtyři kraje, na jejichž území žije více než 1 milion obyvatel. Jeho rozloha 11 014 km² zabírá téměř 14 % území České republiky. Na rozdíl od ostatních krajů nemá své sídlo umístěno na vlastním území, ale na území sousedního kraje hlavního města Prahy. Sousedí s dalšími 6 kraji: Hl. m. Prahy, Plzeňským, Ústeckým, Pardubickým, Vysočina a Jihočeským.

Počet obyvatel

K 31. 12. 2006 měl Středočeský kraj 1 175 254 obyvatel. V posledních letech se počet obyvatel ve Středočeském kraji neustále zvyšuje. Důvodem je zejména neustálý přírůstek způsobený stěhováním v rámci procesu suburbanizace – tedy přesunu bydlení z Prahy do jejího zázemí. V okolí hlavního města dochází k výstavbě satelitních obytných celků a mezi přistěhovalými je nejvyšší podíl mladých ve věku 25-34 let, kteří následně zakládají v kraji své rodiny. Dochází tak také k nárůstu podílu dětí v populaci.

Administrativní a správní organizace území Středočeského kraje:

- 26 správních obvodů
obcí s rozšířenou
působností

Obce s rozšířenou působností:

Benešov, Beroun, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, Čáslav, Černošice, Český Brod, Dobříš, Hořovice, Kladno, Kolín, Kralupy nad Vltavou, Kutná Hora, Lysá nad Labem, Mělník, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Neratovice, Nymburk, Poděbrady, Příbram, Rakovník, Říčany, Sedlčany, Slaný, Vlašim, Votice

Zdroj: www.kr-stredocesky.cz

4.2.2 KRAJSKÝ ÚŘAD A OBECNÍ ÚŘADY S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

KRAJSKÝ ÚŘAD STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Krajský úřad **poskytuje odbornou a metodickou pomoc** v těchto oblastech: sociální služby, sociální péče, státní sociální podpora, pomoc v hmotné nouzi, sociálněprávní ochrana dětí a mladistvých, sociálněprávní ochrana dětí a mladistvých s poruchami chování nebo páchajících trestnou činností.

Rozhoduje o registraci poskytovatelů sociálních služeb a vede registr těchto poskytovatelů na území kraje. Zabezpečuje plnění funkce zřizovatele zdravotnických a školských příspěvkových organizací a organizací, které poskytují sociální služby.

Vede rejstřík školských a zdravotnických zařízení na území kraje. Vytváří podmínky pro zřizování zařízení sociálněprávní ochrany dětí a rozhoduje o udělení pověření k výkonu této ochrany.

V součinnosti s obecními úřady obcí s rozšířenou působností a MPSV organizuje náhradní rodinnou péči, zajišťuje zprostředkování náhradní rodinné péče, posuzuje žadatele o osvojení a svěřeni dítěte do pěstounské péče a rozhoduje o jejich zařazení do evidence žadatelů. Dále zajišťuje dostupnost informací a je oprávněn ke kontrole a prošetření postupů a rozhodnutí obcí s rozšířenou působností.

www.kr-stredocesky.cz

OBECNÍ ÚŘADY OBČÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

Tyto obecní úřady jsou **pověřeny výkonem sociálněprávní ochrany dětí**. Zastupují zájmy nezletilých, zajišťují výkon opatrovnictví nezletilých, zabezpečují výkon funkce kurátora pro mládež, provádí místní šetření a oznamují soudům a jiným státním orgánům rozhodné skutečnosti v oblasti sociálněprávní ochrany dětí, zajišťují sociálněprávní poradenství a zprostředkování odborné pomoci, sledují výkon ústavní a ochranné výchovy, podporují sanaci rodin, ve kterých byla dítěti nařízena ústavní výchova, a v neposlední řadě také zajišťují náhradní rodinnou péči.

Dále mají ve své působnosti **zajištění sociální prevence**. Zaměřující se na řešení výchovných problémů osob mladistvých, podílejí se na realizaci nápravných opatření u dětí a mladistvých, kteří spáchali přešůpek proti zákonu nebo čin jinak trestný. U osob mladších patnácti let zajišťují pedagogicko-psychologickou pomoc v kooperaci se vzdělávacími institucemi a součinnosti se soudy při nařízené ústavní výchovy. Provádějí sociální práci s mladistvými osobami ohroženými sociálním vyloučením a koordinují poskytování sociálních služeb těmto osobám.

Poskytují **pomoc osobám v hmotné nouzi** a rozhodují o poskytování dávek hmotné nouze.

Dále plní úkoly na úseku protidrogové problematiky a poskytují poradenství příslušníkům národnostních menšin.

Zabezpečují **činnost dle zákona o sociálních službách**, která také zahrnuje koordinaci poskytování sociálních služeb a odborného sociálního poradenství. Dále zajišťují dostupnost informací o možnostech a způsobu poskytování sociálních služeb a rozhodují o poskytnutí příspěvku na služby dle zákona o sociálních službách. Zjišťují potřeby poskytování sociálních služeb na území obce a podílí se na zpracování komunitního (střednědobého) plánu sociálních služeb.

Poskytují **pomoc zdravotně postiženým občanům** a rozhodují o poskytování dávek pro zdravotně postižené a zabezpečují agendu průkazek mimořádných výhod.

www.mestaobce.cz

4.2.3 AKTÉŘI V OBLASTI SOCIÁLNĚPRÁVNÍ OCHRANY DÍTĚTE

ORGÁNY SOCIÁLNĚPRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Orgán sociálněprávní ochrany dětí (OSPOD) je státní orgán, který zabezpečuje sociálněprávní ochranu dětí. Jedná se o ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a ochranu oprávněných zájmů dítěte.

Úloha OSPOD spočívá především ve **vyhledávání ohrožených dětí** vyžadujících zvláštní ochranu a vedení evidence dětí a jejich rodiny, kde bylo zjištěno nebezpečí ohrožení zdraví či vývoje dítěte a v neposlední řadě poskytnutí okamžité pomoci dětem, které jsou na životě či zdraví ohroženy. Rodinám poskytují nebo zprostředkovávají poradenství a mohou iniciovat soudní řízení o výchovných opatřeních. Působí na rodiče, aby plnili své povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, případně působí ve smyslu obnovení narušených funkcí rodiny.

OSPOD jsou **ustanoveny opatrovníkem** dítěte u soudních řízení, podávají návrh na nařízení ústavní výchovy a vydání předběžného opatření o svěřeni dítěte určité osobě. Též mají zákonem uloženou povinnost sledovat dodržování práv dítěte ve všech školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, v zařízeních sociální péče, ve zvláštních dětských zdravotnických zařízeních a v obdobných zařízeních. Sledují zejména rozvoj tělesných a duševních schopností dětí, ověřují důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení a zjišťují, jak se vyvíjejí vztahy mezi dětmi a jejich rodiči.

V oblasti náhradní rodinné péče přijímají žádosti o zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli či pěstouny, vyhledávají vhodné děti do náhradní rodinné péče a sledují vývoj dětí svěřených do péče jiné fyzické osoby, nebo do pěstounské péče.

Sociálně právní ochranu zabezpečují sociální pracovníci, kurátoři pro mládež a protidrogoví koordinátoři. Sociální pracovníci jsou klíčovými osobami v péči o ohrožené děti, proto jsou v časté spolupráci se školami, školskými zařízeními, zdravotnickými zařízeními a dalšími státními či nestátními organizacemi.

KOMISE PRO SOCIÁLNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ

Úkolem komise je koordinovat výkon sociálněprávní ochrany dětí na území obce s rozšířenou působností, navrhovat a posuzovat sociálně preventivní programy či posuzovat jednotlivé případy a vydávat k nim stanoviska.

ORGANIZACE A ZAŘÍZENÍ POVĚŘENÉ VÝKONEM SOCIÁLNĚPRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Sociálněprávní ochranu dětí mohou vykonávat také pověřené osoby a to na základě pověření s předem určeným rozsahem. Pověřené osoby jsou zejména nestátní neziskové organizace, které mohou poskytovat především preventivní a poradenskou činnost.

Mezi pověřené osoby patří např. organizace, které jsou pověřeny vyhledáváním dětí, na které se sociálněprávní ochrana zaměřuje, organizace zabývající se pomocí rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů, souvisejících s péčí o dítě, organizace zabývající se činností zaměřenou na ochranu dětí před škodlivými vlivy, zajišťováním přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny a nebo zřizováním výchovně rekreačních táborů pro děti. Jedná se také o organizace, které jsou pověřeny zřizovat zařízení sociálněprávní ochrany:

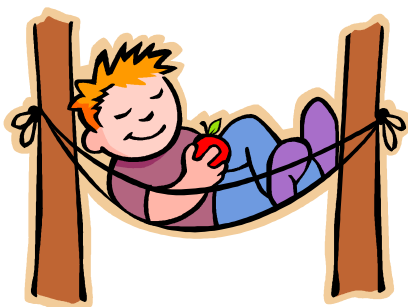
- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- zařízení odborného poradenství pro péči o děti
- zařízení sociálně výchovné činnosti
- zařízení pro výkon pěstounské péče

Organizace pověřené výkonem sociálněprávní ochrany dětí působící ve Středočeském kraji:

- Středisko pomoci ohroženým dětem ROSA, o. s. – Kladno
- Společně k bezpečí, o. s. – Kladno
- Kolpingova rodina Smečno, o. s.
- ČČK – Úřad oblastního spolku Beroun
- LECCOS, o. s. – Český Brod
- Lepší život, o. s. – Mělník
- Poradna pro manželství, rodinu a mezilidské vztahy – Rakovník
- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy – Kolín
- Prostor, o. s. – Kolín
- Oblastní charita Kutná Hora
- Povídej, o. s. – Kutná Hora
- Koordinační centrum sociálněprávní ochrany dětí – Strančice
- Olivova dětská léčebna, o. p. s. – Říčany
- Občanské sdružení Rozum a Cit – Praha
- PhDr. Věra Tawilová – Benešov
- Husitský dětský domov s chráněným bydlením – Příbram

Seznam osob pověřených k výkonu sociálněprávní ochrany dětí je k dispozici na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí: www.mpsv.cz.

4.2.4 AKTÉŘI V OBLASTI ZDRAVÍ A ZDRAVOTNICTVÍ

Dětství a dospívání jsou důležitými etapami lidského života, v nichž každý prochází tělesným a duševním vývojem, získává sociální a zdravotní návyky, které si uchovává po celý život. Základem zdravého vývoje dítěte je jeho vývoj v harmonické rodině, ve zdravém prostředí a se zajištěním kvalitní zdravotní péče. (Národní zpráva o rodině. MPSV 2004)

LÉKAŘI

Primární zdravotní péče o dítě je zajišťována pediatrem, který poskytuje komplexní preventivní, diagnostickou a léčebnou péči. Pediatrie je tedy nedílnou součástí péče o dítě. Dětská a dorostová lékařství mají své významné postavení zejména v prevenci syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Často se stávají klíčovými osobami, které mohou detekovat týrání či zanedbání dítěte, jež vyšetřují. S dětskými pacienty se setkávají nejen pediatři, ale také chirurgové a ostatní zdravotnický personál. Velice důležitá je pak úloha každého z nich v celém procesu diagnostiky týrání, neboť jejich vyšetření se často stává odborným základem, od kterého se odvíjí další postup. Není tedy nutné připomínat, že lékaři a zdravotnická zařízení jsou nezbytným článkem v multidisciplinárním přístupu k ohroženým dětem a že je v těchto případech nutná vzájemná informovanost a kooperace všech odborníků a organizací a koordinace postupů.

Seznam pediatriů a lékařů naleznete např. na portálu: www.znamylekar.cz.

ZDRAVOTNICKÁ ZAŘÍZENÍ

Zdravotnictví Středočeského kraje dále zahrnuje nemocnice, síť ambulantních specialistů, lékařských pohotovostních služeb pro děti a dorost, lékáren, domácí zdravotní péče, dopravních zdravotních služeb, léčeben, odborných ústavů, dětských léčeben, lázní a také síť poskytovatelů tzv. nelékařské zdravotní péče – psychologové, logopedi apod.

Seznam zdravotnických zařízení ve Středočeském kraji naleznete na: www.kr-stredocesky.cz.

Celorepublikový registr zdravotnických zařízení je k dispozici také na: www.uzis.cz.

Porodnice

Porodnice mají své významné postavení zejména v případech nechtěného těhotenství a v situaci, kdy se matka rozhodne dále o dítě nepečovat či svěřit dítě do adopce. V současné době lze využít instituci utajeného porodu v nemocnici nebo mimo zdravotnická zařízení. Žena může o utajený porod požádat v libovolné porodnici na základě žádosti podepsané v přítomnosti svědků (sestry a lékaře). Žádost se uschová odděleně od dokumentace. Dítě pak může být v krátkém časovém horizontu svěřeno do osvojení, pokud o něj v předpisem stanovené lhůtě matka neprojeví zájem.

Seznam porodnic je možné nalézt např. na portálu o porodnictví na: www.aperio.cz.

Poradenství pro ženy v tísní

Možnost utajených porodů také nabízejí kojenecké ústavy a dětská centra, kde si budoucí matka může domluvit také pobyt před porodem, tak aby mohla mít co nejdiskrétnější porod.

Občanské sdružení BABYBOX

Nabízí pomoc rodičům, matkám a dětem, které se v tísnivé situaci nedokáží postarat o novorozence prostřednictvím tzv. „babyboxů“, které umožňují anonymní odložení novorozeneckých dětí.

Přehled babyboxů na území Středočeského kraje:

- **Nemocnice Kladno**
- **Nemocnice Nymburk**
- **Klaudiánova nemocnice Mladá Boleslav**
- **Nemocnice Kolín**
- **Oblastní nemocnice Příbram**

Seznam naleznete na: www.babybox.cz.

Fond ohrožených dětí, o. s.

Provozuje telefonní linku pro anonymní porody 776 833 333 a zařízení „Klokánek“ pro děti vyžadující okamžitou pomoc, která přijímají také novorozence, jejichž matky utajeně porodily mimo zdravotnické zařízení.

www.fod.cz

AQUA VITAE (Poradna pro ženy v tísní) – Praha

Nabízí poradenství ženám, které se ocitly v tíživé životní situaci spojené zejména s těhotenstvím, porodem a péčí o právě narozené dítě. Zprostředkovává kontakt s odborníky z řady oblastí, zejména s lékaři (gynekology, genetiky), sociálními pracovníky, psychology, právníky aj.

Telefonická poradna: 800 108 000. Internetová poradna: poradna@linkapomoci.cz.

<http://linkapomoci.cz>

Léčebná zdravotnická zařízení

Ohrožené a chronicky nemocné či zdravotně postižené děti mohou být zařazeny do dispenzární péče, ve které jsou pak zvýšeně sledovány praktickým lékařem a příslušnými specialisty, odbornými ambulancemi a léčebnami. Mezi léčebná zdravotnická zařízení patří:

- Odborné léčebné ústavy, stacionáře a další zdravotnická zařízení pro děti
- Dětské psychiatrické léčebny a oddělení dětské psychiatrie

Léčebná zařízení pro děti a mládež působící na území Středočeského kraje:

- **Dětská odborná léčebna Charlotty G. Masarykové - Bukovany**
Léčba horních cest dýchacích, alergií a kožních nemocí.
www.lecebnabukovany.cz
- **Olivova dětská léčebna, o. p. s. - Říčany**
Léčebna pro děti s respiračními chorobami převážně alergického typu.
www.olivovna.cz
- **Dětský rehabilitační stacionář – Kladno**
Poskytuje komplexní léčebně-preventivní, výchovnou a sociální péči dětem s postižením tělesným, orgánovým, mentálním, smyslovým či kombinovaným a dětem sociálně ohroženým od 18 měsíců věku do nástupu školní docházky.

- Dětský alergologický stacionář - Kralupy nad Vltavou
- Stacionář pro děti s alergickými chorobami – Mělník
- Dětský stacionář - Neratovice

Dětské psychiatrické léčebny a oddělení dětské psychiatrie na území hl. m. Prahy:

- Dětská psychiatrická klinika Fakultní nemocnice Motol – Praha 5
- Dětská psychiatrie Fakultní Thomayerovy nemocnice - Praha 4
- Dětská psychiatrická klinika Bohnice – Praha 8
- Psychiatrická klinika 1. LF UK a VFN - Praha 2

Zdravotnická zařízení poskytující ústavní a výchovnou péči dětem do 3 let

Tato zařízení jsou popsána v samostatné kapitole: Systém péče o děti vyrůstající mimo vlastní rodinu.

4.2.5 Aktéři v oblasti školství a vzdělání

Význam škol a pedagogů v péči o ohrožené děti je zřejmý. Škola je v každodenním styku s dětmi a stává se tak důležitým článkem v tomto systému. Svou úlohu má především v prevenci sociálně patologických jevů, v depistáži ohrožených dětí, krizové a jiné intervenci, v práci s rodinou a v iniciaci včasné pomoci dětem i rodině. Školská zařízení poskytují poradenství a zprostředkovávají potřebnou odbornou pomoc. Jsou důležitým subjektem pro spolupráci při řešení individuálních případů. Propojení školního a mimoškolního prostředí je proto logické.

Na území Středočeského kraje působí vedle škol zřizovaných krajem a obcemi také soukromé školy různých zřizovatelů a školy církevní. K 31.

12. 2008 bylo v kraji provozováno 1220 škol a školských zařízení. Základní a mateřské školy jsou nejčastěji zřizovány obcemi, zatímco kraj nejčastěji zřizuje střední školy včetně středních škol samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením.

Počet škol a školských zařízení ve Středočeském kraji (dle jejich zřizovatelů) k 31. 12. 2008

Zřizovatel	Počet
Obec	954
Kraj	191
Soukromá osoba	57
Církev	11
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	7
CELKEM	1220

Zdroj: www.kr-stredocesky.cz

Seznam škol a školských zařízení naleznete na webových stránkách MŠMT: www.msmt.cz nebo na webových stránkách krajského úřadu: www.kr-stredocesky.cz.

Informace z oblasti vzdělávání naleznete na webových stránkách Ústavu pro informace ve vzdělávání: www.uiv.cz.

Speciální vzdělávání

Speciální vzdělávání je zajišťováno pro děti, které mají speciální vzdělávací potřeby a děti zařazené do škol zřízených při školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Jedná se o systém školských zařízení pro děti se zdravotním postižením nebo zdravotním či sociálním znevýhodněním.

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami se mohou vzdělávat formou individuální **integrace v běžných základních a mateřských školách** nebo formou skupinové **integrace ve speciálních třídách** běžné základní školy a nebo v rámci **škol speciálních**. Jedná se o školy s upraveným vzdělávacím programem pro děti především s těžšími formami zdravotního postižení (zrakového, sluchového, s poruchou dorozumívacích schopností, se souběžným postižením, s autismem, s těžkým tělesným nebo mentálním postižením).

Pokud potřeby a možnosti dítěte odpovídají podmínkám školy, pak se jednoznačně upřednostňuje forma individuální integrace v běžné škole. Ředitel školy může se souhlasem zřizovatele pro děti se zvláštními potřebami zřídit také asistenta pedagoga. Integrovaní žáci jsou pak zpravidla vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu.

Přehled zařízení pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami:

- Mateřské školy pro děti se speciálními potřebami
- Přípravný stupeň základní školy speciální pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami
- Přípravné třídy základní školy pro děti se sociálním znevýhodněním
- Základní školy praktické
- Základní školy speciální
- Základní školy pro zrakově postižené
- Základní školy pro sluchově postižené
- Základní školy pro hluchoslepy
- Základní školy pro tělesně postižené
- Základní školy logopedické
- Základní školy pro žáky se specifickými poruchami učení
- Základní školy pro žáky se specifickými poruchami chování
- Základní školy při zdravotnických zařízeních
- Základní školy speciální při zdravotnických zařízeních
- Speciální střední školy

Seznam speciálních škol naleznete na stránkách MŠMT: www.msmt.cz.

Užitečné informace na téma speciální vzdělávání nabízí:

Informační servis pro rodiče dětí se zdravotním postižením - www.alfabet.cz

Informační portál pro osoby se specifickými potřebami - www.helpnet.cz

Výzkumný ústav pedagogický v Praze - www.vuppraha.cz

ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

Tato zařízení zajišťují činnosti a služby pro děti - žáky, studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení. Poskytují speciálně pedagogické, pedagogicko-psychologické, preventivně-výchovné, informační, diagnostické, poradenské a metodické služby. Též napomáhají při volbě dalšího vzdělávání a přípravě na budoucí povolání. Součástí jejich činnosti je i prevence a řešení výchovných obtíží a sociálně patologických jevů (záškoláctví, násilí, šikana, závislosti, sexuální zneužívání, zneužívání sektami, kriminální chování). Zabývají se integrací dětí s postižením a zmírňováním důsledků zdravotního postižení. Spolupracují s orgány sociálněprávní ochrany dětí a dalšími školskými a zdravotnickými zařízeními, popřípadě s dalšími orgány a institucemi.

Mezi školská poradenská zařízení se řadí:

- Výchovní poradci, školní psychologové, školní metodici prevence, speciální pedagogové
- Speciálně pedagogická centra
- Pedagogicko psychologické poradny

Výchovní poradci, metodici prevence, psychologové a speciální pedagogové na školách

Škola zabezpečuje poradenské služby zpravidla prostřednictvím výchovného poradce, školního metodika prevence, školního psychologa nebo speciálního pedagoga. Tyto služby jsou zaměřeny na prevenci školní úspěšnosti a primární prevenci sociálně patologických jevů. Dále poskytují poradenství při volbě dalšího vzdělávání a budoucího profesního uplatnění. Zajišťují odbornou podporu dětem s poruchami učení a při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků se sociálním znevýhodněním. Činnost poradců se dále zaměřuje na vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování a na individuálně případovou práci se žáky v osobních problémech.

Pedagogicko psychologické poradny

Poskytují služby dětem, rodičům a učitelům. Zaměřují se především na psychologickou, speciálně pedagogickou a sociální diagnostiku a poradenství ve vztahu k vývoji, výchově a vzdělávání dětí a mládeže.

Přehled Pedagogicko psychologických poraden ve Středočeském kraji:

- **Pedagogicko psychologická poradna Kladno**
- **Pedagogicko psychologická poradna Králův Dvůr**
- **Pedagogicko psychologická poradna Rakovník**
- **Pedagogicko psychologická poradna Nymburk**
- **Pedagogicko psychologická poradna Mělník**
- **Pedagogicko psychologická poradna Mladá Boleslav**
- **Pedagogicko psychologická poradna Kolín**
- **Pedagogicko psychologická poradna Kutná Hora**
- **Pedagogicko psychologická poradna Říčany**
- **Pedagogicko psychologická poradna Benešov**
- **Pedagogicko psychologická poradna Příbram**
- **Pedagogicko psychologická poradna Praha Západ**

Seznam poraden naleznete na: www.edu.cz.

Speciálně pedagogická centra

Poskytují poradenské služby žákům se zdravotním postižením integrovaným ve školách, třídách a dalších školských zařízeních. Podporu žákům s vadami řeči, se zrakovým, sluchovým nebo tělesným postižením, dětem s mentálním postižením, s poruchami autistického spektra nebo s více vadami. Pomáhají zajišťovat integraci žáků s postižením a poskytují poradenství pedagogům a rodičům. Provádí speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku a zpracovávají podklady k rozhodnutí o zařazení dětí se zdravotním postižením do škol a školských zařízení.

Speciálně pedagogická centra na území Středočeského kraje:

- **Speciálně pedagogické centrum - Brandýs nad Labem - Stará Boleslav**
- **Speciálně pedagogické centrum - Mladá Boleslav**
- **Speciálně pedagogické centrum - Kladno**
- **Speciálně pedagogické centrum - Mnichovo Hradiště**
- **Speciálně pedagogické centrum - Kolín**
- **Speciálně pedagogické centrum - Rakovník**
- **Speciálně pedagogické centrum Slunce, o. p. s. - Stochov**
- **Speciálně pedagogické centrum při dětském domově a mateřské škole Beroun**

Seznam center naleznete na stránkách Asociace pracovníků speciálně pedagogických center: www.apspc.cz.

Další poradenská neškolská zařízení v oblasti vzdělání:

- **DYS – centrum Praha, o. s. - pobočka SLANÝ**
Poskytuje služby dětem se specifickými vývojovými poruchami učení a chování. Nabízí poradenství, terapii a vzdělávání rodičům a nejbližšímu sociálnímu okolí dítěte, pedagogům.
www.dyscentrum.org
- **Občanské sdružení Hyperaktivita – Praha**
Nabízí pomoc rodinám s dětmi s vývojovými poruchami se zvláštním zřetelem na ADD a ADHD. Nabízí poradenskou, terapeutickou a vzdělávací pomoc rodinám, dětem a dospělým. Pořádá výchovně rekreační pobyty pro děti, volnočasové aktivity aj.
www.hyperaktivita.cz

ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ PRO PREVENTIVNĚ VÝCHOVNOU PÉČI

Poskytují speciálně pedagogické a psychologické služby dětem s rizikem poruch chování nebo dětem s již rozvinutými projevy tohoto chování. Dále poskytují poradenství také rodičům a pedagogickým pracovníkům. Účelem preventivně výchovných zařízení je předcházení vzniku a rozvoji negativních projevů a zmírňování či odstraňování důsledků již vzniklých poruch chování u dětí. Preventivně výchovnou péči poskytují střediska výchovné péče nebo diagnostické ústavy formou ambulantních, celodenních nebo internálních služeb.

Střediska výchovné péče

Střediska výchovné péče poskytují speciálně pedagogické a psychologické poradenství a terapii dětem, dospívajícím a jejich rodinám. Péče je zaměřena na odstraňování a zmírňování již vzniklých výchovných poruch a na prevenci vzniku dalších. Dále také poskytují pomoc při začleňování do společnosti mladým dospělým propuštěným z ústavní výchovy. Nabízejí též konzultace odborníkům pracujícím s dětmi a mládeží. Střediska poskytují poradenství, terapii, diagnostiku a služby ambulantní případně i pobytové dětem s výchovnými a výukovými problémy, dětem, které si nerozumí s vrstevníky, dětem a mládeží užívající návykové látky, obětem šikany a dětským agresorům.

Střediska výchovné péče ve Středočeském kraji:

- Středisko výchovné péče Kolín
- Středisko výchovné péče Slaný
- Středisko výchovné péče Příbram

Střediska výchovné péče na území hl. m. Prahy:

- Středisko výchovné péče – Praha 12 - Modřany
- Středisko výchovné péče - Praha 4 – Jižní Město
- Středisko výchovné péče Klíčov - Praha 9
- Středisko výchovné péče pro děti (cizince) - Praha 5

Seznam Středisek výchovné péče naleznete na školském vzdělávacím a informačním portálu: <http://app.edu.cz/>.

Diagnostické ústavy

Diagnostické ústavy zajišťují komplexní diagnostiku dítěte a jeho úkolem je analyzovat problémy a vypracovat výchovná doporučení. Kromě diagnostického úkolu má také úkoly vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální. Přijímá děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, na základě předběžného opatření a nebo děti, o jejichž umístění požádali zákonní zástupci dítěte či děti samy (tzv. dobrovolné pobyty).

Diagnostické ústavy na území Středočeského kraje a hl. m. Prahy:

- Dětský diagnostický ústav – Dobřichovice
- Dětský diagnostický ústav, základní škola – U Michelského lesa, Praha 4
- Diagnostický ústav pro mládež – Praha 2
- Diagnostický ústav pro mládež – Praha 4 – Hodkovičky
- Diagnostický ústav pro děti (cizince) - Praha 5

ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI S NAŘÍZENOU ÚSTAVNÍ NEBO OCHRANNOU VÝCHOVOU

Tato zařízení jsou popsána v samostatné kapitole: Systém péče o děti vyrůstající mimo vlastní rodinu.

4.2.6 Aktéři v oblasti bezpečnosti a ochrany

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Policie ČR je ozbrojeným bezpečnostním sborem podřízeným Ministerstvu vnitra, který, mimo jiné, odhaluje trestné činy a jejich pachatele a koná o trestných činech vyšetřování, odhaluje přestupky. Do jejich kompetence také spadá zadržení dětí s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, které jsou na útěku, a spolupůsobí při jejich vyhledávání. Dále k její činnosti patří podpora péče a pomoc obětem trestných činů. Spolupodílí se na prevenci kriminality a sociálně patologických jevů. Policie ČR je v péči o ohrožené děti důležitým orgánem státní správy. V neposlední řadě se podílí na výchově a zvyšování právního vědomí u dětí, které patří pro svoji bezbrannost k nejohroženějším skupinám obyvatel.

Ve Středočeském kraji působí Krajské ředitelství policie Středočeského kraje se sídlem v Praze. Jednotlivá obvodní oddělení naleznete na: www.policie.cz.

System včasné intervence

System včasné intervence je projekt, který navrhlo Ministerstvo vnitra, a který využívá stávající legislativu a existující strukturu institucí veřejné správy. Jedná se o koordinovaný přístup všech subjektů včetně rodiny, jenž vede ke zkvalitnění přístupu k ohroženému dítěti, jeho rodině a komunitě a také vytváří systém včasného zachytu rizikového chování dětí a mládeže.

Cílem je nastavení efektivní spolupráce mezi institucemi, do jejichž působnosti péče o ohrožené děti spadá.

Projekt je postaven na třech pilířích a zahrnuje spolupráci všech zapojených institucí:

1. **Tým pro mládež** – tvoří ho zástupci OSPOD, Policie ČR, justiční orgány (soudy, státní zastupitelství, Probační a mediační služba ČR), obecní policie, úřady práce, zdravotnická zařízení, školy a školská zařízení, nestátní neziskové organizace.

Tým koordinuje činnost v lokalitě a vytváří podmínky pro efektivní práci s dětmi a jejich rodinami.

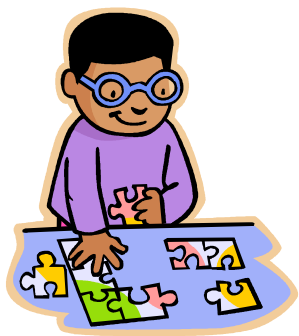
2. Společný **informační systém** spravovaný místně příslušným OSPOD. Cílem je vybudovat jednotné informační prostředí, kde by docházelo k rychlé výměně informací mezi Ministerstvem vnitra, orgány sociální ochrany, Probační a mediační službou a soudy tak, aby se ohrožené děti co nejdříve dostaly do péče orgánů sociálněprávní ochrany.

3. Konkrétní **praktická opatření**, která tvoří samotný proces pomoci a intervence.

Na území Středočeského kraje realizuje tento projekt město Mělník.

Informace o projektu naleznete na stránkách Ministerstva vnitra: www.mvcr.cz.

4.2.7 Aktéři v oblasti justice

STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ

Jedná se o soustavu úřadů, které jsou určeny k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu. Plní především roli orgánu veřejné žaloby v trestním řízení. Spolupodílí se na prevenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů. Mimo jiné také vykonává dozor v místech, kde se vykonává ústavní nebo ochranná výchova a trest odnětí svobody. Je oprávněn vstupovat do zařízení, nahlížet do povinné dokumentace, hovořit s dětmi a mladistvími a podávat soudu návrhy na zrušení ústavní nebo ochranné výchovy a nařizovat bezodkladné propuštění nezákonného umístění dítěte.

Přehled státních zastupitelství na území Středočeského kraje:

- **Krajské státní zastupitelství v Praze**
- Okresní státní zastupitelství Benešov
- Okresní státní zastupitelství Beroun
- Okresní státní zastupitelství Kladno
- Okresní státní zastupitelství Kolín
- Okresní státní zastupitelství Kutná Hora
- Okresní státní zastupitelství Mělník
- Okresní státní zastupitelství Mladá Boleslav
- Okresní státní zastupitelství Nymburk
- Okresní státní zastupitelství Praha - východ
- Okresní státní zastupitelství Praha - západ
- Okresní státní zastupitelství Příbram
- Okresní státní zastupitelství Rakovník

Seznam státních zastupitelství naleznete na: www.justice.cz.

SOUDY

Soudy vykonávají soudní moc a realizují právo na soudní ochranu, které je zakotveno v Listině základních práv a svobod. Projednávají a rozhodují spory a jiné věci patřící do pravomoci soudu podle zákonů o občanském soudním řízení. Projednávají a rozhodují trestní věci patřící do pravomoci soudu podle zákona o trestním řízení. Soudy pro mládež projednávají trestní věci mladistvých, které řeší specializovaní soudci obecných soudů.

Přehled okresních soudů ve Středočeském kraji:

- **Krajský soud v Praze**
- Okresní soud v Benešově
- Okresní soud v Berouně
- Okresní soud v Kladně
- Okresní soud v Kolíně
- Okresní soud v Kutné Hoře
- Okresní soud v Mělníku
- Okresní soud Mladá Boleslav
- Okresní soud v Nymburce
- Okresní soud Praha - východ

- Okresní soud Praha - západ
- Okresní soud v Příbrami
- Okresní soud v Rakovníku

Přehled soudů naleznete na webových stránkách ministerstva spravedlnosti: www.justice.cz.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Práce s mladistvými a dětmi tvoří specifickou oblast činnosti Probační a mediační služby, specialisté na práci s mládeží působí v jednotlivých střediscích. Usilují o co nejrychlejší vstup do případů, už v rámci přípravného řízení nabízí spolupráci mladistvým pachatelům, jejich rodinám a poškozeným, která spočívá zejména v mimosoudním řešení situace (mediaci). Organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality. Služby jsou bezplatné a na jednotlivá střediska se může obrátit jak samotný mladistvý, jeho zákonní zástupci tak i poškozený.

Střediska probační a mediační služby ve Středočeském kraji:

- Středisko probační a mediační služby Praha - východ
- Středisko probační a mediační služby Praha - západ
- Středisko probační a mediační služby Benešov
- Středisko probační a mediační služby Beroun
- Středisko probační a mediační služby Kladno
- Středisko probační a mediační služby Kolín
- Středisko probační a mediační služby Kutná Hora
- Středisko probační a mediační služby Příbram
- Středisko probační a mediační služby Mělník
- Středisko probační a mediační služby Mladá Boleslav
- Středisko probační a mediační služby Rakovník
- Středisko probační a mediační služby Nymburk

Adresář středisek naleznete na webových stránkách: www.pmscr.cz.

4.2.8 Aktéři v oblasti služeb pro děti, mládež a rodinu

Rodina, dítě a mládež je cílová skupina se zcela specifickými potřebami, které je nutné řešit specifickou péčí. Pro podporu rodiny a dítěte je důležitá síť navzájem úzce spolupracujících organizací a služeb, které jsou poskytovány na základě skutečných potřeb cílové skupiny i regionu. Smyslem je nabízet odborné terénní, ambulantní, popřípadě pobytové služby zaměřené na podporu dítěte a rodiny. Všechny aktivity směřované rodině a dětem mají za cíl vést ke stabilitě a k vytvoření optimálního prostředí pro život a vývoj dítěte.

Současná nabídka služeb zahrnuje různé druhy poradenství, terapeutické služby, terénní a preventivní programy a také služby krizové pomoci. Služby zajišťují psychologové, psychoterapeuti, sociální pracovníci, pedagogové a speciální pedagogové, odborníci v problematice závislostí ale i dobrovolníci, street-workeri a terénní pracovníci.

Na místní úrovni je vytvářena síť služeb pro děti, mládež a rodiny, která je zajišťována mnoha subjekty. Jednotliví poskytovatelé mohou mít statut krajské, místní nebo nestátní organizace a na úseku terénních služeb působí také soukromé fyzické osoby a další subjekty různých právních forem. Jedná se o rozsáhlou síť mnoha služeb a aktivit.

Do nabídky služeb patří např.:

- Volnočasové a preventivní programy a aktivity
- Poradenské a terapeutické služby
- Krizová pomoc
- Programy pro řešení sporných případů – rodinná mediace
- Programy sanace rodin a terénní práce s rodinami
- Programy sociální integrace
- Programy v oblasti prevence sociálně patologických jevů a drogových závislostí
- Služby pro děti a mládež se zdravotním postižením a jejich rodiny

Následující přehled služeb zahrnuje služby pro děti, mládež a rodinu na území Středočeského kraje, v některých případech (z důvodu nedostupnosti služeb) jsou uvedeny též organizace z hl. m. Prahy.

VOLNOČASOVÉ A PREVENTIVNÍ PROGRAMY A AKTIVITY PRO DĚTI, MLÁDEŽ A RODINU

Stávající nabídka služeb nabízí dětem, mládeži a rodinám aktivity směřující k navazování vztahů, rozvíjení jejich osobnosti a účelnému trávení volného času. Vytváří prostor pro přirozené navázání spolupráce s dítětem v případě, že má obtíže a ocitne se v nouzi nebo se dlouhodobě potýká s vážnými problémy. Nabízí volnočasové aktivity, poradenství a aktivity preventivního charakteru.

Volnočasovým aktivitám pro děti a mládež se ve Středočeském kraji věnují např.:

- **Domy dětí a mládeže**
- **Střediska volného času**
- **Kluby pro mládež**
- **Salesiánská střediska mládeže, o. p. s.**

Volnočasové aktivity nabízejí také tradiční spolky jako jsou Sokol, Skaut, Junák, různé sportovní kluby, církevní organizace aj.

Zpravodajský a informační servis pro děti a mládež s přehledem volnočasových aktivit naleznete na: www.icm.cz.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují celou řadu služeb dětem ve věku od 6 do 26 let věku a to zejména dětem ohroženým společensky nežádoucími jevy. Nabízejí otevřený prostor dětem a mládeži pro trávení volného času, případně nabízí pomoc dětem v nepříznivých životních situacích nebo dětem ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života, předcházet nebo snižovat sociální či zdravotní rizika související se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Ve své činnosti nabízí také terénní programy, programy primární prevence, případně programy na podporu rozvoje a podporu školní přípravy dětí z ohrožených rodin.

Terénní práce - streetwork

Součástí mnoha zařízení je také terénní práce – tzv. „streetwork“. Jedná se o aktivitu, která je realizována v přirozeném prostředí mládeže, tedy především na ulici, v restauračních zařízeních, klubech, parcích apod. Cílem je zejména prevence společensky nežádoucích jevů (např. užívání drog, vandalismus, násilné chování apod.), snižování rizik ohrožujících mládež, podpora a pomoc mladým lidem v obtížné životní situaci, podpora aktivního trávení času a zapojení do společnosti.

Nízkoprahová zařízení na území Středočeského kraje:

- **Klub Archa – Rakovník**
www.nedrog-rakovnik.estranky.cz
- **Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež a předškolní klub Domek – Oblastní charita Kutná Hora - Čáslav**
www.charita.kh.cz
- **Komunitní edukační centrum Maják – Oblastní charita Kutná Hora**
www.charita.kh.cz
- **Nízkoprahový klub Kotelna a terénní práce s mládeží - Zruč nad Sázavou**
prostor.web-stranky.cz
- **Klub Zvonice – Občanské sdružení LECCOS – Český Brod**
www.leccos.cz
- **Nízkoprahový klub Cesta - Občanské sdružení Cesta integrace – Říčany**
www.cestaintegrace.cz
- **Nízkoprahový klub Terén - o. s. NEZDI – Dobříš**
www.nezdi.cz

Vše o nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež včetně adresáře naleznete na stránkách České asociace streetwork: www.streetwork.cz.

Dobrovolnické programy

V oblasti volného času a prevence s dětmi a mládeží, je rozvíjena řada dobrovolnických programů. Dobrovolníci se věnují dětem, případně rodinám za účelem pomoci, prevence sociálně patologických jevů, účelně stráveného volného času aj. Organizace se specializují na práci s dobrovolníky v určité tématické oblasti např. sociální, zdravotní, kulturní či jiné. V ČR také existují tzv. dobrovolnická centra, jejichž cílem je metodická podpora organizací spolupracujících s dobrovolníky a zajišťování propagace dobrovolnictví.

V oblasti dobrovolnictví působí tyto organizace:**HESTIA – Národní dobrovolnické centrum, o. s. - Praha**

Cílem organizace je vytváření pozitivních a funkčních mezilidských vztahů v rámci rodiny i v širším kontextu občanské společnosti. Hestia podporuje a realizuje výzkumné, výcvikové a vzdělávací programy, poradenství a terapie, supervize a stáže pro dobrovolníky i profesionály. Vede programy a projekty v oblasti dobrovolnictví.

www.hest.cz

Pět P – dobrovolnický program

Pět P (Pomoc, Přátelství, Podpora, Péče a Prevence) je dobrovolnický program určený dětem ve věku 6-15 let, které to mají jakýmkoliv způsobem v životě složitější než jejich vrstevníci, např. pocházejí z problematického rodinného zázemí, těžko se zařazují do kolektivu, děti se specifickými poruchami učení nebo chování, atd. Je zaměřen na řešení sociálních a komunikačních obtíží dětí a funguje na principu přátelského vztahu dítěte s dospělým dobrovolníkem. Projekt funguje v Praze a některých městech Středočeského kraje (Neratovice). Kontakty na regionální programy naleznete na stránkách:

petp.hest.cz

Občanské sdružení LATA - Praha

Pomoc ohroženým mladým lidem a jejich rodinám prostřednictvím individuálního vrstevnického dobrovolnictví a sociálně terapeutických činností. Nabízí pomoc při zvládnutí nepříznivé nebo ohrožující situace a posiluje samostatnost mladých lidí. Realizuje programy „Ve dvou se to lépe táhne“ a „Přímou cestou“. Nabízí navázání pevného, na důvěře založeného vztahu s dobrovolníkem, nové možnosti jak trávit volný čas, nové pohledy na obtížnou životní situaci, podporu a pomoc zorientovat se v mezilidských vztazích, nabízí také doučování pro klienty.

www.lata.cz

Dobrovolnické centrum Kladno

Cílem centra je realizovat aktivity vedoucí k vytváření pozitivních a funkčních mezilidských vztahů, a to jak v rámci rodiny, tak v širším kontextu občanské společnosti. Poskytuje v kladenském regionu aktivity založené na dobrovolné činnosti dobrovolníků, kteří dochází pravidelně do zařízení zdravotní nebo sociální péče. Dále nabízí program Pět P a terénní dobrovolnictví.

www.dckladno.estranky.cz

Užitečné odkazy:

Servisní a informační portál dobrovolnictví v České republice - www.dobrovolnik.cz

Centra pro rodinu

Programy pro rodiny, pro mladé manžele, osamělé matky s dětmi, rodiče na rodičovské dovolené nabízí centra pro rodinu a mateřská centra. Nabízí služby v oblasti manželské, rodinné a sociální problematiky.

- **Občanské sdružení Rodinné centrum Praha**
rodinnecentrum.cz
- **Občanské sdružení Kolpingova rodina Smečno - Dům rodin Smečno**
Nabízí programy a pobyty pro rodiny a matky na rodičovské dovolené.
www.dumrodin.cz

Sít' mateřských center

Mateřská centra zřizují zpravidla matky na mateřské dovolené, které se zároveň podílejí na jejich samosprávě a zajišťují programy, které umožňují matkám s malými dětmi vyjít z izolace, kam se celodenní péčí o dítě dostávají. Centra jsou založena na principu rodinné svépomoci a vzájemné službě, poskytují společenství, solidaritu a otevřenost všem generacím.

Přehled zařízení naleznete na: www.materska-centra.cz.

PORADENSKÉ A TERAPEUTICKÉ SLUŽBY PRO DĚTI, MLÁDEŽ A RODINY

Poradenství pomáhá rodinám i dětem lépe se orientovat v náročných životních situacích a nabízí pomoc při hledání možného řešení. Cílem terapeutických služeb je podpora návratu všech zúčastněných ke stabilitě a běžnému životu v původním rodinném prostředí (s výjimkou dětí ohrožených na zdraví či životě). Usilují o minimalizaci rizik a zlepšení kvality života rodiny a dítěte v ohrožení nebo v krizi.

Úkolem terapeutické podpory je vyhodnocovat a analyzovat situace, navrhnout opatření, motivovat rodinu, dosahovat dohody s rodinou a dítětem o dalším postupu, nabízet a zprostředkovávat intervenční, terapeutické, sociální i výchovné služby a sledovat průběh opatření i jejich účinnost.

Zdroj: Svobodová, M.; Vrtbovská, P.: Koncepce systému podpory a péče pro rodinu a dítě.

Ve Středočeském kraji je vytvořena síť poraden a zařízení nabízející sociální, sociálněprávní, psychologické a psychoterapeutické poradenství, krizovou pomoc a provázení rodiny v obtížných životních situacích.

Občanské poradny

Poskytují poradenství v oblastech bydlení, rodinných a mezilidských vztahů, pracovněprávních vztahů, zaměstnanosti, majetkoprávních vztahů, právní ochrany a v sociální oblasti. Poskytují také kontakty na další odbornou pomoc.

Přehled poraden na území Středočeského kraje:

- Občanská poradna Beroun
- Občanská poradna Beroun – kontaktní místo Hořovice
- Občanská poradna Beroun – kontaktní místo Černošice
- Občanská poradna Beroun – kontaktní místo Neratovice
- Občanská poradna Praha 1 - kontaktní místo Mělník
- Občanská poradna Nymburk
- Občanská poradna Nymburk – kontaktní místo Milovice
- Občanská poradna Nymburk – kontaktní místo Brandýs nad Labem - Stará Boleslav
- Občanská poradna Nymburk – kontaktní místo Kolín
- Občanská poradna Říčany
- Občanská poradna Diakonie ČCE - Čáslav
- Občanská poradna Farní charita - Vlašim

Občanské poradny na území hl. m. Prahy:

- Občanská poradna Praha 1
- Občanská poradna REMEDIUM – Praha 3
- Občanská poradna Jižní Město - Praha 11
- Občanská poradna KC KROK - Praha 12
- Poradna pro občanství, občanská a lidská práva – Praha 2

Přehled občanských poraden naleznete na stránkách Asociace občanských poraden: www.obcanskeporadny.cz.

Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Poskytují poradenství osobám v obtížné životní situaci. Pomáhají řešit vztahové a osobní problémy. Nabízí poradenskou a psychologickou pomoc jednotlivcům, párům, manželům a rodinám. Dále nabízí krizovou intervenci, manželskou a rodinnou terapii, rozvodové poradenství a porozvodové vedení, sociálněprávní poradenství. Nabízí též mediaci dohod, a to především o výchově dětí a uspořádání vzájemných vztahů.

Přehled poraden na území Středočeského kraje:

- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - Rakovník**
- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - Kladno**
- **SPONTE – poradenské a terapeutické centrum - Králův Dvůr**
- **Rodinná poradna (Kolpingova rodina Smečno, o. s.) - Beroun**
- **Rodinná poradna (Kolpingova rodina Smečno, o. s.) - Slaný**
- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - Nymburk**
- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - Mladá Boleslav**
- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - Kolín**
- **Rodinná poradna - Kutná Hora**
- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - Benešov**
- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - Příbram**
- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy - Praha Západ / Východ**

Seznam poraden naleznete na stránkách Asociace manželských a rodinných poradců ČR: www.amrp.cz.

Další organizace poskytující psychologickou a psychologickou pomoc:

- **Psychosociální centrum KONTAKT- Občanské sdružení Babylon – Mělník**
- **Poradna pro osobnostní rozvoj a krizové situace – Kladno**
- **Ambulance klinické psychologie pro starší děti, dorost a dospělé - Nymburk**
- **Středisko pomoci ohroženým dětem ROSA - Kladno**

Zařízení na území hl. m. Praha:

- **Centrum rodinné terapie – Fakultní nemocnice Motol – Praha 5**
- **AKTIP - Konzultační a terapeutický institut – Praha 2 - Vinohrady**
- **Středisko psychologických ambulantních služeb SPAS HERMES - Praha 2**
- **Denní psychologické sanatorium Ondřejov – Praha 4**
- **Gaudia - psychologické centrum - Praha 3 – Vinohrady**
- **ESET - Psychologická a psychosomatická klinika, s.r.o. – Praha 4**
- **Psychosomatická klinika, s. r. o. - Praha 6**
- **Dejvické psychologické centrum - Praha 6**
- **Psychoterapie.net - Psychologické poradenství a diagnostika - Praha 2**
- **CETERA - Terapeutické centrum – Praha 1**
- **Česká společnost pro duševní zdraví – Praha**

Užitečné odkazy vztahující se k problematice:

Webové stránky o psychologii - www.psychoweb.cz

KRIZOVÁ POMOC RODINÁM A DĚTEM

Jedná se o pomoc dětem nebo rodičům, kteří se nacházejí v situaci ohrožení zdraví, života nebo v jiné obtížné životní situaci, kterou přechodně nemohou řešit vlastními silami. Krizovou psychosociální pomoc nabízejí:

- Poradenské linky a linky důvěry
- Krizová centra
- Azylové domy

Poradenské linky a linky důvěry:

Psychologická služba první pomoci pro každého, kdo se ocitl v situaci, se kterou si nedokáže poradit. Nabízí pomoc při orientaci v obtížných situacích, kontakty na odborníky a zařízení z oblasti problematiky psychického zdraví, sociálních služeb aj.

Linky důvěry s celostátní působností:

Bezplatná linka bezpečí pro děti a mládež - 116 111

Celostátní linka pro děti a mládež v krizových životních situacích. Služba funguje zdarma. Kromě telefonního kontaktu lze využít také chatovou službu: <http://chat.linkabezpeci.cz> nebo e-mailový kontakt: pomoc@linkabezpeci.cz.

www.linkabezpeci.cz

Linka vzkaz domů - 800 111 113, 724 727 777

Linka slouží především dětem a mladým lidem, které situace v rodině, ve škole nebo v ústavním zařízení donutí k útěku nebo těm, kteří o tomto kroku prozatím jen uvažují.

www.linkabezpeci.cz

Linka důvěry Dětského krizového centra - 241 484 149

Linka určená pro děti a rodiče, příbuzné nebo odborníky, kteří se dostali do kontaktu se syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Služby jsou určeny také pro všechny lidi, kteří se dostali do krizové situace a potřebují rychlou a dostupnou pomoc.

www.ditekrize.cz

Růžová linka pro děti a mladé lidi ve stavu akutní krize – 272 736 263

Poradna RŮŽOVKA pro dětské oběti násilí – Praha

Poskytuje základní informace o právech dětí, ochraně dětí před všemi formami interpersonálního násilí a zejména ochraně dětských obětí násilí. Pomáhá dětským obětem násilí.

www.ruzovalinka.cz

Internet Helpline (poradna pro bezpečný internet) - 116 111, pomoc@linkabezpeci.cz

Linka slouží dětem a dospívajícím, kteří pocítují znepokojení a ohrožení během prohlížení webových stránek, při chatování a hraní her nebo když jsou obtěžováni prostřednictvím mobilu či jiných komunikačních médií. Poskytuje dětem a dospívajícím první pomoc formou psychologické a sociální asistence při práci s internetem.

www.internethelpline.cz

Rodičovská linka - 840 111 234

Pro rodiče, prarodiče a ostatní členy rodiny, kteří se chtějí poradit ve věcech výchovy dětí. Zároveň nabízí výchovné poradenství pro pedagogy mateřských, základních a středních škol.

www.linkabezpeci.cz

Linka pomoci Alternativa pro mladistvé dívky - 241 727 763

Krizová linka ANABELL - 848 200 210

Nabízí pomoc osobám s poruchami příjmu potravy, nevhodnými stravovacími návyky a postoji, tak i jejich rodinným příslušníkům a přátelům.

www.anabell.cz

Nonstop linka důvěry krizového centra RIAPS - 222 58 06 97
www.csspraha.cz

Linka důvěry SOS Diakonie - 222 514 040
<http://sos.diakonieecce.cz>

Linka psychopomoci České asociace pro psychické zdraví - 224 214 214
www.capz.cz

Linky důvěry ve Středočeském kraji:

- **Linka důvěry Kladno – 312 684 444**
- **Linka důvěry „Povídej“ Kutná Hora - 327 511 111**
- **Linka důvěry Příbram – 318 631 800**
- **Linka důvěry SOS – Mladá Boleslav - 326 741 481**
- **Krizová linka LUMA – Mladá Boleslav - 774 607 840**

Seznam linek naleznete na webových stránkách Asociace Pracovníků Linek Důvěry: www.caplid.cz nebo na: www.help-psych.cz.

Krizová centra:

Krizová centra zajišťují krizovou intervenci, odborné služby pro děti nebo dospělé v případech vyžadujících okamžitou pomoc a neodkladnou péči. Cílem je v první řadě zajistit ochranu a bezpečí ohrožených dětí případně dospělých, poskytnout psychickou podporu, stabilizaci emočního stavu a bezpečné provázení při zvládnutí obtížné životní situace.

Centrum krizové intervence – Kutná Hora

Nabízí rychlou a důvěrnou pomoc v akutní krizi na lince důvěry a následnou psychologickou, psychoterapeutickou či poradenskou pomoc v poradně pro lidi v tísní.
www.linkaduvery.kh.cz

Dětské krizové centrum v Praze

Poskytuje odbornou psychosociální pomoc specializovanou na krizové životní situace a zejména na problematiku dětí týraných, zneužívaných, zanedbávaných či jinak ohrožených na zdravém vývoji.
www.dkc.cz

Dům tří přání o. s. – Praha 6

Zařízení s nepřetržitým provozem pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Poskytuje komplexní profesionální služby rodinám v krizi.
www.dumtriprani.cz

Krizové centrum RIAPS – Praha 3

Nabízí psychologickou a psychiatrickou pomoc v akutní krizi.
www.mcssp.cz/riaps

SOS centrum - Středisko křesťanské pomoci Diakonie ČCE v Praze

Poskytuje lidem v obtížné či krizové situaci odbornou pomoc, podporu, informace, napomáhá jim předcházet těmto situacím a podporuje je v řešení problému vlastními silami. Provozuje denní krizovou službu a internetovou linku důvěry: linka.duvery@diakonieecce.cz.
www.soscentrum.cz

Pomoc obětem domácího násilí a trestných činů

„Zažít domácí násilí je extrémně traumatizující zkušenost, jejíž následky si ohrožená osoba mnohdy nese celý život. Dostat se z tak nerovného a děsivého vztahu je náročné pro každého (dospělého) člověka. Pokud jsou oběťmi nebo svědky domácího násilí děti, je jejich situace ještě těžší. To vyplývá nejen z jejich přirozeně závislého vztahu k rodičům, ale i z jejich větší zranitelnosti a omezeným možnostem jak situaci řešit. U dětí, které jsou svědky či oběťmi bití, týrání nebo zneužívání, mohou vznikat různé vývojové poruchy, šokové reakce a snahy o únik z této situace, které mohou vést až k sebevražedným myšlenkám či dokonce pokusům. Je důležité si uvědomit, že pro dítě je velmi obtížné se v nastalé situaci vyznat a zorientovat. Nerozumí tomu, co se doma děje, cítí bezradnost a opuštěnost. Stejně jako dospělý má potřebu přebírat odpovědnost či vinu za vzniklou situaci na sebe a snaží se hledat řešení.“ (Nondková, A.: *Bílý kruh bezpečí*, o. s.)

Pomoc v těchto případech nabízí:

- Linky důvěry
- Krizová centra a poradny
- Intervenční centra pro osoby ohrožené domácím násilím
- Programy pro osoby s násilným chováním ve vztazích

Linky důvěry a poradny pro oběti domácího násilí a trestných činů:

DONA linka pro pomoc obětem domácího násilí - 251 511 313
www.donalinka.cz

Poradna Bílého kruhu bezpečí pro oběti a svědky trestných činů - 257 317 110
www.bkb.cz

ProFem, o. p. s. – Pražské právní poradenské centrum pro ženy - oběti násilí
 Nabízí poradenství týkající se právních problémů spojených s domácím násilím.
 Linka právní pomoci pro ženy: 224 910 744
www.profem.cz

Psychosociální centrum ACORUS – Praha 2
 Poskytuje osobám ohroženým domácím násilím pomoc v překonávání nepříznivé sociální situace.
 Nabízí poradenství, krizovou pomoc a možnost azylového ubytování.
 Nonstop krizová telefonní linka: 283 892 772
www.acorus.cz

Rosa, o. s. - centrum pro týrané a osamělé ženy – Praha 4
 Nabízí komplexní pomoc ženám obětem domácího násilí a jejich dětem formou krizové intervence, socioterapeutického, sociálněprávního a psychosociálního poradenství. Dále nabízí možnost azylového ubytování s utajenou adresou.
 Telefonní krizová pomoc: 241 432 466, SOS linka: 602 246 102
www.rosa-os.cz

Projekt Magdala – Koordinační centrum - Arcidiecézní charita Praha – Praha 2
 Zajišťuje krizovou a komplexní následnou pomoc těm, kdo zažili domácí násilí a obchodování s lidmi.
 Nonstop linka pomoci Magdala: 737 234 078
www.charita-adopce.cz

ÉLEKTRA, o. s. - centrum pomoci ženám zneužitým v dětství – Praha
 Nabízí pomoc obětem sexuálního zneužití v dětství a znásilněným ženám formou poradenství, krizové intervence a terapie. Dále pořádá vzdělávací kurzy a přednášky pro pracovníky v oblasti práce s rodinou, pedagogy, zdravotníky, sociální pracovníky, atd.
www.centrumelektra.cz

Centrum pro pomoc obětem - Občanská poradna Nymburk, o. s.

Slouží lidem, kteří se stali obětí násilí nebo trestného činu, a kteří nejsou schopni svou nepříznivou situaci sami řešit. Nabízí psychologické, právní a sociálněprávní poradenství, dále také aktivní pomoc při sestavování dokumentů, návrhů a podání, doprovod na jednání s úřady, k lékaři, na policii, k soudu apod. Též zprostředkovává kontakty na organizace návazné péče.

Pobočky: **Nymburk, Kolín, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, Milovice**

<http://pomocobetem.cz>

Intervenční centra pro osoby ohrožené domácím násilím

Nabízí koordinovanou pomoc osobám ohroženým násilným chováním a rovněž osobám, kde policie rozhodla o vykázaní násilné osoby ze společného obydlí. Zajišťuje odborné služby a koordinaci činností těch subjektů, které do systému pomoci ohroženým osobám vstupují (Policie ČR, obecní úřady, orgány sociálněprávní ochrany dětí, lékaři, soudy, azylová zařízení, apod.). Obětem domácího násilí nabízí podporu při jednání s policií a dalšími institucemi, právní a sociální poradenství, pomoc při vypracování písemných žádostí a návrhů k soudu. Dále pak nabízí zprostředkování návazné psychologické pomoci a dalších.

Intervenční centra na území Středočeského kraje:

- **Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím - Rakovník**
www.ic-rakovnik.cz
- **Intervenční centrum pro pomoc osobám ohroženým domácím násilím - Občanská poradna Nymburk, o. s.**
Při Centru pro pomoc obětem funguje intervenční centrum, které působí v regionu: Nymburk, Brandýs nad Labem, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Praha Východ a Praha Jih.
<http://pomocobetem.cz>

Intervenční centra na území hl. m. Prahy:

- **Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím – Praha 9**
www.csspraha.cz

Přehled Intervenčních center v ČR naleznete na webových stránkách Ministerstva vnitra v sekci „Kriminalita“: www.mvcr.cz.

Programy pro osoby s násilným chováním ve vztazích:

- **SOS centrum Diakonie ČCE - Praha 2**
Cílem projektu je pomoc pachatelům domácího násilí ke změně jejich chování, zlepšení partnerské a rodinné komunikace a osvojení si řešení konfliktů nenásilnou formou.
www.soscentrum.cz
- **Informační a poradenské centrum Viola - Centrum sociálních služeb Praha**
Nabízí služby pro muže a ženy, kteří mají konfliktní vztahy se svými blízkými, problémy s vlastním konfliktním chováním nebo museli být kvůli němu vykázaní z bytu.
Nonstop linka důvěry: 222 580 697. Speciálně zřízená linka: 773 666 784.
www.csspraha.cz

Užitečné odkazy vztahující se k problematice:

DOMACINASILI.CZ - webové stránky o. s. Bílý kruh bezpečí – www.domacinasili.cz

Azylová zařízení:

Azylové domy poskytují pobytové služby rodinám nebo matkám s dětmi v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Nabízí přechodné ubytování matek nebo rodičů s nezletilými dětmi nebo těhotným ženám, které se ocitly v krizové sociální situaci spojené se ztrátou bydlení nebo musely svůj domov opustit z důvodu závažného ohrožení života, zdraví či bezpečí. Azylový dům je řešením pro rodinné krize v případech domácího násilí, socioekonomických potíží, ztráty bydlení nebo přírodních katastrof. Kromě ubytování nabízí sociální poradenství, zprostředkování dalších návazných služeb, osobní asistenci a aktivizační programy a nabídku volnočasových aktivit.

Azylové domy na území Středočeského kraje:

- **Azylový dům sv. rodiny pro matky s dětmi – Sedlčany**
- **Azylový dům Kladno – Dubí – www.zsi-kladno.cz**
- **Azylový dům Kladno, o. p. s. – azylovydumkladno.wz.cz**
- **Azylový dům pro matky s dětmi – Beroun**
- **Azylový dům Přístav - Oblastní charita Kutná Hora - www.charita.kh.cz**
- **Azylový dům Mělník**
- **Azylový dům města Příbram**
- **Dům pro matky s dětmi Diakonie ČCE - Vlašim**
- **Azylový dům sv. Gerarda pro matky s dětmi v tísní - Brandýs nad Labem**
- **Azylový dům svaté Ludmily - Nový Knín - www.charita.novyknin.net**

PROGRAMY PRO ŘEŠENÍ SPORNÝCH PŘÍPADŮ – RODINNÁ MEDIACE

Rodinná mediace nabízí pomoc při řešení sporu za účasti mediátora, který spor nerozhoduje, ale pomáhá stranám nalézt vlastní, pro všechny přijatelné řešení. Rodinná mediace může pomoci před rozvodem, při rozvodu a po rozvodu rodičů. Mediátor pomáhá rodičům uzavřít dohodu, která upravuje způsoby péče o děti aj. Dále mediace může pomoci v oblasti mezigeneračních vztahů, majetkových záležitostech, nedorozumění v rodinném soužití aj.

Na tuto činnost se zaměřuje např.:

Asociace mediátorů ČR

Poskytuje mediační služby a poradenství v oblasti řešení konfliktů a vyjednávání, školení institucí a jednotlivců v technikách efektivní komunikace, vyjednávání, facilitace a prevence a řešení konfliktů.

www.amcr.cz

Společnost pro řešení sporů, o. s.

Společnost se zaměřuje především na podporu rozvoje rodinné mediace - zejména při rozvodu a porozvodovém rozdělení majetku, při rozhodování o svěření dětí do péče, dále na spolupráci se sociálními odbory jednotlivých obecních úřadů a soudů.

www.resenisporu.cz

Služby rodinné mediace nabízí také některé Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.

Užitečné odkazy:

Rodina u soudu - rodinausoudu.mujblog.info

Rozvod manželství - www.rozvodmanzelstvi.cz

PROGRAMY SANACE RODIN A TERÉNNÍ PRÁCE S RODINAMI

Tyto programy jsou určeny pro rodiny, jejichž děti jsou ohroženy umístěním mimo vlastní rodinu nebo jsou v ústavní výchově již umístěny. Cílem je sanace narušených funkcí v rodině. Prostřednictvím dlouhodobé terénní podpory a poradenství pomáhá upravit vnitřní rodinné prostředí a hledat alternativní řešení problémů rodiny. Podporuje a posiluje rodičovské dovednosti, pomáhá při domácí přípravě dětí, doučování a motivaci k lepší docházce, zajišťování volnočasových aktivit, aj.

Těmto programům se na území kraje věnuje:

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva - Praha

Poskytuje terénní služby v rodinách s dětmi, u nichž je vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Součástí programů je sociální a právní poradenství, pomoc při hledání řešení obtížné životní situace prostřednictvím terénní asistence. Aktivity směřují k zachování nebo obnovení funkcí rodiny v přirozeném prostředí klientů za pomoci profesionála pomáhající profese.

www.poradna-prava.cz

STŘEP, o. s. - České centrum pro sanaci rodiny

Realizuje služby v oblasti péče o rodiny s dětmi v tíživých situacích. Aktivita jsou zaměřeny na ochranu a pomoc dětem, které jsou ohroženy dysfunkcí vlastní rodiny. Poskytuje služby, které pomáhají upevňovat a rozvíjet rodičovské dovednosti, zdravý vývoj dítěte, dále předcházet soudním zásahům do výchovy v rodině, zprostředkovat a rozvíjet kontakt dětí umístěných v ústavních zařízeních s rodinou a podporovat změny v rodině, které napomohou návratu dítěte. Střediska se nachází v Berouně, Kladně a Praze.

www.strep.cz

Společně k bezpečí o. s. - Kladno

Poskytuje sociálněaktivizační službu pro rodiny s dětmi, jejímž cílem je především zachování nebo obnovení funkcí rodiny v jejím přirozeném prostředí a udržení dítěte v podmínkách funkční rodiny. Nejčastější problémy, které řeší, jsou záškoláctví, výchovné problémy v rodinách, opomíjení lékařské péče, užívání návykových látek v rodinách, domácí násilí, předluženost apod. Zaměřuje se zejména na menší obce v západní a severní části Středočeského kraje, kde jsou sociální služby tohoto typu pro klienty často méně dostupné, než ve větších městech.

www.spolecnekbezpeci.cz

Jekhetani Luma - Společný Svět, o. s. – Mladá Boleslav

Prostřednictvím poradenství a asistence pomáhá rodinám s dětmi, osamělým rodičům, náhradním rodinám v sociální a životní krizi. Cílem činností je získávání a prohlubování základních sociálních dovedností klientů při výchově dítěte, vedení chodu domácnosti apod. Dále nabízí pomoc rodičům, jejichž dítě bylo umístěno do ústavní výchovy, s udržením kontaktu a pokud je to možné, tak i s návratem do rodiny. Také nabízí pomoc rodičům, kteří mají problém s kontaktem se svým dítětem.

www.luma-mb.cz

Klub Betlém - Lochovice

Nabízí psychosociální služby, poradenství a zájmové aktivity na podporu sanace rodin zvláště tam, kde je další vývoj dítěte ohrožen dopadem nepříznivé sociální situace. Důraz je kladen na pomoc rodinám ohroženým sociálním vyloučením nebo rozvodem, zvláště pak osamělým matkám, které s obtížemi zvládají péči o dítě. Dětem v krizové situaci umožňuje ventilovat traumatické prožitky a rozvíjet dovednosti a znovu najít pocit řádu a jistoty.

www.beroun.farnost.cz

HoSt Home – Start ČR - Praha

Cílem činnosti sdružení je podpora stability rodičů, vytvoření harmonického prostředí pro zdravý vývoj dítěte a posílení pocitu rodičovské identity. Nabízí pomoc rodičům pečujícím o dítě mladší 6 let prostřednictvím vyškolených dobrovolníků, kteří docházejí do vybrané rodiny a napomáhají překonávat důsledky nepříznivých životních událostí (odchod nebo úmrtí jednoho z rodičů, osamělost, nezaměstnanost, závažné zdravotní postižení rodičů nebo dětí aj.)

www.hostcz.org

Dům tří přání - Praha

Poskytuje diagnostické, terapeutické, poradenské, sociálněaktivizační a sociálněprávní služby rodinám v přechodné i dlouhodobé krizi, rodinám s dětmi s poruchami chování nebo s těžkým průběhem vývojových krizí v pubertě a adolescenci, pro nezletilé těhotné dívky nebo dětem vystavených domácímu násilí, syndromu CAN, těžkým konfliktům mezi rodiči, aj.

www.dumtriprani.cz

Fond ohrožených dětí - Praha

Pomáhá dětem týraným i jinak sociálně ohroženým, se zaměřením na terénní sociální práci a sanaci rodin.

www.fod.cz

Projekt „Teta u nás doma, aneb laskavá teta v rodině“ – Odbor sociálních věcí MěÚ Neratovice

Cílem projektu je pomoc ohroženým rodinám a posílení integrace dětí a mládeže ohrožené sociálním vyloučením. Projekt se zaměřuje na znovuoobnovení stability rodiny a posílení kompetencí s důrazem na minimalizaci hrozby odebrání dítěte z rodiny. Realizuje asistenci rodinám v přirozeném prostředí, při níž jsou posilovány rodičovské vztahy i vztahy v širší rodině.

Programy pro děti vězněných rodičů

Ztráta kontaktu s rodičem, způsobená výkonem vazby či trestu odnětí svobody, ohrožuje psychosociální vývoj dítěte. Programy podporují udržení vztahu mezi rodičem a dítětem, pomáhají v navazování přerušeno vztahu, poskytují asistenci při návštěvách a nabízí psychologickou a sociálněprávní podporu dětí i rodičů.

Tento program na území ČR v současné době rozvíjí:

Český helsinský výbor – Program děti odsouzených rodičů

Cílem je posilovat rodinné vazby dětí a jejich uvězněných rodičů. V rámci programu poskytují psychologickou a sociálněprávní podporu dětem i rodičům, podporují navazování přerušeno vztahu mezi dítětem a rodičem prostřednictvím asistence při návštěvách ve věznicích.

www.helcom.cz

PROGRAMY SOCIÁLNÍ INTEGRACE

Programy sociální integrace se zaměřují na problematiku chudoby a sociálně vyloučených lokalit na území Středočeského kraje. Tyto programy usilují o snížení počtu lidí žijících v podmínkách sociálního vyloučení a jejich integraci do společnosti. Prostřednictvím poradenství a asistence pomáhají lidem z vyloučených lokalit řešit problémy s bydlením, vzděláváním, nezaměstnaností nebo dluhy. Programy v sobě zahrnují sociální, právní nebo pracovní poradenství, sociálněaktivizační služby pro rodiny s dětmi, doučování a také provozování nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Těmto aktivitám se na území kraje věnuje např.:

Člověk v tísni, o. p. s.

Poskytují poradenství obcím, podporují vzájemnou koordinaci a provázanost, státních, samosprávných a nevládních institucí. Přímá péče o klienty zahrnuje terénní sociální práci, poradenství, podporu vzdělávání v rodinách a volnočasových aktivit v sociálně vyloučených lokalitách v Kladně, v Libčicích nad Vltavou a v Neratovicích.

www.integracniprogramy.cz

Farní charita Beroun

Poskytuje terénní program pro rodiny s dětmi a mládež žijící v sociálně vyloučených lokalitách. Nabízí poradenství, zprostředkování kontaktu a pomoc při uplatňování práv.

www.charita-beroun.cz

Občanské sdružení Prostor – Kolín

Realizuje terénní programy v sociálně vyloučených lokalitách i mimo ně na území města Kolín a blízkého okolí. Nabízí pomoc, podporu a poradenství lidem a rodinám v obtížných životních situacích, kdy často dochází k nahromadění problémů, jako jsou například nedostačující příjmy, dluhy, nezaměstnanost, špatný stav bydlení, nízké vzdělání a kvalifikace.

www.os-prostor.cz

ROMODROM, o. s.

Organizace realizuje projekt Romodrom pro regiony, jehož cílem je integrace osob ohrožených sociálním vyloučením. Poskytují terénní služby v oblastech bydlení, uplatnění na trhu práce, závislostí, prevence kriminality, dluhů a dávek, diskriminace, problémů ve škole aj. Projekt působí v lokalitách: Nymburk, Sadská a Třebestovice, Beroun – Králův Dvůr, Kladno – Dubí, Kročehlavy, Kutná Hora – Neškaredice.

www.romodrom.cz

Jekhetani Luma - Společný Svět, o. s. – Mladá Boleslav

Cílem organizace je prostřednictvím odborné pomoci poskytované v přirozeném prostředí klientů zlepšit sociální situaci, snižovat míru sociálního vyloučení a chudoby jednotlivců a rodin, nebo alespoň prohlubování tohoto stavu zamezit. Pomoc při prosazování práv a zájmů. Výchovné, vzdělávací a aktivizační služby. Působí na území Mladoboleslavska a Mnichovohradištska

www.luma-mb.cz

Sdružení romských občanů - Lysá nad Labem

Cílem je vytvářet lepší sociální podmínky pro romskou populaci, od dětí předškolního věku, mládeže a rodiny. Snahou sdružení je pomoci při vytváření lepšího sociálního, hospodářského a životního prostředí, kultury, vzdělávání a to především partnerstvím mezi školami, vládou, nevládními organizacemi a místním společenstvím.

www.jpc.cz/sdruzeni

Romea, o. s. – Praha

Působí v sociální oblasti, vytváří vzdělávací programy a poskytuje poradenství obětem diskriminace. Provozuje internetovou burzu práce a antidiskriminační linku 800 220 800 a webové stránky:

<http://antidiskriminace.romea.cz>.

<http://romea.cz>

Nová škola, o. p. s. - Praha

Podporuje vzdělávání menšin, především Romů, dospělých i dětí po celé republice. Vytváří a prosazuje postupy ve vzdělávání, které posilují občanskou a multikulturní společnost. Realizuje program „Rozlety“, který je zaměřen na pomoc konkrétním dětem. Pomáhá dětem úspěšně absolvovat základní školu a pokračovat ve studiu na školách středních. Děti mohou využít možnosti individuální péče dobrovolníků, pomoci s výběrem vhodné střední školy a s tím, aby ustály významnou změnu spojenou s přechodem ze základní školy na střední.

www.novaskola.org

Občanské sdružení pedagogů Dítě Čhavoro – Lysá nad Labem

Občanské sdružení poskytuje každodenní podporu především rómským dětem. Formou doučování a pomoci při přípravě domácích úkolů děti dostanou možnost dokončit základní vzdělání a pokračovat v dalším studiu, které otevře nové příležitosti v jejich životě.

Užitečné odkazy:

Organizace zabývající se problematikou romských menšin naleznete na:

<http://romove.radio.cz/cz/clanek/19365>

PROGRAMY V OBLASTI PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ A DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ

Cílem programů a služeb primární a sekundární prevence je pomáhat jednotlivcům a rodinám ohroženým závislostmi a dalšími společensky nežádoucími jevy. Organizace poskytují služby v oblasti prevence, poradenství, psychosociální pomoci, pobytové služby, služby následné péče, a také terénní a terapeutické služby.

Organizace působící ve Středočeském kraji:

- **Poradna pro rodiče dětí, závislých na návykových látkách – Kralupy nad Vltavou**
- **Centrum drogové prevence a krizové pomoci – Kladno**
- **Centrum primární prevence a Centrum terénních programů - Semiramis o. s. – Mladá Boleslav (Kontaktní místo: Nymburk)**
- **MAGDALÉNA, o. p. s. - Mníšek pod Brdy**
- **Cesta o. s. - Terapeutická komunita pro mládež ve věku (15-16 let) – Řevnice**
- **Komunitní edukační centrum MAJÁK - Kutná Hora**
- **Léčebné sanatorium s. r. o. - Sadská**
- **Medicentrum Beroun s. r. o. - Beroun**
- **Peer program - Nedrog - Rakovník**
- **Šance - resocializační institut - Kladno**
- **Terénní programy Prostor - Kolín**

Organizace na území hl. m. Prahy:

- **Prev-centrum - Praha**
- **ProPrev, o. s. – Praha 4**
- **Středisko pro mládež a RT "Apolinář" VFN – Praha 2**
- **SANANIM, o. s. – Drogové informační středisko - Praha**
- **Sociální poradna při dětském, dorostovém detoxikačním centru Nemocnice milosrdných sester Sv. Karla Boromejského - Praha 1**
- **SODA - centrum pomoci závislým - Praha 4**
- **Drop In o. p. s. – Praha 1**
- **Doléčovací centrum Magdaléna - Praha 4**
- **ANIMA, o. s. pro péči o rodiny závislých**
- **Občanské sdružení Život bez závislostí – Praha 3**
- **Triangl - Terapeutické středisko pro dítě a rodinu - Praha**
- **A.N.O. - Právnícká poradna**

Kontaktní centra

Kontaktní centra poskytují ambulantní nebo terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách. Dále pak rodinám a blízkým osobám uživatelů drog nabízí poradenství, terapie, aj.

Kontaktní centra ve Středočeském kraji:

- **K-centrum Benešov**
- **K-centrum Příbram**
- **Kontaktní centrum Kolín**
- **Kontaktní centrum Mladá Boleslav**
- **Kontaktní centrum Helianna - Mladá Boleslav**
- **Kontaktní centrum Nymburk**

Užitečné odkazy:

Informační portál o ilegálních a legálních drogách - www.drogy-info.cz

Informační portál primární prevence - www.odrogach.cz

Drogový informační server - www.drogy.net

Časopis adiktologie - www.adiktologie.cz

Neuropsychofarmakologie a prevence drogových závislostí - www.lf3.cuni.cz/drogy

Knihovna - knihovna.drogy-info.cz/rok.php

Prevence šikany:

- **Společenství proti šikaně – Praha 4**
Sdružení se zaměřuje na pomoc obětem šikanování a na prevenci tohoto závažného celospolečenského problému. Pozornost je věnována celému spektru šikanování, zejména však šikanování ve školách a šikanování dětí a mládeže vůbec. Nabízí odbornou pomoc obětem šikanování, jejich rodičům a příbuzným.
www.sikana.org

SLUŽBY PRO DĚTI A MLÁDEŽ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM A JEJICH RODINY

„Všechny děti patří do rodiny, i ty se zdravotním postižením. Rodiny by proto měly dostat takovou podporu, aby své děti mohly mít doma.“ (Mobilis, o. s.)

K tomu je zapotřebí vytvářet takovou síť služeb, která rodinám péči o děti se zdravotním postižením umožní. Jedná se např. o služby osobní asistence, ošetřovatelské a rehabilitační, dále pak poradenství, respitní péče, pobytové služby, stacionáře, podpora integrace dětí do běžného života, podporované zaměstnávání prostřednictvím chráněných pracovních míst a dílen, chráněné bydlení.

Služby pro děti se zdravotním postižením a jejich rodiny poskytují na území kraje tyto organizace:

Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, o. s.

Organizace s celorepublikovou působností prostřednictvím svých klubů sdružuje všechny, kteří chtějí aktivně pomoci zdravotně postiženým dětem, mládeži a jejich rodinám. Snaží se o rozvoj informovanosti rodičů v oblasti psychologie, speciální pedagogiky, pedagogiky, v sociální sféře a o celkovou podporu rodičů. Nabízí poradenství, klubovou a zájmovou činnost, pomoc při řešení složitých životních situací, osobní asistenci, odlehčovací služby, rekondiční, psychorehabilitační a integrační pobyty a také vzdělávací kurzy a odborné semináře.

www.arpzpd.cz

Regionální kluby ve Středočeském kraji:

- **Klub Petrklíč - Smečno**
- **Klub Sluneční Dvůr - Mukařov**
- **Klub Sluníčko - Kutná Hora**
- **Klub Kolín**
- **Klub Klubičko - Beroun**
- **Klub Rosničky - Velké Přílepy**

Informační centrum naděje – Beroun

Nabízí poradenství pro rodiny se zdravotně postiženými dětmi, zapůjčuje kompenzační a rehabilitační pomůcky, zajišťuje „Portage program“ - osobní asistenci po cestě do škol i domů a individuální výuku v rodinách.

ALKA o. p. s. – Příbram

Organizace sdružuje rodiče dětí s vážným tělesným a kombinovaným postižením. Vykřívá svou aktivitou sociální, zdravotní a částečně pedagogické služby, které v regionu nejsou dostupné, nicméně jsou velmi důležité a potřebné.

www.alkaops.cz

Občanské sdružení VILLA VALLILA - Červený Újezd u Votic

Poskytuje službu chráněného bydlení, odlehčovací služby a další asistenční služby lidem se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním. Provozuje komunitní dům.

www.vallila.cz

Děti – škola, o. s. – Vysoký Chlumeč

Ve spolupráci se školským zařízením umožňuje dětem se zdravotním postižením účastnit se vzdělávacího procesu ve třídě se zvláštním režimem. Zajišťuje dopravu dětí svozem, osobní asistenci, poradenství a pracuje s rodiči.

Diakonie ČCE Čáslav

Činnost organizace je zaměřena na poskytování péče, pomoci a podpory lidem s mentálním a kombinovaným postižením a jejich rodinám. Nabízí poradenství, odlehčující služby a také umožňuje rodičům dětí s postižením využít dopravní služby.

www.diakonie-caslav.cz

Centrum služeb Slunce všem, o. p. s. – Unhošť

Nabízí služby osobám se speciálními potřebami (poradenství, chráněné bydlení, podporované zaměstnávání, osobní asistence). Provozuje také Speciálně pedagogické centrum Slunce a Mateřskou, základní a střední školu Slunce.

www.slunce.info

o. s. Rytmus – Benešov

Posláním je umožnit lidem se znevýhodněním aktivní zapojení a seberealizaci, zejména při vzdělávání a pracovním uplatnění v běžném prostředí.

www.benesov.rytmus.org

Organizace na území hl. m. Prahy:

PROSAZ – Společnost pro sociální rehabilitaci občanů se zdravotním postižením

Cílem organizace je řešit potíže zdravotně postižených dětí a mládeže. Nabízí pomoc při řešení potíží charakteru zdravotního, psychického, psychosociálního, sociálně právního či týkající se obecných problémů života se zdravotním postižením. Provozuje linku telefonické krizové pomoci a poradenství, která slouží zdravotně postiženým dětem.

www.prosaz.cz

CID – Centrum integrace dětí a mládeže, o. s. - Praha

Nabízí klubové služby pro děti a maminky s dětmi v Praze, tábory a ozdravné pobyty pro děti zdravé, děti se zdravotním postižením, děti sociálně ohrožené a rodiny s celé ČR.

www.volny.cz/pecicka-cid

Občanské sdružení A K O R D – Praha 2

Posláním a cílem sdružení je koordinace aktivit v oblasti zdravotnictví, sociální péče a školství, realizace projektů zaměřených na pomoc dětem s vývojovým postižením, zejména na včasnou diagnostiku a záchyt vývojových vad, rehabilitaci dětí a jejich integraci do školských zařízení. Dalším posláním je podpora rodin, v nichž tyto děti žijí.

www.dsakord.cz

Okamžik – sdružení pro podporu nejen nevidomých – Praha

Pomáhá zrakově a jinak zdravotně postiženým, podporuje jejich samostatný život a tvořivost. Poskytuje osobní asistenci, průvodcovskou službu, poradenství zaměřené na otázky samostatného života zrakově postižených, aj.

www.okamzik.cz

Centrum zrakových vad – Praha Motol

Jedná se o zdravotnické zařízení specializované na komplexní péči o zrakově postižené všech věkových kategorií.

www.fnmotol.cz

Willík - Občanské sdružení rodičů a přátel dětí s Williamsovým syndromem - Praha

Nabízí rodinám prostor pro vzájemnou podporu a výměnu zkušeností. Usnadňuje rodinám přístup k odborným informacím o problematice tohoto postižení. Snahou je podpora integrace dětí i dospělých.

www.willik.tym.cz

Centrum Paraple – Praha

Pomáhá lidem ochrnutým po poškození míchy přizpůsobit se nové životní situaci, zlepšit fyzický a psychický stav, dosáhnout co největší míry soběstačnosti a nezávislosti, vrátit se do svého přirozeného prostředí a získat předpoklady ke společenskému a pracovnímu uplatnění.

www.paraple.cz

Alfa Human Service - Praha 3

Organizace se věnuje pomoci lidem pečujícím o zdravotně postižené děti a také spravuje portál Alfabet, internetový informační servis pro rodiče zdravotně postižených dětí a nejen pro ně.

www.alfabet.cz

APLA - Asociace pomáhající lidem s autismem Praha, Střední Čechy, o. s.

Nabízí psychologické a psychiatrické služby, poradenství, osobní asistenci, odlehčovací služby a služby rané péče rodinám a dětem s poruchou autistického spektra s cílem zlepšit kvalitu jejich života a umožnit začlenění do společnosti. Nabízí také vzdělávání rodičů a odborníků, kteří pečují o děti s poruchami autistického spektra. Poskytuje službu Podporované zaměstnávání.

www.praha.apla.cz, www.apla.cz

Občanské sdružení AUTISTIK – Praha 8

Organizace se zabývá ochranou práv občanů s autismem a jejich rodin. Snahou je vytváření podmínek pro snazší integraci občanů s autismem do společnosti a napomáhá realizaci práva na vzdělání a výchovu. Organizuje rehabilitační, terapeutické a ozdravné pobyty pro rodiny s autistickými dětmi a pravidelné přednášky pro rodiče.

www.volny.cz/autistik/

Občanské sdružení MÁME OTEVŘENO – Praha

Podporuje lidi se speciálními potřebami – převážně s mentálním postižením a autismem - v obhajobě jejich práv, uplatnění na trhu práce a volnočasových aktivitách. Usiluje o rozvoj dobrovolnictví, zajišťuje asistenční službu, pracovní tréninkový program a provozuje informační poradenské centrum.

www.mameotevreno.cz

Denní a týdenní stacionáře pro děti se zdravotním postižením:

Domov Ráček, o. p. s. - Rakovník

Poskytuje služby pro mládež a dospělé s mentálním nebo tělesným postižením. Provozuje denní stacionář, nabízí práci v sociálně terapeutické dílně, bydlení v chráněném bytě a odlehčovací služby.

www.domovracek.cz

Centrum služeb Sdružení pro pomoc mentálně postiženým - Hvozdy

Poskytuje služby sociální péče, sociální prevence a odborné sociální poradenství. Provozuje týdenní stacionář pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením, sociálně terapeutické dílny.

www.sdm-hvozdy.cz

Občanské sdružení PRAMEN – Benešov

Pro děti se speciálními potřebami a jejich rodiny organizuje odpolední zájmové kroužky – výtvarný a hudební, cvičení, víkendová setkání, hippoterapii, pobyty na horách i letní prázdninové pobyty. Pro rodiče odborné semináře ...

www.pramen.xf.cz/index.htm

Občanské sdružení Náruč - Dobřichovice

Provozuje denní stacionář pro děti a mládež s mentálním, tělesným nebo kombinovaným postižením. Cílem občanského sdružení je podpora vzdělání, vhodného pracovního uplatnění a samostatného života znevýhodněných spoluobčanů.

www.os-naruc.cz

Integrační centrum KLUBÍČKO - Beroun

Provozuje denní a týdenní stacionář a podporované zaměstnávání. Dále nabízí osobní asistenci, poradenství.

klubicko.org

Speciální domov mládeže - Chotěšice

Poskytuje sociální služby lidem s mentálním, tělesným i smyslovým postižením (případně kombinovanými vadami). Provozuje týdenní stacionář a praktickou školu v Chotěšicích. V Poděbradech provozuje denní stacionář pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením ve věku od 16 let a chráněnou dílnu.

sdm.webnode.cz

Centrum 83 - poskytovatel sociálních služeb Mladá Boleslav

Posláním organizace je poskytnout lidem s mentálním postižením od předškolního věku do dospělosti a jejich rodinám takové sociální služby, prostřednictvím kterých dojde k naplnění a uspokojení jejich specifických potřeb v každodenním životě. Provozuje denní stacionář, týdenní stacionář, chráněné bydlení a resipitní péči.

www.centum83.cz

Denní stacionář Stéblo, o. s. – Borotice

Denní centrum pro děti a dospělé se speciálními potřebami (tělesným, mentálním, kombinovaným aj.).

www.steblo.org

Dětský rehabilitační stacionář ZVONEK - Kladno

Zařízení realizuje ucelený systém rehabilitace dětí s kombinovanými vadami. Nabízí denní komplexní péči o děti předškolního věku, které pro svůj zdravotní handicap nemohou navštěvovat běžnou mateřskou školu.

www.zvonek-kladno.cz

Ústav sociální péče Kladno – Zahrada

Cílem je podpora lidí se speciálními potřebami při jejich začleňování do běžného života. Provozuje týdenní stacionář, denní stacionář a chráněné bydlení.

www.zahrada-usp.cz

Městské jesle a rehabilitační stacionář – Příbram

Komplexní rehabilitační, výchovná a speciální pedagogická péče dětem se zdravotním postižením.

Raná péče

Raná péče je služba poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, nebo je jeho vývoj ohrožen v důsledku nepříznivé sociální situace. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.

Cílem je snížit negativní vliv postižení nebo ohrožení a vytvářet pro dítě a rodinu vhodné podmínky pro sociální integraci dítěte.

Raná péče ve Středočeském kraji je poskytována těmito organizacemi:

- **Středisko rané péče při Oblastní charitě Kutná Hora** - www.charita.kh.cz
Působnost: Kutnohorsko, Čáslavsko, Kolínsko a Poděbradsko
- **Středisko pomoci ohroženým dětem ROSA** - www.spod.cz
- **Středisko rané péče Slaný** - www.dumrodin.cz
- **Diagnostický ústav sociální péče v Tloskově – Neveklov** - www.tloskov.eu

Střediska na území hl. m. Prahy:

- **Středisko rané péče SPRP Praha** - www.ranapece.cz
- **Středisko rané péče Tamtam – Praha** - www.tamtam-praha.cz
- **Středisko rané péče Diakonie ČCE – Stodůlky, Praha** - www.rana-pece.cz
- **Diakonie ČCE – středisko Ratolest - Praha** - www.ratolest.wz.cz

Informace o rané péči a seznam středisek naleznete na stránkách Asociace pracovníků v rané péči: www.asociace-ranapece.unas.cz.

Respitní péče

Jedná se o komplex služeb, které mají za cíl poskytnout pečujícím čas k odpočinku a dovolené, zástup v době nemoci, hospitalizace aj. Cílem je podpora funkčnosti rodinného systému a zvyšování kvality života rodin se zdravotně postiženým členem.

- **Středisko respitní péče Volno, o. s. - Kolín**
Poskytuje úlevovou péči a komplexní poradenství pro rodiny dětí s postižením, s autismem a dalšími poruchami autistického spektra, s mentální retardací, s kombinovaným postižením. Účelem služeb je, aby dítě s postižením mohlo i nadále žít ve své rodině.
www.volno-os.cz
- **Integrační centrum KLUBÍČKO - Beroun**
Podpora rodin pečujících o blízkého se zdravotním postižením, podpora funkčnosti rodinného systému a zvyšování kvality života rodin. Dále nabízí osobní asistenci, poradenství, provozuje denní a týdenní stacionář a podporované zaměstnávání.
klubicko.org
- **Centrum pro všechny, o. s. – Nymburk**
Nabízí respitní péči rodičům tělesně a mentálně postižených dětí z Poděbrad, Nymburka a okolí. Integrační aktivity všem dětem a mládeži, postiženým i zdravým, kteří mají chuť si spolu hrát, tvořit a sdílet společné zážitky.
www.centrumprovsechny.cz
- **Centrum 83 - poskytovatel sociálních služeb Mladá Boleslav**
Posláním organizace je poskytnout lidem s mentálním postižením od předškolního věku do dospělosti a jejich rodinám takové sociální služby. Mimo další služby nabízí respitní péči.
www.centum83.cz

- **Statek Vlčkovice, o. p. s. - Vlčkovice**
Mezi hlavní cíle organizace patří vybudování a poskytování sociálních služeb - chráněné bydlení a odlehčovací služby pro mladé lidi s mentálním postižením a sociálním znevýhodněním.
www.statekvlckovice.cz
- **Centrum FILIPOVKA – Praha 4**
Nabízí mimo jiné odlehčovací služby pro děti ve věku 2 až 10 let ze Středních Čech.
www.hornomlynska.cz
- **Dětské centrum Paprsek - Praha**
Zabezpečuje komplexní péči o děti a mladé dospělé se závažnými, zvláště kombinovanými postiženími a o jejich rodiny. Poskytuje péči formou denního pobytu, chráněného bydlení a odlehčovací služby. Péče se zaměřuje nejen na jedince s postižením, nýbrž na podporu celé rodiny.
www.dcpaprsek.org

Odkazy vztahující se k problematice:

Internetový informační servis pro rodiče zdravotně postižených dětí - www.alfabet.cz

Portál o poruchách autistického spektra - www.autismus.cz

Internetový server poskytující informace z oblasti zdravotního postižení - www.dobromysl.cz

Informační portál pro osoby se specifickými potřebami - www.helpnet.cz

Odkazový portál vytvořený zdravotně znevýhodněnými určený nejen pro ně - www.eseznam.cz

4.3 Významné organizace působící v péči o ohrožené děti na národní a mezinárodní úrovni

NADACE A NADAČNÍ FONDY

Finanční a materiální pomoc v oblasti péče o děti poskytují nadace a nadační fondy. Nabízejí přímou podporu jednotlivcům a rodinám nebo podporují různé typy služeb pro děti a rodinu a rozvojové projekty. K významným nadacím a nadačním fondům v této oblasti patří:

NROS - Pomozte dětem

Podporuje děti ohrožené a znevýhodněné výchovnými a vývojovými problémy, životem mimo vlastní rodinu, týráním, zneužíváním a zanedbáváním, tělesným, duševním nebo smyslovým postižením, drogovou či jinou závislostí či jinými nepříznivými životními podmínkami.

www.pomoztedetem.cz

Nadace Tereza Maxová dětem

Posláním nadace je komplexní a konkrétní podpora a pomoc znevýhodněným a opuštěným dětem a snaha umožnit jim zdravý a bezpečný život v rodinném prostředí. Podporuje aktivity, které zamezují odebrání dítěte z biologické rodiny a rozvoj všech stávajících i nových forem náhradní rodinné péče. Dále podporuje děti a mladé lidi vyrůstající mimo rodinné zázemí.

www.terezamaxovadetem.cz

Nadační fond J&T

Prioritně se snaží pomáhat dětem nemocným, handicapovaným, opuštěným a dětem v nouzi. Podporuje projekty zaměřené na pěstounské rodiny, profesionální pěstounskou péči, dětské domovy, domovy na půl cesty, chráněné bydlení, matky s dětmi v azylových domech a lidi v ohrožení.

www.nadacnifondjt.cz

Nadace TÁTA A MÁMA

Nadace poskytuje finanční podporu s cílem umožnit zdravý a bezpečný vývoj dítěte v jeho vlastní biologické rodině, dále umožnit významné zkrácení délky pobytu dítěte v ústavní výchově prostřednictvím podpory a rozvoje stávajících i nových forem náhradní rodinné péče. A také umožnit úspěšné zapojení dítěte po skončení ústavní výchovy do samostatného života.

www.nadacetm.cz

Nadace Naše dítě

Pomáhá týraným, zneužívaným, handicapovaným, ohroženým a opuštěným dětem. Zaměřuje se na vzdělávací projekty v oblasti dětských práv a osvětovou činnost. Uděluje granty a vyřizuje individuální žádosti o pomoc.

www.nasedite.cz

Výbor dobré vůle – nadace Olgy Havlové

Cílem nadace je pomáhat lidem, kteří se pro svůj nepříznivý zdravotní a sociální stav těžko včleňují do společnosti a nemohou se bez pomoci druhých sami o sebe postarat. Podporuje mimo jiné ohrožené rodiny s dětmi, vzdělávání dětí, děti z dětských domovů. Dále pak přispívají na pomůcky a pobyty pro děti s postižením nebo volnočasové aktivity u dětí v náhradních rodinách.

www.vdv.cz

Nadace SIRIUS

Nadace se zaměřuje na podporu projektů, které pomáhají dětem zlepšovat a rozvíjet kvalitu jejich života. Těž připravuje portál věnující se řešení problémů dětí, který má za cíl poskytovat kompletní informace a nástroje k účelné pomoci dětem.

www.nadacesirius.cz

Vize 97, Nadace Dagmar a Václava Havlových

Nadace působí hlavně v oblasti sociální, zdravotnické, vzdělávací a kulturní. Příležitostně organizuje nebo podporuje různé počiny na poli péče o lidská práva a rovněž reaguje na aktuální potřeby společnosti. Podporuje všechny spoluobčany, kteří se vlastními silami nemohou dostat z těžké situace, neboť mají nějaký handicap, ať už fyzický, psychický nebo sociální.

www.vize.cz

Nadační fond Rozum a Cit

Poskytuje finanční a materiální podporu pěstounům, kteří chtějí přijmout dítě z dětského domova a potřebují pro to vytvořit vhodné podmínky. Dále pak rodinám s větším počtem dětí v náhradní rodinné péči a rodinám, které vychovávají dítě se zdravotním postižením a také rodinám, které se snaží zajistit trvalé bydlení pro dospívající děti v pěstounské péči.

www.rozumacit.cz

Nadace Tatány Kuchařové - Krása pomoci

Účelem nadace je zajištění finanční, materiální, humanitární, právní, odborné, personální nebo vzdělávací podpory a pomoci zdravotně, sociálně či ekonomicky znevýhodněným jedincům či skupinám na území České republiky i v zahraničí.

www.krasapomoci.cz

Nadace Veolia

Podporuje mladé lidi žijící v dětských domovech, kteří se po dosažení zletilosti chystají udělat svůj první samostatný "krok do života". Pomoc nadačního fondu spočívá v posilování jejich samostatnosti a sebevědomí, v podpoře při jejich studiu na střední nebo vysoké škole a také ve sdílení či předávání životních či pracovních zkušeností.

www.nfveoliavoda.cz

Konto Bariéry

Pomáhá zlepšit život handicapovaným spoluobčanům. Přispívá na rehabilitační a kompenzační pomůcky, bezbariérové úpravy, vzdělání, sportovní aktivity a ozdravné pobyty. Podporuje chráněné bydlení a domy na půl cesty.

www.bariery.cz

Olivova nadace

Posláním nadace je zkvalitnit zdravotní a sociální péči o děti. Poskytuje podporu na vybavení zdravotnickou a přístrojovou technikou nebo na nákup rehabilitačních pomůcek a na léčebné a ozdravné pobyty dětí.

www.olivovanadace.cz

Nadace Jedličkova Ústavu

Usiluje o integraci osob s postižením do běžného života, o zamezení sociální izolaci každého člověka. Ve své pomoci se zaměřuje na děti a mladé lidi s tělesným a kombinovaným postižením. Cílem je poskytovat rychlou, konkrétní a účelnou pomoc tam, kde je to v dané chvíli nejvíce zapotřebí.

www.nadaceju.cz

Nadace Educa

Hlavním posláním je pomoc dětem se studijními předpoklady, které vyrůstají mimo rodinu, v neúplných rodinách nebo pocházejí z rodin sociálně slabších.

www.nadace-educa.cz

Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových

Podporuje vzdělání dětí a mladých lidí ze sociálně slabších rodin a dětských domovů.

www.nadacnifondklausovych.cz

Nadace O2

Podporuje projekty, které přispívají ke zlepšování duševního i tělesného rozvoje dětí a mládeže.

www.nadaceo2.cz

Nadace Open Society Fund

Nadace mimo jiné přispívá na studijní pobyty pro středoškoláky a vysokoškoláky v zahraničí.
<http://osf.cz/>

Seznam nadací a nadačních fondů naleznete na: www.neziskovky.cz.

NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE ZAMĚŘENÉ NA OCHRANU LIDSKÝCH PRÁV:**Liga lidských práv**

Organizace se zabývá především ochranou lidských práv ve zdravotnictví, práv dětí, dodržování lidských práv ze strany policie, zvyšování ochrany obětí týrání a násilných trestných činů.

www.llp.cz

Český helsinský výbor

Usiluje o respektování lidských práv ve smyslu Všeobecné deklarace lidských práv. Sleduje vývoj právní úpravy, poskytuje sociální a právní poradenství a podporu lidem v ohrožení. Působí též v oblasti ochrany dětských práv.

www.helcom.cz

Člověk v tísni

Cílem organizace je pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě. Realizuje programy sociální integrace, humanitární a rozvojovou pomoc, informační a vzdělávací projekty.

www.clovekvitisi.cz

AŠOCIACE A INSTITUTY VZTAHUJÍCÍ SE K PROBLEMATICE PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI:

- Vzdělávací institut ochrany dětí, o.p.s. - www.viod.cz
- Národní institut dětí a mládeže - www.nidm.cz
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí - www.umpod.cz
- Asociace náhradních rodin ČR - www.anrcr.cz
- Asociace náhradní výchovy - www.anv.cz
- Federace dětských domovů České republiky - www.fddcr.cz
- Klub přátel dětí dětských domovů – Nové Strašecí - www.prateledetid.cz
- Společnost sociální pediatrie při CLS JEP
- Asociace pedagogicko-psychologických poraden, o. s. - www.apppp.cz
- Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR - www.ippp.cz
- Asociace pracovníků speciálně pedagogických center - www.apspc.cz
- Asociace poraden pro zdravotně postižené - www.apzp.cz
- Asociace pracovníků středisek výchovné péče - www.svphelpme.cz
- Asociace výchovných poradců, o. s. - www.asociacevp.cz
- Asociace školní psychologie - www.school-psychology.cz
- Česko-moravská psychologická společnost - www.cmps.ecn.cz
- Asociace manželských a rodinných poradců ČR, o. s. - www.amrp.cz
- Asociace občanských poraden - www.obcanskeporadny.cz
- Asociace center pro rodinu – www.volny.cz/acer-cr
- Asociace mateřských center - www.materska-centra.cz
- Česká asociace streetwork - <http://streetwork.cz/>
- Asociace pracovníků v rané péči - www.asociace-ranapece.unas.cz
- Česká asociace pracovníků linek důvěry - www.capld.cz
- Česká asociace pro psychické zdraví - www.capz.cz

- Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví – www.cmhcd.cz
- Společnost sociálních pracovníků České republiky - <http://sspcr.unas.cz/>
- Asociace pracovníků intervenčních center ČR - www.domacinasili.cz
- KOORDONA – Koalice neziskových organizací proti domácímu násilí - www.koordona.cz
- Asociace vzdělavatelů v sociální práci - www.asvsp.org

5. Systém péče o děti žijící mimo vlastní rodinu ve Středočeském kraji

Do systému péče o ohrožené děti je nutné zařadit též systém péče o děti vyrůstající mimo vlastní rodinu. Jedná se o poměrně rozsáhlou soustavu institucí a orgánů, které se podílejí na výchově těchto dětí. Z tohoto důvodu věnujeme této oblasti samostatnou kapitolu.

Náhradní výchova

Jestliže rodina neplní svou funkci, výchova dítěte je vážně ohrožena nebo narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo se rodiče či osoby odpovědné za výchovu nemohou o dítě ze závažných důvodů starat, může soud dítě umístit do náhradní výchovy.

Náhradní výchovou se rozumí:

- Náhradní rodinná péče
- Péče o děti v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- Ústavní a ochranná výchova

Cílem této kapitoly je zachytit současný stav uspořádání systému náhradní výchovy na území Středočeského kraje.

Nejčastější důvody umístění dětí do náhradní výchovy

Nejčastější důvody k umístění dítěte do náhradní výchovy, které uváděli dotazovaní pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí ve Středočeském kraji v rámci našeho šetření byla následující:

- Nepříznivá sociální situace rodiny
- Výchovné problémy dítěte (též na žádost rodičů)
- Rodiče neplní svou rodičovskou zodpovědnost (nevhodná péče rodičů, zanedbávání péče, opuštění dítěte)
- Drogová či alkoholová závislost rodičů
- Rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody
- Psychiatrické onemocnění rodiče

5.1 Náhradní rodinná péče ve Středočeském kraji

Náhradní rodinná péče je formou péče, při které je dítě vychováváno „náhradními rodiči“ v prostředí nejvíce se podobajícímu životu v přirozené rodině. Po institucionální stránce spadá do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí, na nižším stupni je náhradní rodinná péče zajišťována krajskými úřady, pověřenými obcemi a obcemi s rozšířenou působností.

Náhradní rodinná péče v sobě zahrnuje tyto formy:

- Svěření do péče jiné osoby než rodiče
- Osvojení
- Pěstounská péče
- Pěstounská péče na přechodnou dobu
- Pěstounská péče v zařízení pro výkon pěstounské péče
- Poručenská péče

Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Při výběru vhodné osoby dá soud zpravidla přednost příbuznému. V rozhodnutí soudu je osobám, které se stávají zodpovědnými za výchovu dítěte, vymezen rozsah jejich práv a povinností vůči dítěti.

K 31. 12. 2008 bylo ve Středočeském kraji svěřeno do péče jiných fyzických osob než rodičů **177 dětí**.

Osvojení

Jedná se o formu náhradní rodinné péče, při které vznikají mezi osvojitelem a osvojencem vztahy jako mezi rodiči a dětmi a mezi osvojencem a dalšími příbuznými osvojitele vztahy příbuzenské. Osvojitelé mají při výchově dítěte plnou rodičovskou zodpovědnost a vzájemná práva mezi osvojencem a jeho biologickou rodinou zanikají. Nejčastěji jsou do osvojení umisťovány děti, u kterých se předpokládá méně problémový zdravotní a psychomotorický vývoj a které je možné předat do náhradní rodinné péče především v raném věku, pokud je vyřešen jejich právní vztah s původní rodinou.

Ve Středočeském kraji bylo v roce 2008 svěřeno **54 dětí** do osvojení a do péče budoucích osvojitelů **41 dětí**.

Pěstounská péče

Jedná se o formu náhradní rodinné péče, kdy soud svěří dítě do pěstounské péče pěstounům a to v případě, že to vyžaduje zájem dítěte a jestliže osoba pěstouna poskytuje záruku řádné výchovy. Pěstoun je povinen o dítě osobně pečovat a při péči o dítě vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Nemá vyživovací povinnosti k dítěti. Právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti má jen v běžných věcech. Zákonnými zástupci dítěte jsou nadále jeho rodiče, jestliže nebyli v rodičovské zodpovědnosti omezeni, nebyli jí zcela zbaveni nebo nebyl-li její výkon pozastaven. V případě svěření dítěte do pěstounské péče není vyloučen styk vlastních rodičů s dítětem.

Do pěstounské péče jsou nejčastěji umisťovány děti sociálně osiřelé, které potřebují trvalou individuální péči. Jedná se především o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, sourozenecké skupiny nebo děti jiného etnika. Patří sem i skupina dětí, u kterých brání jejich svěření do osvojení překážky právní, především nesouhlas rodičů.

K 31. 12. 2008 bylo ve Středočeském kraji evidováno **633 pěstounských rodin**. Během roku 2008 přibýlo na území Středočeského kraje 156 nových pěstounských rodin (velké procento činní rodiny s příbuzenskou formou NRP) a v průběhu roku byla ukončena pěstounská péče v 85 pěstounských rodinách.

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Jedná se o svěření dítěte do péče osobám, které jsou zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Dítě se do této péče umisťuje na:

- dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat
- dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením
- dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení

Bylo-li dítě svěřeno do této péče, je soud povinen nejméně jednou za 3 měsíce přezkoumat, zda důvody k opatření dále trvají.

V roce 2008 nebyl tento typ náhradní rodinné péče ve Středočeském kraji využit.

Pěstounská péče v zařízení pro výkon pěstounské péče

Pěstounská péče může být vykonávána v zařízení pro výkon pěstounské péče. Zařízení se zpravidla zřizují v samostatném objektu nebo v prostorách, které zřizovatel vybaví jako byt pro rodinu s větším počtem dětí. Zřizovatel zařízení uzavírá s pěstounem písemnou dohodu o výkonu pěstounské péče v zařízení.

Ve Středočeském kraji je provozováno **5 zařízení** pro výkon pěstounské péče.

Poručenská péče

Jestliže rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, ustanoví soud dítěti poručníka, který bude nezletilého zastupovat a spravovat jeho majetek místo rodičů. Není-li to v rozporu se zájmy dítěte, ustanoví soud poručníkem především toho, koho doporučili rodiče. Nebyl-li nikdo takto doporučen, ustanoví soud poručníkem někoho z příbuzných nebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu. Poručník odpovídá soudu za řádné plnění této funkce a podléhá jeho pravidelnému doзору. Zejména je povinen podávat soudu zprávy o osobě poručence a účty ze správy jeho jmění. Jakékoliv rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem.

Na vztahy poručníka (poručníků) a dítěte se přiměřeně vztahují ustanovení o právech a povinnostech rodičů a dětí. Funkce poručníka nezakládá vyživovací povinnost k dítěti.

K 31. 12. 2008 bylo ve Středočeském kraji **221 dětí v poručenské péči**.

ORGANIZACE POSKYTUJÍCÍ POMOC A ODBORNÉ SLUŽBY V OBLASTI NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Organizace působící v oblasti náhradní rodinné péče poskytují náhradním rodičům a dětem vyrůstajícím v náhradních rodinách poradenství, vzdělávání, doprovázení, setkávání náhradních rodin a pomoc při zprostředkování náhradní rodinné péče. Dále nabízejí terapeutické služby, organizují svépomocné kluby a skupiny, přípravné kurzy pro budoucí osvojitele a pěstouny a podobně.

Organizace působící ve Středočeském kraji:

- **Kolpingova rodina Smečno**
Pořádá kurzy pro žadatele o náhradní rodinnou péči, pobyty pro rodiny a nabízí psychoterapeutickou pomoc náhradním rodinám.
www.dumrodin.cz
- **Občanské sdružení Rozum a Cit**
Poskytuje všestrannou podporu dětem vyrůstajícím v náhradní rodinné péči a to prostřednictvím podpůrných a vzdělávacích služeb náhradní rodině. Nabízí poradenství, setkávání, podpůrné programy – doprovázení, terapii, supervizi. Pořádá pobyty pro rodiny.
www.rozumacit.cz

- **Občanské sdružení MÁTA - sdružení náhradních rodin Mladoboleslavsko**
Poskytuje podporu náhradním rodinám v jejich specifickém úkolu vychovávat a pečovat o přijaté děti. Sdružení organizuje klubovou činnost a volnočasové aktivity pro děti a mládež v náhradních rodinách, pořádá víkendové pobyty a zajišťuje přednášky a besedy na vybraná témata.
www.osmata.wz.cz
- **ROSA – Středisko pomoci ohroženým dětem - Kladno**
Nabízí služby pro rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči. Cílem je pomoc rodinám s adaptací na novou situaci a v pozdější době pomoc se zvládnutím výchovných zvláštností, které adopce či pěstounská péče přináší. Služby zahrnují: psychologickou diagnostiku, speciálně pedagogickou diagnostiku, psychoterapii, klub náhradních rodin, domácí konzultace, videotrénink interakcí, hračkotéku a knihovnu.
www.spod.cz
- **Klub pěstounů Kutnohorska při středisku Domek – Oblastní charita Kutná Hora**
Cílem služeb je poskytnout podporu institutu pěstounské péče v regionu Kutnohorska. Klub se zaměřuje na zvyšování znalostí a dovedností pěstounů, na zvyšování kvality vztahů v pěstounských rodinách a také na prevenci syndromu vyhoření u pěstounů. Schůzky jsou koncipovány tak, aby pomohly rodinám při vytváření harmonického rodinného prostředí formou předávání zkušeností, kontaktů, dobré praxe. K dispozici je individuální výchovné nebo sociální poradenství a také volnočasové aktivity pro děti.
www.charita.kh.cz
- **Děti patří domů, o. s. - Řitka**
Cílem sdružení je přispět ke snížení počtu dětí v ústavech podporou rozvoje a zkvalitňováním náhradní rodinné péče. Činnost organizace se zaměřuje na rozvoj hostitelské péče pro děti dospívající v dětských domovech, služby resipitní (odlehčovací) péče pro rodiny s přijatými dětmi a poradenství pro náhradní rodiny, rodiče, pěstouny a žadatele o NRP.
www.detipatridomu.cz

Organizace na území hl. m. Prahy a organizace s národní působností:

- **Asociace náhradních rodin České republiky**
Cílem organizace je ochrana práv a zájmů náhradních rodičů a dětí v jejich péči a zajištění důstojných podmínek pro výkon náhradní rodinné péče.
www.anrcr.cz
- **Středisko náhradní rodinné péče - Praha**
Nabízí podporu a pomoc ohroženým dětem, žadatelům a novým náhradním rodinám. Zaměřuje se na rozvoj náhradní rodinné péče v ČR. Poskytuje poradenství v oblasti NRP - individuální a skupinové, terapii a přípravu žadatelů. Organizuje kluby náhradních rodičů, pobytové akce a semináře, realizuje projekt „Naše romské dítě“.
www.nahradnirodina.cz
- **Natama – Institut náhradní rodinné péče - Praha**
Zaměřuje se na vyhledávání a přípravu nových pěstounských rodičů, odborné provázení pěstounských a osvojitelských rodin a poradenskou a terapeutickou práci s dětmi i s rodinami. Věnuje se také rozšiřování znalostí, zkušeností, vědeckých poznatků a dobré praxe náhradní rodinné péče.
www.natama.cz
- **FOD – Fond ohrožených dětí - Praha**
Poskytuje poradenskou a hmotnou pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám s dětmi a pořádá poradensko-relaxační pobyty, letní dětské tábory a jednodenní akce pro pěstounské a osvojitelské rodiny. Provozuje síť zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc - Klokánek.
www.fod.cz

- **Dětské centrum Paprsek – Praha**
Podporuje děti a mladé dospělé se speciálními potřebami. Poskytuje komplexní služby, zejména formou denního pobytu, nabídky poradenských služeb a v případě dětí útlého věku nabízí i ranou péči. Dále nabízí služby v oblasti náhradní rodinné péče – poradenství, přípravy zájemců o náhradní rodinnou péči, jejich psychologické vyšetření.
www.dcpaprsek.org

- **Sdružení SOS dětských vesniček, o. s. - Praha**
Cílem sdružení je poskytnout dětem, které se ocitly mimo vlastní rodinu a nemají možnost být umístěny v adoptivní či individuální pěstounské péči, možnost vyrůstat v rodinném prostředí. Provozuje SOS dětské vesničky Brno-Medlánky, Doubí a Chvalčov.
www.sos-vesnicky.cz

- **TRIADA - poradenské centrum, o. s. - Brno**
Sdružení, mimo jiné, pořádá vzdělávací programy v oblasti náhradní rodinné péče pro pracovníky veřejné správy a sociálních služeb a organizuje „Celostátní seminář NRP“.
www.triada-centrum.cz

- **TRIALOG (Brněnský institut rozvoje občanské společnosti) - Brno**
Trialog rozvíjí poradenské a vzdělávací aktivity na podporu spolupráce a komunikace mezi občanskými (nestátními) neziskovými organizacemi, orgány veřejné správy a komerčními firmami. V oblasti náhradní rodinné péče nabízí vzdělávání - odborné kurzy a semináře pro pracovníky náhradní rodinné péče.
www.trialog-brno.cz

- **SDRUŽENÍ PĚSTOUNSKÝCH RODIN - Brno**
Cílem sdružení je pomoci opuštěným, sociálně a zdravotně znevýhodněným dětem a mladým lidem. Vydává celorepublikový časopis „Průvodce náhradní rodinnou péčí“ a usiluje o prorodinné legislativní změny v oblasti náhradní rodinné péče.
www.pestouni.cz

Portály zabývající se náhradní rodinnou péčí:

Adopce.com - Informační portál o náhradní rodinné péči - www.adopce.com

Pěstouni mají právo na služby – Informační portál nejen o pěstounské péči - www.pestounskapece.cz

RODINA.cz – Informační portál o rodinné tematice - www.rodina.cz

Fórum náhradních rodin - www.forumnr.cz

Webové stránky „V zájmu dítěte“ - www.vzd.cz

5.2 Institucionální péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji

Ve Středočeském kraji je síť zařízení institucionální péče tvořena velkými i malými zařízeními internátního i rodinného typu. Garantem institucionální péče o ohrožené děti je stát a tato péče je upravena řadou právních předpisů. Zařízení spadají pod resort Ministerstva zdravotnictví ČR, v jehož gesci je ústavní výchova dětí od narození do tří let věku. Ta je vykonávána v kojeneckých ústavech, dětských centrech a v dětských domovech pro děti od jednoho do tří let. Výkon ústavní výchovy dětí starších tří let je svěřen zařízením, která spadají do gesce MŠMT ČR. Výkon ústavní výchovy dětí s tělesným nebo mentálním postižením je svěřen zařízením sociální péče v gesci MPSV ČR.

V zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy pracují: vychovatelé, učitelé, asistenti učitele, speciální pedagogové, lékaři, zdravotní sestry, fyzioterapeuti, ergoterapeuti, arteterapeuti, rehabilitační pracovníci, psychologové, etopedi, sociální pracovníci, dobrovolníci, aj.

Přehled jednotlivých zařízení ve Středočeském kraji:

- Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- Zdravotnická zařízení (kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti do 3 let)
- Školská výchovná zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy
- Zařízení sociální péče

Ve Středočeském kraji bylo k 31. 12. 2008 **766** dětí s nařízenou ústavní výchovou.

Ve Středočeském kraji bylo k 31. 12. 2008 **9** dětí s uloženou ochranou výchovou.

ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC

Jedná se o zařízení institucionální péče rodinného typu. Tato zařízení poskytují ochranu a pomoc dětem, které se ocitly bez jakékoliv péče nebo je jejich život či příznivý vývoj vážně ohrožen. Dále pak jedná-li se o děti zanedbávané, tělesně nebo psychicky týrané, sexuálně zneužívané a nebo o děti, které se ocitly v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jejich základní práva. Zařízení přijímají děti bez ohledu na věk a umožňují tak přijetí i sourozenecké skupiny. Děti jsou do zařízení přijímány přímo, bez předchozího pobytu v diagnostickém ústavu a to buď na žádost rodičů nebo samotného dítěte nebo na základě předběžného opatření. Ochrana a pomoc spočívá v uspokojování základních životních potřeb, v zajištění zdravotní péče a v psychologické a jiné nutné péči.

Na území Středočeského kraje jsou provozována tato zařízení:

- **Kojenecký ústav - Kolín**
- **Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc „Klokánek“ - Hostivice**
Fond ohrožených dětí, o. s. provozuje síť zařízení po celé ČR. „Klokánek“ je projekt, jehož cílem je nabídnout dětem namísto ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči na dobu, dokud se nebudou moci vrátit zpět do své rodiny, nebo dokud pro ně není nalezena trvalá náhradní rodinná péče. Klokánky přijímají i novorozence, jejichž matky utajeně porodily mimo zdravotnická zařízení.
www.fod.cz

Zařízení na území hl. m. Prahy:

- Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc „Klokánek“ – Chabařovická, Praha 8
- Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc „Klokánek“ – Lásková, Praha 4
- Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc „Klokánek“ – Praha 10 - Štěrboholy
- Azylový dům Přemysla Pittra, Dům tří přání, o. s. - Praha 6
- Dětské centrum s komplexní péčí a podpůrnou rodinnou terapií při FTN - Praha 4
- Dětský domov Charlotty Masarykové - Praha 5 – Zbraslav

Seznam osob pověřených k výkonu sociálněprávní ochrany dětí je k dispozici na webových stránkách MPSV ČR: www.mpsv.cz.

ZDRAVOTNICKÁ ZAŘÍZENÍ POSKYTUJÍCÍ ÚSTAVNÍ A VÝCHOVNOU PÉČI DĚTEM DO 3 LET

Ústavní a výchovná péče o děti do 3 let věku je vykonávána ve zdravotnických zařízeních spadajících do resortu Ministerstva zdravotnictví. Do těchto zařízení jsou umisťovány děti, jejichž vývoj je vážně ohrožen nevhodným domácím prostředím nebo jimž nelze ze zdravotních, zdravotně-sociálních nebo sociálních důvodů zajistit péči ve vlastní rodině, popřípadě náhradní rodinnou péči.

Zařízení jsou členěna na:

- Kojenecký ústav, který poskytuje péči dětem od 0 do 1 roku
- Dětský domov pro děti do 3 let

Zařízení ve Středočeském kraji:

- Kojenecký ústav Kolín
- Dětský domov Kladno
- Dětský domov Milovice
- Dětský domov Strančice
- Dětský domov při Klaudiánově nemocnici Mladá Boleslav

Kojenecké ústavy, dětská centra a dětské domovy do 3 let na území hl. m. Prahy:

- Dětské centrum s komplexní péčí a podpůrnou rodinnou terapií při FTN - Praha 4
- Dětský domov Charlotty Masarykové - Praha 5 – Zbraslav
- Dětský domov Hillary Clinton - Praha 10

V roce 2008 bylo ve Středočeském kraji přijato **213 dětí** do kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do 3 let. Propuštěno bylo ve stejném období **210 dětí** (do vlastní rodiny – 109, do osvojení – 57, do jiné formy náhradní rodinné péče – 14, do dětského domova pro děti starší 3 let – 22, do ústavu sociální péče – 3 a do jiného typu – 5 dětí).

Zdroj: Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2008. ÚZIS, 2009.

Dětská centra

V současné době se kojenecké ústavy a dětské domovy transformují na dětská centra, která poskytují komplexní péči o děti. Úkolem dětských center je zejména diferenciatní diagnostika, prognóza (zdravotní i sociální), poradenství, terapie a sociálněprávní ochrana. Dále vykonávají také práci s biologickými a náhradními rodiči, programy zvyšující rodičovské schopnosti, provozují pokoje pro matky s dětmi a poskytují zázvuk v péči o dítě. V dětských centrech působí sociálně pediatrický tým – lékař (sociální pediatr), psycholog (klinický), speciální pedagog, různí terapeuti (fyzioterapeut, muzikoterapeut, arteterapeut apod.).

Seznam zdravotnických zařízení ve Středočeském kraji naleznete na:
www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/zdravotnictvi/.

ŠKOLSKÁ VÝCHOVNÁ ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY

Školská výchovná zařízení zajišťují ústavní a ochrannou výchovu dětem a mládeži ve věku od 3 do 18 let nebo do ukončení přípravy na povolání, nejdéle však do věku 26 let. Poskytují také péči dětem cizinců bez doprovodu. Účelem zařízení je zajišťovat dětem na základě rozhodnutí soudu náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Dětem je poskytováno plné přímé zaopatrění, vzdělávání, zdravotní péče a věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení.

Zařízení pro výkon ústavní péče:

- Diagnostický ústav
- Dětský domov
- Dětský domov se školou
- Soukromé dětské domovy
- Výchovný ústav
- Výchovný ústav se školou
- Výchovný ústav pro mládež
- Zařízení pro děti cizince

Seznam zařízení lze nalézt v rejstříku škol a školských zařízení na webových stránkách MŠMT:
rejskol.msmt.cz.

Diagnostický ústav

Diagnostický ústav je školské zařízení pro děti, u nichž se rozhoduje o dalším umístění do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, případně o podmínkách návratu zpět domů nebo k příbuzným či do pěstounské péče. Zařízení zajišťuje komplexní diagnostiku dítěte a jeho úkolem je analyzovat problémy a vypracovat výchovná doporučení, která budou realizována v následném zařízení, do něhož bude dítě v budoucnu umístěno. Kromě diagnostického poslání má také úkoly vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální. Přijímá děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, na základě předběžného opatření a nebo děti, o jejichž umístění požádali zákonní zástupci dítěte či dítě samo (tzv. dobrovolné pobyty).

Děti jsou rozmísťovány do různých typů školských zařízení. Jedná se o dětské domovy, dětské domovy se školou, speciální školy internátní nebo výchovné ústavy.

Diagnostický ústav vede evidenci dětí v zařízeních ve svém územním obvodu a zajišťuje metodické vedení, koordinaci a ověřování účelnosti postupu a výsledku výchovné práce v těchto zařízeních.

Diagnostické ústavy na území hl. m. Prahy a ve Středočeském kraji:

- Dětský diagnostický ústav - Dobřichovice
- Dětský diagnostický ústav, základní škola – U Michelského lesa, Praha 4
- Diagnostický ústav pro mládež – Praha 2
- Diagnostický ústav pro mládež – Praha 4 – Hodkovičky
- Diagnostický ústav pro děti (cizince) - Praha 5

Dětský domov

Do dětského domova mohou být umisťovány děti ve věku zpravidla od 3 do 18 let, nebo do ukončení přípravy na budoucí povolání (studia), nejdéle do 26 let. Jsou sem umisťovány také nezletilé matky spolu se svými dětmi.

Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.

Sít' dětských domovů ve Středočeském kraji:

- Dětský domov Lety
- Dětský domov Nové Strašecí
- Dětský domov Ledce – Smečno
- Dětský domov Sazená - Velvary
- Dětský domov Nymburk
- Dětský domov Zruč nad Sázavou
- Dětský domov Přestavlký
- Dětský domov Solenice
- Dětský domov Krnsko
- Dětský domov Kralupy nad Vltavou
- Dětský domov Unhošť
- Dětský domov Chlístov, Racek – Benešov
- Dětský domov Pyšely
- Dětský domov Sázava
- Dětský domov Kladno
- Dětský domov Unhošť
- Dětský domov Stochov

Dětské domovy na území hl. m. Prahy:

- Dětský domov – Praha - Dolní Počernice
- Dětský domov – Praha – Klánovice

Soukromý dětský domov

Jedná se o zařízení, jejichž snahou je vytvářet výchovné podmínky, které se přibližují modelu dětského domova rodinného typu. Kapacita zařízení bývá menší a důraz je kladen také na psychologickou a terapeutickou péči o svěřené děti.

Na území kraje jsou provozovány tyto soukromé a církevní dětské domovy:

- Soukromý dětský domov SOS 92, o. p. s. - Korkyně
- Husitský dětský domov s chráněným bydlením v Dubenci u Příbrami, o. p. s.
- Dětský domov „Pepa“ - Lazec

Na území hl. m. Prahy:

- Dětský domov Radost, Praha 10

Dětský domov se školou

Účelem těchto dětských domovů je zajišťovat péči s výchovně léčebným režimem pro děti se závažnými poruchami chování, vyžadují-li výchovně léčebnou péči pro přechodnou nebo trvalou duševní poruchu, pro děti s uloženou ochrannou výchovou a dále pak pro nezletilé matky a jejich děti. Jedná se o děti, které mají psychopedické, etopedické a psychiatrické problémy.

Dětské domovy se školou ve Středočeském kraji:

- **Dětský domov se školou Slaný**
- **Dětský domov se školou Načeradec**
- **Dětský domov se školou Býchory, Kolín**
- **Dětský domov se školou Liběchov**
- **Dětský domov se školou Jetřichovice, Sedlec – Prčice**

Výchovný ústav

Výchovné ústavy poskytují péči dětem se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Do výchovného ústavu mohou být umístěny i děti s ochrannou výchovou starší 12 let, mimořádně i děti se zvláště závažnými poruchami chování s nařízenou ústavní výchovou. Účelem zařízení je především výchovná a vzdělávací činnost. Při výchovném ústavu se zřizuje základní či střední škola. Některé ústavy také zřizují oddělené výchovné skupiny pro nezletilé matky a jejich děti nebo pro děti vyžadující výchovně léčebnou péči.

Výchovné ústavy na území Středočeského kraje:

- **Výchovný ústav Kutná Hora**
- **Výchovný ústav pro chlapce Obořiště**
- **Dětský výchovný ústav Liběchov**

Výchovné ústavy na území hl. m. Prahy:

- **Výchovný ústav Klíčov - Praha 9**

Na území kraje Vysočina je provozován:

- **Výchovný ústav pro nezletilé dívky a matky s dětmi - Černovice u Tábora**

Zařízení pro děti – cizince

Zařízení vykonává činnost diagnostického ústavu, dětského domova se školou, výchovného ústavu, střediska výchovné péče a základní a praktické školy. Hlavní náplní práce zařízení je integrace nezletilých dětí-cizinců bez doprovodu v České republice při zachování a respektování jejich sociálních, etnických, kulturně-historických a náboženských zvyklostí. Zařízení plní úkoly diagnostické, výchovné, vzdělávací, terapeutické a sociální.

Zařízení na území hl. m. Prahy:

- **Zařízení pro děti-cizince - Praha 5**

Organizace nabízející poradenství pro vychovatele a další pomáhající pracovníky

➤ **Občanské sdružení SES, SEbe- Spolu**

Nabízí služby pro vychovatele dětských domovů a další pomáhající pracovníky, učitele, klienty dětských domovů, rodiče a další. Mezi nejčastější témata patří např. řešení zátěžových situací při práci s klienty dětských domovů, komunikace a spolupráce v týmu pracovníků, rozvoj profesních kompetencí klientů pro úspěšnou seberealizaci na volném trhu práce, aj.

www.sebespolu.net

ZAŘÍZENÍ SPADAJÍCÍ DO RESORTU MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI

Věznice pro mladistvé

Věznice pro mladistvé jsou zřizovány vedle základních typů věznic.

Věznice pro odsouzené matky s dětmi

Na území ČR je toto zařízení provozováno ve Světlé nad Sázavou.

ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Zařízení pro děti se zdravotním postižením poskytují zejména pobytové služby a další doprovodné a návazné služby. Převážně se jedná o koedukovaná zařízení, v nichž žijí dívky i chlapci, muži i ženy různého věku.

Dříve se jednalo o ústavy sociální péče, dnes jsou tato zařízení považována za zařízení sociálních služeb. Domovy pro osoby se zdravotním postižením dnes nahrazují ústavy sociální péče pro mládež a současný trend v poskytování služeb pro osoby se zdravotním postižením vede k větší integraci a otevřenosti okolnímu světu.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

Do domovů pro osoby se zdravotním postižením bývají umísťovány děti se zdravotním postižením (tělesným, orgánovým, mentálním nebo kombinovaným). Pro výkon ústavní výchovy v těchto domovech platí přiměřeně ustanovení o právech a povinnostech dětí umístěných ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy.

Výchova zahrnuje předškolní výchovu zajišťovanou v mateřských školách při ústavu, školní vzdělání zajišťované při domově nebo mimo domov. Zajišťována je také příprava na povolání, která se uskutečňuje ve středních školách, odborných učilištích, střediscích praktického vyučování nebo ve střediscích zácviku pro jednotlivá povolání při zařízení nebo mimo zařízení.

Péče je poskytována formou celoročního, týdenního nebo denního pobytu nebo také formou pobytu na přechodnou dobu.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením na území Středočeského kraje:

➤ **Domov pod lípou, poskytovatel sociálních služeb – Lipník**

Poskytuje pobytové, sociální, vzdělávací, výchovné a ošetrovatelské služby lidem s mentálním a kombinovaným postižením, s poruchami autistického spektra nebo lidem, kteří mají sníženou soběstačnost, a jejichž životní situace vyžaduje pravidelnou podporu jiné fyzické osoby. Součástí domova jsou třídy základní školy speciální.

domov-lipnik.w1.cz

- **Domov Laguna - Psáry**
Nabízí pobytové služby dětem, mládeži i dospělým lidem s mentální retardací. Služby zahrnují nejen profesionální speciálně pedagogickou péči, výchovu a vzdělávání, ale také lidský přístup a podmínky ke spokojenému životu. Součástí domova je speciální škola.
www.lagunapsary.cz
- **Diagnostický ústav sociální péče v Tloskově – Neveklov**
Nabízí pobytové, denní i poradenské služby mladistvým od 16 let, mladým lidem a dospělým s mentálním postižením a také odlehčení osobám, které trvale pečují o své blízké s mentálním postižením. Další služby: denní stacionář, chráněné bydlení, raná péče, sociální rehabilitace ambulantní a pobytová.
www.tloskov.eu
- **Domov Mladá, poskytovatel sociálních služeb - Milovice**
Denní stacionář pro děti od 5 let. Dále poskytuje celoroční pobytové služby pro děti od 3 let věku a pro dospělé s tělesným, mentálním nebo kombinovaným postižením. Součástí domova je třída pomocné školy.
www.uspmilovice.cz
- **Domov pro osoby se zdravotním postižením Leontýn - Roztoky, Křivoklát**
Pobytové služby pro děti od 11 let a dospělé, kteří mají sníženou soběstačnost a sníženou schopnost nebo dovednost uplatňovat vlastní práva z důvodu mentálního postižení, jejichž situace vyžaduje pravidelnou podporu jiné fyzické osoby.
www.leontyn.cz
- **Domov pro osoby se zdravotním postižením - Lochovice**
Domov pro děti od 7 let a dospělé se zdravotním postižením. Součástí domova je týdenní stacionář, chráněné dílny a samostatné chráněné bydlení.
www.dzp-lochovice.cz
- **Integrované centrum sociálních služeb - Odlochovice / Ratměřice / Roudný**
Další pracoviště: Ratměřice, Roudný.
Poskytuje služby dětem a dospělým s mentálním, tělesným i kombinovaným postižením. Součástí domova je škola, chráněné bydlení a podporované zaměstnání.
www.rof.cz
- **Koniklec Suchomasty, poskytovatel sociálních služeb - Suchomasty**
Pobytové služby pro děti od 11 let a dospělé s tělesným, mentální a kombinovaným postižením a také s postižením sluchovým a zrakovým.
www.koniklec-suchomasty.cz
- **Rybka, poskytovatel sociálních služeb – Neratovice**
Pobytové služby pro děti od 7 let a dospělé s tělesným, mentální nebo kombinovaným postižením.
www.rybka-neratovice.cz
- **Zahrada, poskytovatel sociálních služeb – Kladno**
Poskytuje sociální služby určené dětem, mládeži a dospělým se speciálními potřebami, a to od 6 let. Služby zahrnují domov pro osoby se zdravotním postižením, týdenní a denní stacionář a chráněné bydlení.
www.zahrada-usp.cz
- **Dětský domov a mateřská škola speciální - Beroun**
Zařízení pro děti a mládež s kombinovaným postižením se zaměřením na zrak, sluch a hluchoslepou.
- **Zvoneček Bylany, poskytovatel sociálních služeb – Český Brod**
Poskytuje pobytové služby pro děti a dospělé s tělesným, mentálním nebo kombinovaným postižením.
www.uspbylany.cz

- **Domov Svatý Jan, poskytovatel sociálních služeb - Svatý Jan**
Poskytuje sociální služby mládeži a dospělým osobám s mentálním postižením a osobám s mentálním postižením v kombinaci s postižením tělesným nebo smyslovým. Nabízí svým klientům dlouhodobou podporu a dále pak podporu samostatného bydlení a odlehčovací služby.
www.domovsvatyjan.cz
- **Centrum U Bartoloměje – Kutná Hora**
Poskytuje individuální péči dětem, mládeži a dospělým s mentálním a kombinovaným postižením ve věku od 3 let, o které se rodina nemůže starat.
www.uspubartolomeje.info
- **Krok - Kamýk nad Vltavou**
Poskytuje sociální, výchovné a rehabilitační služby pro děti a mládež s postižením.
- **Centrum pro zdravotně postižené při ÚSP - Mladá Boleslav**
- **Ústav sociální péče Rataje nad Sázavou - Iváň**
- **Domov Vraný, poskytovatel sociálních služeb - Vraný**
- **Domov Svojšíce**
- **Domov Pod Skalami Kurovodice, poskytovatel sociálních služeb - Mnichovo Hradiště**
- **Domov Na Hrádku, poskytovatel sociálních služeb – Bečváry - Červený Hrádek**

5.3 Psycho-sociální pomoc dětem vyrůstajícím mimo vlastní rodinu

Mezi základní potřeby dětí patří potřeba jistoty a bezpečí. Tato potřeba je však u dětí vyrůstajících mimo vlastní rodinu zásadně narušena. Děti v náhradní výchově se potýkají s různými formami psychické zátěže, mají za sebou traumatické zkušenosti a musejí čelit velkým změnám ve svém životě – odebrání z rodiny a pobyt v ústavním zařízení nebo v náhradní rodině. Při svém dospívání a osamostatňování pak bývají ohroženy sociálním vyloučením – mohou se ocitnout ve finanční nejistotě a v prostředí bez pevných vztahů a podpory. Je proto důležité pomáhat dětem rozvíjet jejich životní příběh, zpracovat traumatické zážitky, věnovat péči budování zdravého sebevědomí, vést je k přijetí vlastní osobnosti, identity, k pochopení minulosti a k utváření vztahů kolem sebe. Za tímto účelem v současnosti vzniká již řada projektů, kterým se věnují zejména nestátní subjekty.

ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ ROZVOJ OSOBNOSTI DĚTÍ V DĚTSKÝCH DOMOVECH

- **Občanské sdružení Letní dům**
Pomáhá formou pravidelných sociálněterapeutických pobytů a návštěv v dětských domovech dětem a mladým lidem nalézat a využívat zdroje vnitřní jistoty a vyrovnanosti směřující ke spokojenému a plnohodnotnému životu. Cílem služeb je posílení souboru psycho-sociálních schopností a praktických dovedností, které mladým lidem po ukončení ústavní výchovy umožní adaptovaný a plynulý přechod do samostatného života.
www.letnidum.cz
- **o. s. ADRA - Dobrovolnické centrum Protěž**
Pomáhá dětem umístěným v náhradní výchovné péči. Realizuje projekt zaměřený na navázání a pěstování vztahů s biologickými rodinami, na pomoc těmto rodinám ve zlepšení a stabilizaci poměrů tak, aby bylo pro děti vytvořeno zázemí pro další život.
www.adra.cz
- **Múzy dětem, o. s.**
Hlavní činností je příprava dospívajících klientů zařízení ústavní péče na úskalí reálného života a arteterapeutické působení uvnitř těchto zařízení.
www.muzydetem.cz
- **Občanské sdružení Provázek**
Poskytuje všestrannou pomoc a podporu opuštěným dětem v kojeneckých ústavech a dětských domovech, za účelem snížení dopadu citové deprivace a na psychickou stránku dítěte. Sdružení se snaží obyčejným lidským kontaktem o dosáhnout co největšího rozvoje samostatnosti dětí a smysluplnosti jejich života, jejich začlenění do společnosti.
www.provazek.org
- **Občanské sdružení Šafrán dětem**
Cílem je poskytnout dětem nové stimulační podněty, které přispějí k eliminaci citové a senzomotorické deprivace a umožnit rozvoj jejich smyslového vnímání a prožívání.
os-safranek.cz
- **Czech Humanitarian Association for International Help – Ledeč nad Sázavou**
Poskytuje pomoc lidem v tíživých životních situacích a pořádá také výchovně-vzdělávací pobyty určené dětem z dětských domovů, které jsou zaměřeny na osobnostní rozvoj.
www.taria.org
- **Rozmarýna, o. p. s.**
Zaměřuje se na rozvoj sociálních dovedností u dětí v dětských domovech. Prostřednictvím „programu ZA RUKU“ předává dětem z dětských domovů informace, snaží se předcházet problémům a rozvíjí jejich vztah k sobě i k okolí.
www.rozmaryna-ops.cz

5.4 Programy pro mladé lidi odcházející z ústavního zařízení

Programy připravující na vstup do samostatného života pomáhají mladým lidem posilovat komunikační dovednosti, získávat praktické poznatky z oblasti hledání a zajištění práce, bydlení, vedení samostatné domácnosti a aktivního trávení volného času. Programy se zaměřují na podporu psychosociálních dovedností, které vedou k snadnějšímu začlenění do běžného života po odchodu z ústavní výchovy.

Tyto aktivity nabízejí např.:

➤ **Rozmarýna, o. p. s.**

Pomáhá mladým lidem odcházejícím z dětských domovů při vstupu do samostatného života. Nabízí provázení při odchodu ze zařízení, pomoc při hledání zaměstnání, má k dispozici tréninková pracovní místa.

www.rozmaryna-ops.cz

➤ **Vhled, o. s.**

Projekt SOS18 - Příprava na samostatný život - je určený mladým lidem vyrůstajícím v dětských domovech, kteří budou v průběhu následujících 2 let vstupovat do samostatného života.

www.vhled-samovka.cz

➤ **Středisko náhradní rodinné péče**

Projekt „Kmotři při dětských domovech“ má snahu přispívat ke zkvalitnění trávení volného času dětí vyrůstajících v dětských domovech. Děti z dětských domovů mají kromě širší nabídky volnočasových aktivit možnost navázat smysluplný vztah se starším kamarádem z prostředí mimo domov.

www.nahradnirodina.cz

➤ **Člověk hledá člověka, o. s.**

Pomoc dětem a mladým lidem, vyrůstajícím mimo svou biologickou rodinu v prostředí ústavní výchovy, dále podpora a pomoc pěstounským a ohroženým biologickým rodinám.

www.clovekhledacloveka.cz

DOMY NA PŮL CESTY A STARTOVACÍ BYDLENÍ

Domy na půl cesty poskytují pobytové služby a pomoc při řešení obtížných sociálních situací mladým lidem zpravidla od 18 do 26 let věku, kteří opouštějí ústavní, popřípadě jiná zařízení, pěstounské rodiny nebo jsou propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Nabízejí podporu při rozvoji psychosociálních a dalších dovedností důležitých při vstupu do samostatného života. Startovací bydlení pomáhá mladým lidem rozvíjet návyky a dovednosti pro zvládnutí samostatného bydlení. Přidružené služby pak pomáhají k podpoře samostatnosti, udržení práce a k posílení vlastní sebedůvěry.

Přehled zařízení na území Středočeského kraje:

- **Dům na půl cesty – Klub přátel dětí dětských domovů, o. s. - Nové Strašecí**
www.prateledetid.cz
- **Dům na půl cesty – Kralupy nad Vltavou**
Arcidiecézní charita Praha
www.dpckralupy.cz
- **Dům na půl cesty – Vlašim**
www.vlasim.diakoniecce.cz

- **Husitský dětský domov s chráněným bydlením, o. p. s. - Dubenec u Příbrami**
www.domovdubenec.cz
- **Azylový dům Berounka - Beroun**
www.grafart.cz/cckberoun
- **Dům na půl cesty Kladno – Rozdělov**
www.zsi-kladno.cz

Domy na půl cesty a startovací byty na území hl. m. Prahy:

- **Dům na půl cesty DOM - Praha 8**
Podpůrné terapeutické zařízení zaměřené na rehabilitaci emocionálních, psychických i sociálních následků zanedbávání, nedostatečné či nepřiměřené péče o dítě v rodině či institucionální výchově. Nabízí bydlení na přechodnou dobu, sociální poradenství a trénink, psychologickou pomoc a podporu pro mladé lidi odcházející z ústavní péče.
www.dom-os.cz
- **DOM - Program BYDLO – Praha**
Startovací byty určené mladým lidem s vyšším stupněm rozvoje samostatnosti.
www.dom-os.cz
- **Domov na půl cesty MAJÁK - Praha 4**
Posláním MAJÁKU je usnadnit začátek samostatného života sociálně znevýhodněným mladým lidem, kteří opouštějí institucionální zařízení nebo náhradní rodinnou výchovu nebo v těchto institucích prožili část života. Cílem je postupné zapojení těchto mladých lidí do běžného života ve společnosti tak, aby dokázali žít samostatně.
www.enyamajak.cz
- **Byty na půl cesty – Centrum SÁMOVKA – Praha 10**
Poskytuje psychosociální podporu, vzdělávací a materiální pomoc sociálně ohroženým dětem, vyrůstajícím mimo vlastní rodinu, zejména v dětských domovech nebo zařízeních obdobného typu. Nabízí zvýhodněné a startovací bydlení pro mladé lidi opouštějící ústavní zařízení. Dále nabízí podporu při hledání a udržení práce, při jednání s úřady a vedení domácnosti.
www.vhled-samovka.cz

Domy na půl cesty naleznete na portálu služeb sociální prevence pro osoby ohrožené sociálním vyloučením provozované MPSV ČR: sluzbyprevence.mpsv.cz.

PODPORA ZAMĚSTNÁNÍ

Cílem těchto programů je připravit nezaměstnané mladé lidi pro samostatný život a úspěšné zapojení na trh práce, podpora sociálních dovedností potřebných k samostatnému životu, práce s motivacemi mladého člověka pro vstup do dalšího vzdělávání a zaměstnání. Některé z projektů nabízejí zaměstnání na chráněných pracovištích.

- **DOM JOB centrum – Praha**
Pomáhá mladým lidem zdravotně či sociálně znevýhodněným úspěšně se zapojit na trh práce a překonat problémy s tím spojené. Nabízí pomoc při získávání pracovních zkušeností v řemeslné dílně a obchodu „Košára“.
www.dom-os.cz

➤ **Rozmarýna o. p. s. - Praha**

Podpora mladých lidí v oblasti zaměstnávání, při získání uznatelné pracovní praxe a pracovních návyků. Nabízí zaměstnání na tréninkovém pracovišti kavárna/galerie Rozmar na dobu cca 7 měsíců na pozicích pomocný kuchař, číšník, servírka aj.

www.cafe-rozmar.cz

Užitečné odkazy:

SOS 18 - stránky pro mladé lidi odcházející z dětských domovů - www.sos18.cz

Poradenství pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou - stránky Centra J. J. Pestalozziho - www.otevridvere.cz

Otevřené semináře zaměřené na problematiku ústavní výchovy dětí a mládeže - Barevný svět dětí, o. s. - www.barevnysvetdeti.cz

Zdroj:

Veřejně dostupné zdroje informací (databáze, statistiky, webové stránky organizací, právní úprava ČR - viz. příloha).

Dvořák, J.: Systém náhradní výchovy. Praha 2007.

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva: Zásahy veřejné moci do rodičovských práv a jejich dopad na rodinný život. Praha 2006.

Svobodová, M.; Vrtbovská, P.: Koncepce systému podpory a péče pro rodinu a dítě.

Občanské sdružení Rozum a Cit: Pěstouni mají právo na služby. Praha 2007.

5.5 Závěr kapitoly

Systém péče o ohrožené děti zahrnuje řadu organizací, institucí a orgánů státní správy. Jedná se o rozsáhlou síť služeb a aktivit, které není snadné koordinovat. Provázanost systému péče o ohrožené děti je však více než potřebná. Cílem tohoto přehledu je napomoci k základní orientaci a uvědomění si, jaké subjekty tento systém zahrnuje. Výčet není jistě vyčerpávající, přináší však základní orientaci v celém systému a věříme, že bude dále ve své praxi a síťování rozvíjen.

Pozn.: PŘEHLED služeb pro ohrožené děti a rodiny ve Středočeském kraji bude doplněn tzv. „mapou služeb“ do července 2010. Tento přehled plánujeme umístit na webové stránky Krajského úřadu Středočeského kraje.

6. Souhrn výsledků šetření v oblasti služeb v péči o ohrožené děti a rodiny ve Středočeském kraji

V této kapitole uvádíme stručné shrnutí šetření mezi sociálními pracovníky OSPOD ve Středočeském kraji a organizacemi působícími v oblasti péče o děti. Tazatelé hodnotili chybějící služby ve svém okolí a navrhovali doporučení pro rozvoj a zavedení služeb v této oblasti.

Oblast informovanosti o poskytovaných službách

Tazatelé mají většinou o poskytovaných službách ve svém okolí dostatek informací. Nejvyužívanějším zdrojem bývá internet, případně doporučení kolegů. Přesto by tazatelé uvítali jeden stabilní zdroj, který by byl řádně spravován a aktualizován a kde by byly uvedeny případné recenze, aktuální stav kapacity zařízení a další užitečné odkazy a informace.

Dostupnost služeb v péči o ohrožené děti a rodinu

Služby pro děti, mládež a rodinu jsou poskytovány na celém území kraje, převážně jsou však koncentrovány v obcích s rozšířenou působností a v obcích s pověřeným obecním úřadem. V malých obcích jsou služby poskytovány výjimečně. Z odpovědí respondentů vyplývá, že zastoupení služeb je nerovnoměrné a to zejména v některých oblastech (např. Benešovsko, Mnichovo Hradištsko, Sedlčansko, Hořovicko...).

Klienti z některých míst jsou nuceni dojíždět do větších měst, případně vyhledat pražské organizace - jedná se zejména o kvalitní psychiatrickou péči a specializovanou péči u dětí s výchovnými problémy a také terapeutické služby pro děti i rodiče. V některých případech se také respondenti domnívají, že zájmy ohrožených rodin se ne vždy dostatečně promítají do komunitního plánování v obci.

Z pohledu sociálních pracovníků oddělení sociálněprávní ochrany dětí a zástupců organizací je potřeba vzniku a rozvoje nových služeb pro rodiny a ohrožené děti zřetelná.

Nedostatek spatřují zejména v těchto službách a programech:

Terénní programy pro rodiny a sanace ohrožených rodin

Velká část tazatelů postrádá ve svém okolí terénní programy zaměřené na sanaci rodiny. Mezi potřebné terénní služby řadí asistenční služby pro problematické rodiny, podpůrné služby pro osamělé matky a práci s rodinou v průběhu umístění dítěte mimo vlastní rodinu.

Tyto služby chybí zejména v těchto regionech: Říčany, Kutná Hora, Čáslav, Nymburk, Český Brod, Příbram, Sedlčany, Hořovice, Benešov, Kralupy nad Vltavou.

Pozn.: Velká část sociálních pracovníků OSPOD se také shoduje na tom, že by uvítali pomoc při práci s nemotivovanými rodinami.

Azylové domy

Nedostatečná kapacita, ale také dostupnost azylových zařízení, je uváděna v oblastech: Černošice, Hořovice, Kutná Hora, Čáslav, Neratovice, Mladá Boleslav, Votice, Lysá nad Labem.

Sociální bydlení

Sociální bydlení není dostupné v oblastech: Kutná Hora, Čáslav, Votice, Vlašim, Černošice, Mladá Boleslav, Mělník, Lysá nad Labem, Kralupy nad Vltavou.

Psychologická a terapeutická péče pro děti a mládež

Kvalitní psychologická péče pro děti je místně nedostupná v regionech: Příbram, Sedlčany, Hořovice, Kutná Hora, Čáslav, Vlašim, Rakovník, Mladá Boleslav, Brandýs nad Labem.

Psychiatrická péče pro děti a mládež

Dostupnost kvalitní psychiatrické péče pro děti, případně dostupnost psychiatrické ambulance by uvítali v oblastech: Beroun, Příbram, Hořovice, Slaný, Rakovník, Mladá Boleslav, Kladno.

Terénní práce s dětmi a rizikovou mládeží

Terénní a dobrovolnické programy pro děti a mládež jsou v mnoha místech stále nedostupné. Názory na nedostatek volnočasových aktivit pro děti a mládež se však různí. Pokrytí je dostatečné zejména v obcích s rozšířenou působností. Naproti tomu nedostatek je v oblastech: Hořovice, Kutná Hora, Čáslav, Votice, Mělník, Lysá nad Labem, Beroun, Mnichovo Hradiště, Kralupy nad Vltavou, Kladno, Brandýs nad Labem, Benešov.

Služby pro pomoc při řešení konfliktních rodinných vztahů – mediace

Někteří z respondentů se shodují v tom, že v současném systému chybí služby v oblasti řešení sporných konfliktních rozvodových případů a to zejména v oblastech: Beroun, Poděbrady, Nymburk, Český Brod, Mělník, Lysá nad Labem, Kralupy nad Vltavou.

Mezi další služby, které jsou uváděny jako méně dostupné, patří:

- **Internátní či denní stacionáře pro děti ze sociálně a výchovně slabých rodin**
- **Krizová zařízení a zařízení pro krátkodobé pobyty ohrožených dětí** (část respondentů uvádí, že je obtížné umístit děti v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc)
- **Odlehčovací služby a asistence pro rodiny** (pečující o děti s handicapem, osamělé matky, náhradní rodiny, respitní pobyty pro děti z ohrožených rodin)
- **Podpora a doprovázení náhradních rodin**
- **Asistence při styku dětí v náhradních rodinách s vlastními rodiči**
- **Terapeutická pomoc dětem vyrůstajícím mimo vlastní rodinu a náhradním i vlastním rodičům**
- **Podpora dětí odcházejících z dětských domovů**
- **Domy na půl cesty, startovací byty**
- **Dětský detox**
- **Dostupné právní poradenství** (pro klienty a také pro sociální pracovníky)

Nepřehlédnutelným problémem vztahujícím se k problematice péče o ohrožené děti je také absence náhradních rodin a krátkodobé pěstounské péče s odborným podpůrným zázemím. Zájem o zprostředkování náhradní rodinné péče není velký, v některých oblastech nebyl v roce 2008 zájem žádný, např. v Čáslavi nebo Voticích. V ostatních oblastech se zájem o osvojení pohyboval mezi 1 až 5 zájemci. Pouze v Mladé Boleslavi bylo 8 zájemců a v Brandýse nad Labem a v Říčanech 10 zájemců, dále pak 11 zájemců v Příbrami a 15 v Černošicích. O pěstounskou péči je již obecně zájem nižší, pohyboval se v roce 2008 převážně mezi 0 až 5 zájemci. Pouze v Kladně bylo zájemců 8 a v Černošicích 13.

6.1 Doporučení a náměty na zlepšení v oblasti péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji

Z výsledků šetření a naší praxe předkládáme některá doporučení pro tuto oblast:

Vznik jednotného informačního zdroje v oblasti péče o ohrožené děti

Doporučujeme vytvořit integrovaný informační portál v systému péče o ohrožené děti, který umožní sdílení společných informací, koordinaci péče a usnadní hledání případné pomoci a služeb. Portál by měl být ucelený a obsahovat aktualizované databáze, recenze, aktuální stav kapacity zařízení, kalendáře akcí, užitečné informace, právní úpravu, výzkumy, aj. Pro efektivitu, dlouhodobou udržitelnost a kontinuitu by měl být správcem portálu některý ze subjektů státní správy (Ministerstvo nebo krajské úřady).

Podpora spolupráce subjektů v péči o ohrožené děti

Doporučujeme rozvíjet vzájemnou výměnu zkušeností a partnerství a k tomu vytvářet prostor pro vzájemné vyladování a komunikaci. Navrhujeme pořádat společná setkávání a vzdělávání odborníků zaměřené na vzájemnou interakci např. v oblasti posouzení a řešení situace ohroženého dítěte, dlouhodobější práce s rodinou, riziková období aj.

Spolupráce je významná právě v případě kvalifikovaného posouzení situace dítěte a jeho rodiny. Doporučujeme u zvláště komplikovaných případů uskutečňovat případové konference, prostřednictvím nichž se navrhne plán pomoci a péče o ohrožené dítě. V tomto mohou pomoci také pověřené osoby, které mohou být nejen oporou při pořádání a organizaci případových konferencí, ale také jsou schopny poskytovat rodinám a dětem zejména preventivní a poradenskou podporu a pomoc. Dále doporučujeme podporovat klíčovou roli sociálních pracovníků a vytvářet takové odborné klima, které je v této roli podpoří a bude ji respektovat.

Posílení spolupráce orgánů OSPOD a pověřených osob se proto jeví jako nutný předpoklad pro efektivní výkon sociálněprávní ochrany.

Podpora místní dostupnosti služeb

Doporučujeme při tvorbě komunitních plánů dbát na fungující síť služeb jako celku s dostatečnou znalostí problematiky, potřeb a regionu. Dále apelujeme na dostatečné pokrytí celého území kraje potřebnými službami.

Podoba systému péče o ohrožené děti je ve velké míře ovlivňována dotační politikou měst, kraje, státu a nadací. Dotační politikou je možné podpořit stávající organizace v rozšíření svých služeb lokálně, případně kapacitně. Dále je možné prostřednictvím dohody mezi obcí a jednotlivými odborníky či organizacemi dohodnout externí spolupráci. Do oblastí s méně dostupnými službami tak může odborník nebo zástupce organizace dojíždět, případně vybudovat zde kontaktní místo.

Předložený materiál může pomoci při stanovení priorit v podpoře a v dotačních programech, při nichž doporučujeme podporovat odborné aktivity již zavedené, ale též hledat nové přístupy a programy. Kromě nových pilotních projektů je však také nutné podporovat osvědčené a úspěšné projekty v jejich udržitelnosti a v možnosti zkvalitňování.

V oblasti rozvoji služeb doporučujeme:

- **Podpora vzniku terénních programů a sanace rodiny**
(vytvářet a koordinovat síť ambulantních i terénních služeb pro rodinu v nepříznivé sociální situaci a rozvíjet programy sanace a podpory rodiny s důrazem na multidisciplinární spolupráci koordinovanou pracovníky OSPOD)
- **Podpora programů pro rodiče a děti, které jsou v dlouhodobé ústavní péči a pro děti odcházející z ústavního zařízení**
(rozvíjet podpůrné programy pro rodiče i děti s důrazem na multidisciplinární přístup)

- **Podpora rozvoje azylového a přechodného sociálního bydlení**
(pro mladé lidi, kteří se vracejí z ústavní výchovy po dosažení zletilosti a pro rodiny v bytové nouzi ze sociálních důvodů)
- **Místně dostupná kvalitní psychologická, terapeutická péče pro děti a mládež**
(podpora rozvoje služeb se zaměřením na rodinnou terapii a individuální psychoterapii)
- **Podpora dostupnosti psychiatrické péče pro děti**
(podpora vzniku psychiatrických ambulancí a odborníků v této oblasti)
- **Podpora terénní práce s dětmi a rizikovou mládeží**
(terénní práce a pořádání táborů a pobytů pro děti ohrožené sociálním vyloučením, podpora školní přípravy dětí z ohrožených rodin)
- **Podpora dostupnosti služeb při řešení konfliktních rodinných vztahů – mediace**
(podpora vzniku místně dostupných mediačních center)
- **Podpora služeb v oblasti náhradní rodinné péče**
(služby a aktivity zaměřené na osvětu, motivaci a získávání nových pěstounských rodin, podporu, vzdělávání a supervizi pěstounů a také podporu styku dětí vyrůstajících v náhradních rodinách s rodinami vlastními)
- **Podpora rozvoje zařízení pro výkon pěstounské péče**
(rozvíjet tento institut pro možnost výkonu krátkodobé profesionální pěstounské péče s odborným zázemím, případně jako zařízení pro větší sourozenecké skupiny)

Tyto závěry se většinou shodují s cíli Střednědobého plánu Středočeského kraje a jsme přesvědčeni, že budou prospěšné při určování cílů dalších. Věříme, že v této práci bude pokračováno a oblasti (děti, mládež a rodina) bude věnována dostatečná pozornost. Je důležité, aby nebyly rozvíjeny pouze tradiční služby, ale také alternativní a moderní trendy, které jdou ruku v ruce se změnou životního stylu rodiny i mladé generace.

Tuto kapitolu lze zakončit konstatováním, že jsme nakloněni trendům, kdy odborná veřejnost bude otevřena novým tématům, přístupům a vzájemné spolupráci, kdy bude aktivně vytvářet příhodné klima pro komunikaci a koordinaci péče o ohrožené děti.

7. Spolupráce mezi subjekty

Spolupráce zainteresovaných subjektů je nezbytnou součástí systému péče o ohrožené děti. Je zabudována do mnoha dokumentů a koncepcí orgánů státní správy i samosprávy, jako jeden z neopomenutelných principů práce ji deklaruje většina NNO i dalších organizací.

Jde o to, aby služby v oblasti péče o ohrožené děti byly dostupné nejen finančně, ale také územně. Aby byly rovnoměrně rozmístěny na území republiky.

Je jisté, že není možné, aby jedna organizace pokryla veškeré potřeby (finanční, výchovné, zdravotní, sociální, kulturní) ohrožených dětí a jejich rodičů či jiných pečovatелů. Z tohoto důvodu je třeba, aby o sobě jednotlivé organizace nejen věděly, ale také mezi sebou komunikovaly, péče o klienty byla ucelená a existovala návaznost mezi jednotlivými službami.

„Základním nedostatkem práce s ohroženými dětmi a rodinami v České republice je její roztržitost. Aktivity jednotlivých resortů nejsou nijak koordinovány, což z pohledu dítěte někdy znamená nedostatečně rychlé a nekompetentní rozhodování o nejlepší formě péče.“ (Transformace systému péče o ohrožené děti. Tisková konference MPSV a MŠMT, 30. dubna 2009)

Předchozí citace hovoří zejména o roztržitosti mezirezortní. Bohužel ale často vážne spolupráce i v rámci organizací zapojených do této péče v rámci resortu jediného.

Mohli bychom zde spekulovat, proč tomu tak je, ale užitečnější bude odpovědět si na dvě základní otázky:

- a) proč je důležité to změnit a
- b) jakým způsobem změn dosáhnout.

a) V oblasti spolupráce se často používá termín „multidisciplinární přístup“. Myslíme si, že ne zcela vystihuje, o co by v praxi mělo jít. České slovo spolupráce hovoří naprosto jasně a výmluvně, shodně s anglickým ekvivalentem „working together“. I ten vyjadřuje, že pracovat vedle sebe jaksi nestačí. Aby byla spolupráce účinná a efektivní, je třeba, aby odborníci pracovali spolu, ve vzájemné kooperaci. Teprve tak se péče stane komplexní a značně se zrychlí.

b) Na samém počátku, ještě před zahájením jakékoli spolupráce, je důležité mít informace o tom, co ten druhý dělá. Kromě otevřenosti a zvědavosti je zapotřebí velké důvěry ke kolegům a nezanedbatelné dávky respektu.

Problémy mohou být v naší zakořeněné nedůvěře, obavách z konkurence či nepochopení, naopak klíč je v komunikaci, v umění vést dialog.

Základním kamenem spolupráce jsou jasně vytýčené role a postupy jednotlivých organizací a dobrá vzájemná informovanost. Pokud se mezi sebou dokážeme domluvit na pravidlech, zformulovat je tak, aby byla jasná a v souladu s myšlením všech zúčastněných, je dokonce možno zahrnout je do standardů jednotlivých organizací a tím se z nich stanou závazné principy pro práci. Samozřejmě, že jasné a transparentní normy by měly být nastaveny zejména shora, státní správou. Takováto pravidla a standardy by měly být jasně nastaveny státní správou:

„Základním prostředkem sjednocení péče o hrožené děti a rodiny jsou standardy kvality práce s ohroženým dítětem a rodinou.... závazné pro všechny pracovníky podílející se na péči o ohrožené děti bez ohledu na rezortní příslušnost. Standardy vymezí pravidla práce s dítětem a rodinou v různých případech ohrožení, pravidla vzájemné spolupráce pracovníků v pomáhajícím procesu, pravidla zapojení dítěte do rozhodování o vlastním životě a základní etický kodex práce s dítětem a rodinou...“ → Transformace systému péče o ohrožené děti; Tisková konference MPSV a MŠMT30. dubna 2009 (Převzato z <http://www.mpsv.cz/cs/6952>)

7.1 Principy spolupráce

Při spolupráci, jejímž cílem je efektivní výsledek, je nutné dodržovat určité principy. Společná spolupráce přinese kvalitativně lepší výsledek než úkoly vypracovávané jednotlivě.

Součástí dobré spolupráce je vzájemná výměna zkušeností a to není možné bez otevřené komunikace mezi partnery, kteří mají společný zájem.

Je třeba zachovávat principy: neutrality, kontinuity, transparentnosti.

Na kvalitu spolupráce má nemalý vliv: srozumitelnost, přesnost, přiměřenost úkolů a přesný popis aktivit.

Důležité je brát v úvahu přání a úhel pohledu klienta, tedy toho, komu má být aktivita především určena a jehož potřebám má odpovídat.

U plánování principů spolupráce musíme myslet také na zajištění jejich udržitelnosti (např. rozložením úkolu do více etap apod.).

Pro kvalitní komunikaci a tím i hladký průběh spolupráce je dobré jasné vymezení rolí a příspěvků jednotlivých zúčastněných stran, rozdělení úkolů a určení osob zodpovědných za jednotlivé úkoly.

Je nutné stanovit roli kontaktní osoby, četnost a formy komunikace (předávání písemných zpráv a podkladů, telefonické konzultace, společná setkání apod.), přihlížet ke stejnoměrnému podílu zúčastněných vzhledem k jejich např. možnostem.

7.2 Formy spolupráce

Jako možné formy spolupráce v oblasti péče o ohrožené děti jsou řadou autorů navrhovány např.:

- Integrovaný informační portál
- Zavedení koordinátora, který by usnadňoval komunikaci mezi jednotlivými stranami
- Pravidelná vzájemná setkání - vzájemná výměna informací
- Společné vzdělávací semináře
- Podpora otevřenosti informační a ediční činnosti při sdílení výstupů z těchto vzdělávacích akcí a jejich poskytnutí dalším organizacím a odborníkům, kteří pracují v dané oblasti
- Konzultace a podpora při specifických problémech
- Využívání zkušeností a odbornosti partnerské organizace
- Uzavření smlouvy ke splnění konkrétního úkolu
- Případová konference

V „ziskové“ sekci se v praxi malých a středních firem například osvědčuje propojení v tzv. Klastru:

*„Klustry, jsou regionálně umístěná uskupení navzájem propojených firem, specializovaných dodavatelů, poskytovatelů služeb, firem v příbuzných oborech, bank, přidružených institucí a organizací, které si navzájem konkurují, ale také navzájem kooperují **za účelem zvýšení celkové konkurenceschopnosti, ziskovosti a postavení na trhu...***

Klustr může: zlepšit výsledky zapojených společností, zvýšit počet inovací, iniciovat vznik nových firem, zvýšit export, přilákat investice, podpořit výzkumnou základnu zainteresovaných společností, podpořit rozvoj kraje.“ (Wikipedie)

7.3 Případové konference – individuální plánování

„Základním stavebním kamenem pro práci s ohroženou rodinou je kvalitní vyhodnocení situace a nastolení funkční spolupráce mezi všemi subjekty, které mohou rodinu podpořit. V každém případě, kdy se rodina ocitá v nesnázích, sociální pracovník svolá tzv. **případovou konferenci**, které se zúčastní např. orgán sociálně-právní ochrany dětí, škola, lékař, nestátní nezisková organizace, rodiče, apod. Tato skupina na základě společného vyhodnocení situace rodiny vypracuje **individuální plán práce s rodinou a dítětem**, v němž budou stanoveny konkrétní kroky k řešení této situace. Realizace plánu bude koordinována sociální pracovníci a bude průběžně vyhodnocována. Tímto způsobem bude zajištěna návaznost péče a zvýšena relevance zásadních rozhodnutí souvisejících s rodinou (například k odebrání dítěte dojde až poté, co budou zcela prokazatelně vyčerpány všechny možnosti podpory rodiny.“

(Principy sociálněprávní ochrany dětí, tisková zpráva MPSV ze dne ze dne 3. července 2007)

7.4 Výsledky dotazníkového šetření

Respondenty této části byla oddělení OSPOD obcí s rozšířenou působností ve Středočeském kraji. Zúčastnilo se všech 26 pracovišť. Dále pak různé další organizace – školská a zdravotní zařízení, soukromá pracoviště, nestátní neziskové organizace atd.

Polostrukturovaným rozhovorem jsme získávali data z těchto oblastí:

1. Údaje o dětech vyrůstajících mimo vlastní rodinu a ohrožených rodinách v regionu
2. Síť služeb v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny v jednotlivých regionech:
 - Chybějící služby
 - Slabá místa sítě péče o rodiny
 - Spolupracující síť (informovanost o službách, potřebnost a dosažitelnost jednotlivých služeb, způsob spolupráce, charakter této spolupráce)
 - Typ poskytovaných služeb a spolupráce prospěšné zájmům dítěte
 - Problémy při poskytování/požadování služeb
3. Doporučení pro zavedení nových služeb
4. Návrh modelu spolupráce

7.4.1 Informovanost o nabídce služeb

77% sociálních pracovníků OSPOD ve Středočeském kraji se domnívá, že má **dostatek informací** o nabídce služeb.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že **nejčastějším zdrojem** těchto informací jsou:

- semináře a školení (60%)
- vlastní aktivita pracovníce - internet, doptávání, tisk...(50%)
- rozhovory s kolegy (31%)
- zaslané e-mailové nabídky jednotlivých organizací (31%)
- nabídky Krajského úřadu (23%)
- prostřednictvím Komunitního plánování v obci a adresářů MÚ (15%).

42% dotázaných se domnívá, že mezi jednotlivými službami existuje **návaznost**, 50% se to naopak nedomnívá a 8% si není zcela jisto. Zjištění vypovídá o tom, že na cestu spolupráce už se řada organizací vydala.

7.4.2 Dosavadní charakter spolupráce a okruh spolupracujících organizací

Téměř všichni dotazovaní (cca 95%) uváděli, že mají zájem pravidelně spolupracovat i s dalšími institucemi, organizacemi a odborníky.

1. Zástupci OSPOD uvádějí, že na úrovni státní správy nejčastěji spolupracují s Krajským úřadem (100%), příslušnými školami (92%), Policií ČR (88%), s Městskou policií a příslušnými soudy (shodně 73%).

Poměrně nízké procento je uvedeno u státních zastupitelství (8%), komisí SPOD (8%), diagnostických ústavů (4%), úřadů práce (4%) a Úřadu mezinárodní právní ochrany dětí (4%).

Velmi potěšující zjištění je fungující, takřka samozřejmá a efektivní spolupráce mezi středočeským KÚ a jednotlivými pracovišti OSPOD. Logická a jistě správná je také spolupráce se školami a školskými zařízeními a – trochu smutnou – logiku má i spolupráce s policií a to nejen republikovou, ale i městskou.

Nepřekvapila nás ani častá a dobrá spolupráce mezi jednotlivými OSPOD, ke které se respondenti hlásí velmi často, více než v 85%.

Malá je spolupráce s Úřadem mezinárodní právní ochrany dětí, s úřady práce, s Diagnostickými ústavami a Středisky výchovné péče. Je však nesmírně důležité, aby právě v případech těchto odborných pracovišť byla spolupráce co nejdříve prohloubena, neboť u ohrožených dětí se přestálá traumata často projevují právě výchovnými problémy a poruchami chování.

2. Z šetření dále vyplývá, že OSPOD spolupracují zejména s nejrůznějšími zdravotnickými zařízeními, institucemi, které mají pověření MPSV jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – dětské domovy, krizová a intervenční centra, klokánky FOD atd.

Při své práci velmi oceňují spolupráci s pedagogicko psychologickými poradnami a poradnami pro rodinu a mezilidské vztahy i se všemi odborníky v oblasti psychologie a psychiatrie, kteří jsou ke spolupráci ochotni.

Pro nás potěšitelným faktem je, že sociální pracovnice OSPOD se nejen nebrání spolupráci s neziskovými organizacemi, ale řada z nich má v této oblasti spolupráce bohaté zkušenosti.

NNO jsou takřka jedinou oporou OSPOD, např. v oblasti sanace rodin a práce s náhradními rodinami. Velkou oporou jsou také tam, kde jsou děti nebo i některý z rodičů nemocen či trpí jakoukoli formou postižení, u sociálně slabých rodin a u rodin jiného etnika, než majoritního a podobně.

V dnešní době již nejde jen o pomoc finanční (nadace, nadační fondy), ale zejména o pomoc odbornou (konzultace, vzdělávání) a faktickou (terénní práce, převzetí rodiny do odborné péče atd.). Největší deficit spolupráce v oblasti služeb spatřují sociální pracovnice OSPOD v současné době v oblasti sociální. Příčinu spatřují zejména v malé míře poskytování těchto služeb obecně. Např. v téměř naprosté neexistenci sociálních bytů, malého počtu tzv. azylových domů či Domů na 1/2 cesty, ale i třeba finančně dostupných lůžek v ubytovnách.

Omezený počet psychiatrů a psychologů se věnuje oblasti dětských poruch a odborníků na děti vyrůstající nějakou část svého života mimo vlastní rodinu je ještě mnohem méně. Když uvážíme, jak často tyto děti vykazují nějaké poruchy či výchovné problémy, je nasnadě, že o specialisty na dětskou sexualitu, psychické problémy a sociální symptomy je velký zájem. Chybějí nejen ve zdravotnických zařízeních, ale zejména všude tam, kde jsou klienty právě děti (střediska výchovné péče, dětské výchovné ústavy, diagnostické ústavy). Respektive: tato zařízení své odborníky mají, ale jen v omezené kapacitě a tak je pro značnou část populace jejich pomoc těžko dostupná a spolupráce s nimi značně kapacitně omezená.

V současné době se spolupráce nejčastěji uskutečňuje předáním informací klientovi a jeho odkazování na doporučeného odborníka. Této formě chybí zejména zpětná vazba a možnost návaznosti dalších služeb ze strany OSPOD.

Skutečná spolupráce se nejvíce objevuje formou odborných konzultací, dotazů apod.

Jako pravidelnou, či alespoň soustavnější, uvádějí pracovníce OSPOD pouze spolupráci v rámci Komise SPOD (19% dotázaných) a s různými NNO (12%). Potěšující je výskyt, i když ojedinělý, přímé spolupráce v projektu s NNO (STŘEP o.s. a Rozum a Cit o.s.).

Přitom, jak již jsme zmínili výše, sociální pracovníci mají velký zájem o spolupráci, neboť je velmi potřebná s ohledem na zájem dítěte. Tato nastavenost, dle našich zkušeností, není jen deklamovaná, ale skutečná. Co je tedy největší překážkou při zavádění multidisciplinárního přístupu do praxe?

My se domníváme, že jedním z důvodů je velká vytiženost pracovníků OSPOD a to, jak je tato role koncipována zákonem (viz. zákon číslo 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí). Rozhodně neprospívá ani fakt, že spolupráci komplikuje nedostatečná zpětná vazba, dohady o jejím rozsahu, obsahu, pochybnosti o vzájemných kompetencích a další nešvary.

7.4.3 Formy spolupráce

Většina dotázaných (92%) se domnívá, že je nutné posílit multidisciplinární přístup a spolupráci subjektů působících v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny.

Pro zavedení tohoto přístupu dotázaní potvrdili jako účelné tyto formy spolupráce:

• <u>zavedení koordinátora</u>, který by usnadňoval komunikaci mezi OSPOD a dalšími subjekty působících v péči o dítě	24%
• <u>zavedení partnerství</u> při řešení konkrétního případu a dohoda o stanovení rolí jednotlivých subjektů	84%
• <u>pravidelné předávání informací</u> jednotlivých pracovníků při řešení společného konkrétního případu	84%
• <u>vzájemné odborné konzultace</u>	84%
• <u>integrováný informační portál</u> - systém péče o ohrožené a znevýhodněné děti ve středočeském kraji	92%
• <u>vzájemná setkávání zástupců organizací</u> posilující vzájemnou informovanost a kooperaci <i>Např. vzájemné poznání východisek a norem, diskuse o postupech práce na pomezí oblastí a rolích</i>	96%
• <u>případové konference</u> při řešení komplikovaných případů - otázky viz. níže	96%

Z tabulky pro nás vyplývá, že pracovníci odpovědní za sociální ochranu dětí by skutečně rádi měli nástroje co nejpružnější. Body jako předávání informací, nastolení partnerství, odborné konzultace vidí jako kroky potřebné, ale dílčí a jako nejvíce prospěšné vidí skutečné setkávání se odborníků a klientů a hledání řešení společnými silami. V takovém případě není třeba žádné osoby jako jakéhosi zprostředkovatele, který by jednotlivé strany informoval o názoru či postoji stran(y) jiné(ých). Podmínkou je ale i tady dostatek informací. Na tuto oblast se v současné době zaměřuje více organizací a při současných technických podmínkách tento problém rozhodně není neřešitelný.

7.4.4 Principy vzájemné spolupráce

Nejdůležitější je pro sociální pracovníce OSPOD při spolupráci uplatňování těchto principů:

- Pohotovost
- Osobní kontakt
- Pravidelnost
- Zpětná vazba
- Návaznost služeb
- Delegování dílčích úkolů
- Vymezení rolí a kompetencí
- Dodržování ochrany osobních dat
- Dostatek času
- Vzájemná koordinovanost a kooperace

96% DOTÁZANÝCH BY UVÍTALO ŘEŠIT KOMPLIKOVANÉ PŘÍPADY SPOLEČNĚ S DALŠÍMI SUBJEKTY PROSTŘEDNICTVÍM PŘÍPADOVÝCH KONFERENCÍ.

Zástupci organizací dále uvádějí tyto principy spolupráce:

- využívat individuální plánování a individuálních plánů péče
- dbát na adaptaci a vhodný přechod dítěte z jednoho do druhého prostředí
- vždy v popředí zájem dítěte
- dobrá komunikace mezi zapojenými
- rychlé a efektivní řešení obtížných situací
- dbát na integraci dětí do běžného života

Většina dotázaných organizací dále potvrdila, že sledává multidisciplinární přístup jako přínosný a je pozitivně nastavena další spolupráci.

7.4.5 Supervize na pracovištích OSPOD

V rámci našeho šetření jsme se zaměřili také na pracovní psychohygienu, či, chcete-li, na prevenci syndromu vyhoření. Z metod jsme vybrali supervizi, která se dlouhodobě jeví jako nejefektivnější.

I v tomto případě jsme oslovili po 1 zástupci z každého oddělení OSPOD ve Středočeském kraji.

Případové supervize – zkušenosti			
Spokojeni	Nespokojeni	bez zkušenosti	Poznámka:
11 (41%)	5 (19%)	10* (40%)	*1 (4%) pracoviště začínají, prozatím tedy bez zkušenosti
Týmové supervize			
spokojeni	nespokojeni	bez zkušenosti	Poznámka:
4 (15,4%)	1(4%)	21* (80,6%)	*1 (4%) pracoviště začínají, prozatím tedy bez zkušenosti
Individuální supervize			
spokojeni	nespokojeni	bez zkušenosti	Poznámka:
2 (8%)	0	24 (92%)	

Výsledky šetření nám připadají alarmující zejména z hlediska objemu a charakteru práce sociálních pracovníků. Na většině pracovišť OSPOD mají zaměstnanci zkušenost se supervizí z minula, kdy byly supervize organizovány Středočeským krajským úřadem. Na většině pracovišť v současné době supervize nepokračují, nejčastěji z důvodu nedostatku financí či jiných priorit MÚ. Některé sociální pracovníce pod supervizí nikdy nepracovali a ani po ní nevolají, pravděpodobně i proto, že s ní nemají zkušenost a obávají se časové ztráty. Tam, kde se supervizí nebyli zcela spokojeni je možné (dle informací dotázaných), že tento postoj pramení z nemožnosti změny supervizora, časového a dalšího uspořádání.

7.4.6 Využití případových konferencí

Zástupci OSPOD a organizací uvádějí tyto příklady pro využití případových konferencí v praxi:

- Sporné a konfliktní případy (rozvod rodičů, dohoda o styku dítěte v NRP s vlastními rodiči)
- Poruchy chování u dětí
- Děti přicházející a odcházející z dětského domova
- Dítě ohrožené odebráním z rodiny (rozhodnutí o odebrání dítěte z rodiny)
- Umístění dítěte do pěstounské péče
- Návrat dítěte z NRP do ústavní výchovy
- Děti s handicapem
- Komplikované případy s více zdroji pomoci

7.5 Závěrem

Rádi bychom všem, kteří s námi aktivně spolupracovali na sběru dat poděkovali za vstřícnou spolupráci. Vzhledem k tomu, že jsme se vydali napříč organizacemi s rozdílnými zřizovateli, motivačními systémy, typy a metodami práce nás vstřícný přístup organizací potěšil.

Věříme, že se nám i dalším zúčastněným na poli práce se sociálně ohroženými dětmi podaří výsledky využít ke zkvalitnění práce a k rozvoji služeb.

Zdroj:

Transformace systému péče o ohrožené děti, Tisková konference MPSV a MŠMT, 30. dubna 2009 - převzato z www.mpsv.cz/cs/6952

Hanušová, J.; Hellebrandová, K.: Interdisciplinární spolupráce.

Klastr (ekonomika). Wikipedie: Otevřená encyklopedie. 5. 02. 2008, UTC. 29. 05. 2009, [http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Klastr_\(ekonomika\)&oldid=2226823](http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Klastr_(ekonomika)&oldid=2226823)

Matoušek, O.; Pazlarová, H.; Baldová, L.: Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy. Člověk hledá člověka o. s., Praha 2008.

8. Analýza potřeb rodin s dětmi v náhradní rodinné péči ve Středočeském kraji

Dle motto: „*Nasloucháme s citem, pomáháme s rozumem*“ podporuje Občanské sdružení Rozum a Cit náhradní rodiny z celé České republiky již od roku 2000. V průběhu své práce zaznamenáváme postupné změny v systému péče o ohrožené děti. Věříme, že k rozvoji služeb pro náhradní rodiny přispěl i náš praktický průvodce „Pěstouni mají právo na služby“ vydaný v roce 2007. S odstupem dvou let znovu a více podrobně sledujeme nabídku služeb pro náhradní rodiny. Otázkou zůstává, zda je nabídka dostatečná, dostupná, efektivní a navazující. Nabídkou služeb je nutné neustále reagovat na aktuální situaci, legislativní změny a především na reálné potřeby klientů a tak ji neustále rozšiřovat a zkvalitňovat. Středočeský kraj má, jako každý region, svá specifika a tak díky projektu „Systém péče o sociálně znevýhodněné děti – děti žijící mimo vlastní rodinu nebo

ohrožené umístěním do ústavního zařízení – ve Středočeském kraji“ můžeme připravované služby zacílit na konkrétní potřeby cílové skupiny žijící v tomto regionu.

8.1 Východiska

Náhradní rodiče řeší při péči o svěřené děti řadu náročných a nových situací spojených s výchovou přijatých dětí. Praxe ukazuje, že náhradní rodičovství přináší řadu situací specifických právě pro tuto oblast a klade vysoké nároky na osobnost každého, kdo se rozhodne vychovávat přijaté dítě.

Do pěstounských rodin přicházejí děti v různé míře deprivované a traumatizované. Jeví znaky opoždění ve vývoji, některé mají zdravotní či sociální handicap nebo poruchy chování. Všechny tyto děti si vyžadují laskavý, citlivý a trpělivý přístup a odbornou péči. Právě náhradní rodiče jsou dětem nejvíce nablízku a stávají se důležitým průvodcem života dítěte. Svou péčí, láskou a každodenní blízkostí pomáhají dětem zmírňovat následky prožitých bolestí a ztrát. Díky nárokům role náhradního rodiče je však potřeba podporovat tyto lidi na cestě až k, řekněme, profesionalitě. Významným počátečním momentem je důkladné prozkoumání motivace u žadatelů o NRP. Základem by měl být dostatek informací a důkladná příprava. Aby náhradní rodiče mohli citlivě vnímat potřeby svých dětí a vhodně na ně reagovat, je důležitá podpora ve všech fázích „cesty“ náhradního rodičovství. Průběžné vzdělávání, podpora ve sdílení a reflektování pocitů by měly být samozřejmostí. Náhradní rodiče by měli mít k dispozici dostatek odborníků, kteří znají specifika náhradní rodinné péče a dětí žijících mimo vlastní rodinu. V České republice se nabídka služeb a odborné pomoci pro tuto cílovou skupinu rozvíjí, stále však není optimálně rozšířena a chybí některé typy služeb. Profesionalizace náhradních rodin musí jít ruku v ruce s dostatečnou nabídkou služeb a podpory.

Definice potřeb

Určitou změnu potřeb náhradních rodin jsme zaznamenali pouze po dvouletém odstupu od dotazníkového šetření, které proběhlo na podzim roku 2006 v rámci projektu „Pěstouni mají právo na služby“. Již v tehdejší šetření poměrně vysoké procento náhradních rodičů (64%) poukazovalo na potřebu pomoci při péči o děti s výchovnými a vzdělávacími problémy. Stejně vysoké procento respondentů (64%) poukazovalo tehdy na potřebu pomoci s finančním zajištěním domácnosti. Dále pak 61 % respondentů by uvítalo pomoc při osamostatňování dětí (samostatné bydlení dospělých dětí), 53 % respondentů by uvítalo pomoc při vzdělávání dětí.

Dá se předpokládat, že navýšení příspěvků a dávek pěstounské péče v roce 2007 vedlo ke zlepšení finanční situace v rodinách, a tak se i v našem průzkumu neobjevovala prioritně potřeba pomoci s finančním zajištěním rodin. Oproti tomu potřeba pomoci s péčí o děti s výchovnými a vzdělávacími problémy se diskutovala a objevovala velmi často, zůstává tedy nadále prioritní. Můžeme pozorovat,

že díky zákonu o sociálních službách došlo od roku 2006 k výraznému rozvoji nabídky pomoci v rámci sociálních služeb poskytovaných této cílové skupině. Výrazně se rozvinula také nabídka pomoci různých neziskových, svépomocných a volnočasových organizací. V neposlední řadě také státní správa (krajský úřad, městské úřady) dle svých možností a kapacit rozvíjejí a zkvalitňují nabídku pomoci pro tuto cílovou skupinu. Obecně se dá říct, že využívání služeb se stává více samozřejmým.

Aktuálními se, dle výsledků naší analýzy, jeví otázky kolem těchto oblastí: problémy dětí v době puberty a dospívání, budování vlastní identity dítěte a mladého dospělého, vyrovnání se s prožitými traumaty a ztrátou. Dá se předpokládat, že náhradní rodiny, které učinily dobrou zkušenost s konkrétní službou či pomocí, se s důvěrou otevírají další spolupráci. Od jednorázové a konkrétní pomoci plynule přecházejí k opakovanému využívání služeb a ve větší míře dokonce ke službám dlouhodobého, preventivního i podpůrného charakteru. Rodiny samy hledají odborníka nebo organizaci, která má kapacitu pracovat kontinuálně.

Ze zkušeností a z průběžných rozhovorů s rodiči víme, a toto naše aktuální šetření to potvrzuje, že v praxi se vyskytuje stále nedostatek některých služeb, zejména v oblasti odlehčení rodinám a odborného poradenství v krizových situacích. Též podpora a provázení při vzniku nové náhradní rodiny a v době přípravy a adaptace zůstává stále nedostatečně ošetřena. Důležitá se jeví psychohygiena a prevence syndromu vyhoření náhradních rodičů. Stále chybí ucelený systém příprav, vzdělávání a odborné podpory (např. ve formě supervizí) pro náhradní rodiče. Nedostatečně jsou využívány možnosti terapie pro děti, která jim umožní lépe zpracovávat své prožitky a traumata a připravit se na samostatný plnohodnotný život ve společnosti. Rádi bychom nabídku podpory v oblasti náhradní rodinné péče dále rozvíjeli a to zejména s ohledem na potřeby těchto rodin a dětí.

8.2 Cíle

Cílem této části analýzy bylo zjištění potřeb náhradních rodin. Zajímalo nás, jaké problémy spojené s výchovou a péčí o svěřené děti rodiny řeší a jaký typ odborné pomoci využívají popřípadě o jakém typu podpory se domnívají, že by jim při řešení problémů pomohl. Na základě výsledků jsme identifikovali reálně chybějící služby a podporu, kterou náhradní rodiny při péči a výchově dětí potřebují.

Cílem dotazníkového šetření a rozhovorů bylo dále zjistit:

- zkušenosti rodičů s poskytovanými službami (jaká je spokojenost s poskytovanými službami)
- zkušenosti rodin s návazností a dostupností odborné pomoci a služeb
- důvody a překážky ve využívání odborné pomoci a služeb pro rodinu (důvody nevyužívání odborné pomoci)
- informovanost náhradních rodičů o službách a pomoci
- zdroje vzdělávání, které rodiče využívají nebo by rádi využívali a oblasti, ve kterých by se rádi vzdělávali
- typy služeb v oblasti náhradní rodinné péče, které by dle názoru respondentů měly být prioritně zavedeny do praxe
- návrh podoby nových služeb

8.3 Cílová skupina

Cílovou skupinou této části analýzy jsou rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči ze Středočeského kraje. Na základě posouzení statistik počtu a typů náhradních rodin v kraji, byla vytvořena typologie náhradních rodin. Tato typologie nám přinesla podrobnější pohled na problémy jednotlivých podtypů rodin a pomohla rozkrýt případnou rozdílnost jejich potřeb. Ukázalo se, že pro některé typy rodin (např. příbuzenská náhradní rodinná péče) neexistuje téměř žádná nabídka podpory. Od každého typu náhradní rodiny byli vybráni a osloveni minimálně 3 zástupci z řad náhradních rodičů, se kterými bylo uspořádáno dotazníkové šetření a individuální strukturovaný rozhovor. Součástí byla také účast při skupinové diskusi.

Dělení dle typu náhradní rodinné péče, typu a počtu přijatých dětí:

- Rodiny s dětmi v pěstounské péči (1 – 2 děti v rodině)
- Rodiny s větším počtem dětí v pěstounské péči (více než 3 děti)
- Zvláštní zařízení pro výkon pěstounské péče
- Rodiny s dětmi v osvojení
- Rodiny s dětmi v příbuzenské náhradní rodinné péči
- Rodiny s dětmi jiného než většinového etnika
- Rodiny s dítětem se zdravotním znevýhodněním

8.4 Zvolená metoda

Hlavní část dotazníkového šetření a následné skupinové diskuse byla realizována v rámci setkání 26. ledna 2009 v Praze. Tohoto setkání se účastnili náhradní rodiče, kteří vychovávají děti v tzv. „běžné“ formě pěstounské péče. Ve vzorku vybraných rodin byly rodiny vícečetné, rodiny s menším počtem dětí, matky samoživitelky, rodiny úplné, rodiny s dětmi minoritních etnik i rodiny s dětmi se zdravotním znevýhodněním. Potřeby rodin byly zjišťovány prostřednictvím dotazníkového šetření a jako podpurná doplňková metoda byla uplatněna metoda skupinové diskuse. Tohoto setkání se zúčastnilo 12 náhradních rodičů, kdy každý z účastníků vyplnil dotazník a po té se zapojil do skupinové diskuse. Rodiče byli rozděleni do 3 pracovních skupin, kde vznikl dostatek prostoru pro aktivní práci a vyjádření osobních zkušeností každého účastníka. Následně byly výstupy z diskuse jednotlivých skupin porovnány a na závěr proběhlo společné shrnutí výstupů. Výstupy třech samostatně pracujících skupin se ukázaly velmi podobné.

Některé cílové podskupiny z řad náhradních rodičů jsme z praktických důvodů mapovali samostatně, tedy mimo setkání zástupců rodin dne 26.1. Zjišťování potřeb adoptivních rodin probíhalo prostřednictvím dotazníků. Osobně jsme navštívili dvě zařízení pro výkon pěstounské péče, kde mapování probíhalo pomocí individuálních strukturovaných rozhovorů. Potřeby rodin, které vychovávají dítě (děti) se zdravotním znevýhodněním, jsme mapovali také formou řízené skupinové diskuse při samostatném víkendovém setkání pro tyto rodiny v roce 2008 a dále ve spolupráci s Nadačním fondem Rozum a Cit, který ve stejném roce realizoval projekt „Vychováváme dítě s handicapem“.

Vzhledem k počtu zastoupení prarodičovské formy náhradní rodinné péče v kraji byla i této cílové skupině věnována zvýšená pozornost a mapování potřeb probíhalo samostatně. V prosinci 2008 proběhlo víkendové setkání pro 5 rodin, kde probíhalo mapování za pomoci dotazníků a řízené skupinové diskuse. Ve spolupráci se studentkou sociální práce bylo navíc realizováno 5 osobních návštěv v rodinách a na základě těchto šetření vznikla bakalářská práce zmíněné studentky na téma „Pěstounská péče vykonávaná prarodiči“.

8.5 Průběh dotazníkové šetření a skupinových rozhovorů s náhradními rodiči dne 26. ledna 2009

Náhradní rodiče vnímáme v celém procesu jako velmi důležité partnery. Účelem mapování bylo získat jejich zkušenosti z praxe, které by bylo možné zohlednit při zavádění nových služeb pro ohrožené děti ve Středočeském kraji. Rodiče měli možnost v rámci dotazníku i skupinových diskusí se vyjádřit k těmto tématům:

- Specifické potřeby dětí vyrůstajících v NRP (nejčastější problémy)
- Podpora a odborná pomoc náhradním rodinám (co funguje, co chybí)
- Služby pro náhradní rodiny (dosavadní zkušenosti, spokojenost, dostupnost, návaznost)
- Informovanost o problematice NRP ve společnosti (školy, lékaři, okolí)
- Vzdělávání náhradních rodičů
- Popis chybějících služeb a návrh jejich podoby (model služby)

Obecná charakteristika účastníků diskusí

Účastníci setkání vykazovali po celou dobu spolupráce vysokou míru komunikativnosti, byli aktivní, s ochotou odpovídati na otázky a rozvíjeli společnou diskusi. K tomuto postoji přispěl pravděpodobně fakt, že přítomní již svou účastí na mapování potvrdili svůj osobní zájem o problematiku a většina z nich měla dokonce nějakou pozitivní zkušenost s využíváním služeb pro náhradní rodiny. Všechny 3 skupiny působily vyváženě. V diskusi zvláště nedominoval výrazný komunikátor, který by ostatní diskutující názorově ovlivnil a ani se nevyskytoval v diskusi účastník velmi pasivní. Účastníci diskuse měli možnost se ve spolupráci s ostatními podělit o své zkušenosti a poté se zamyslet, jaký typ služeb by je v péči o děti nejvíce podpořil a jaké služby jsou důležité pro samotné děti. Následně společně diskutovali nad podobou potřebných služeb.

Zhodnocení diskusí

V rámci diskusí zazněla řada podnětů, inspirativních názorů a informací, o kterých se domníváme, že mohou být využitelné při zavádění nových služeb. Přímá účast náhradních rodičů – pěstounů nám pomohla zprostředkovat a zachytit potřeby jednotlivých dětí a upozornit na důležitá témata, případně slabá místa pro plánování nových služeb. Jako pozitivní se také ukázalo, že i témata, u kterých byla v minulosti tendence je tabuizovat (např. lži, krádeže, agresivita, sexuální projevy dětí), jsou dnes řešena s daleko větší otevřeností.

8.6 Výstupy

8.6.1 Nejčastější problémy související s péčí a výchovou svěřených dětí

Z rozhovorů a dotazníků vyplývá, že náhradní rodiny nejčastěji řeší následující témata:

- výchovné problémy dětí
- zdravotní problémy dětí
- problémy spojené s budováním identity dítěte v náhradní rodinné péči
- problémy spojené s pubertou a dospíváním
- problémy spojené s osamostatňováním dětí

8.6.2 Oblast podpory, odborné pomoci a služeb

Rodiny využívají při řešení problémů pomoc ostatních osob, institucí a organizací v následujícím pořadí:

1. odborníci z různých organizací nejčastěji NNO nebo SVP
2. ostatní náhradní rodiče
3. příbuzní, přátelé
4. individuální kontakty na odborníky, získané např. přes OSPOD (psycholog, psychiatr, terapeut apod.)
5. učitelé
6. sociální pracovníci
7. jiné (církve, osobní asistent, romský asistent, pracovník dětského domova)

Cílem analýzy bylo zjistit, jaké typy služeb rodiče využívají při řešení problémů a jejich spokojenost s dostupností služeb. Zajímalo nás také, pokud rodiny služby nevyužívají, jaké jsou důvody a jaké jsou případné překážky v možnosti využívání odborné pomoci a služeb.

Z rozhovorů a dotazníků vyplynulo, že většina rodin již dnes při řešení problémů využívá pomoc ostatních osob, institucí či organizací. Pomoc vyhledávají nejčastěji z důvodu problémů s výchovou či zdravotním znevýhodněním dětí. Pokud služby nejsou využívány, je to především z důvodu jejich nedostupnosti nebo neexistence. Rodiny problémy nejčastěji řeší s podporou a pomocí organizací zaměřujících se na náhradní rodinnou péči, dále pak s ostatními náhradními rodinami, sociální pracovníci a psychology. Významnou skupinou v případě podpory a pomoci jsou také přátelé.

Rodiče dále velmi pozitivně hodnotí společné setkávání rodin. Velmi pomáhá možnost sdílet své zkušenosti, i když podotýkají, že ne vždy toto setkávání vítají jejich biologické děti.

V případě výchovy romských dětí rodiče pozitivně hodnotí možnost stýkat se s romskou komunitou, např. v rámci projektu Střediska náhradní rodinné péče „Naše romské dítě“. Velmi dobře působí také pozitivními vzory na školách (např. romský asistent) a ve veřejném dění vůbec. Významné je to zejména pro dospívající děti.

Rodiny vítají využití pohledu zvenčí např. při programech doprovázení, podpory psychologa či terapeuta apod. Ze zkušeností některých rodin také vyplývá, že starší biologické děti v rodině mohou být podporou a dobrým vzorem pro ostatní.

Negativní zkušenosti uváděly rodiny zejména v případě využití psychiatrické péče. Domnívají se, že se jim dostává nekonkrétních rad, že neexistuje terapeutická práce s dětmi, a že chybí pomoc s výchovou dětí.

Dále by rodiče uvítali možnost využít služeb odborníků, kteří znají problematiku náhradní rodinné péče, a kteří by jim pomohli rozpoznat problémy spojené s deprivací dětí, podpořili by je při práci s dětmi s poruchami učení a s dětmi hyperaktivními.

Nejen matky samoživitelky řeší nedostatek času pro vlastní odpočinek a regeneraci. Manželské páry potřebují také vlastní prostor a domnívají se, že dlouhodobé problémy s výchovou dětí mohou ovlivňovat stabilitu partnerského vztahu. Chybí téměř všechny typy odlehčující péče a neexistuje možnost zastoupit rodiče např. v době dovolené, nemoci nebo nenadálé události.

Během diskusí bylo rodiči otevřeno také téma nesouhlas širší rodiny a okolí (prarodiče, příbuzní, sousedé) s náhradní rodinnou péčí.

Poměrně významným problémem zůstává spolupráce s některými pedagogy na školách. Rodiče by uvítali větší vhléd učitelů do této problematiky, lepší spolupráci a společné úsilí o rozvoj dětí. Vítané by bylo celkové zvýšení kreditu náhradní rodinné péče a to především pěstounské.

Pěstounské rodiny

Účastníci mapování měli poměrně dobrou zkušenost s využíváním služeb pro náhradní rodiny. Mezi uváděné pozitivní zkušenosti patřily např. aktivity různých NNO se zaměřením na náhradní rodinnou péči, společná setkávání s jinými náhradními rodinami (krajský úřad, NNO), vzdělávání rodičů, podpora rodiny s dětmi minoritního etnika (např. styky s romskou komunitou, Středisko náhradní rodinné péče). Dobrá zkušenost je i s doprovázením rodin, využíváním kontaktů na kvalitní odborníky: psycholog a psychiatr, spolupráce s pedagogy na školách. V současné době služby využívají především rodiny motivované, spolupracující a rodiny otevřené, které chtějí problémy přijatých dětí aktivně řešit a nebo jim dokonce předcházet. Jiné rodiny systém služeb nevyužívají vůbec. Součástí snahy o profesionalitu náhradních rodin jsou připravované standardy MPSV, jejichž součástí by mělo být pravidelné monitorování situace v rodinách a jejich podpora při využívání služeb.

CITACE: „Z mého pohledu je nejdůležitější získat dostatek informací – hlavně se setkávat s pěstounskými rodinami a mapovat zkušenosti.“ pěstoun

Příbuzenské (prarodičovské) pěstounské rodiny

Náhradní rodiče – příbuzní dítěte tvoří specifickou skupinu v oblasti NRP. Pěstouny jsou zde pokrevní příbuzní dítěte: teta, strýc, sourozenec, ale ze všeho nejčastěji prarodič. Jde o skupinu v NRP nejpočetnější a současně nejméně integrovanou do sítě sociální pomoci. Problematiku tvoří trojúhelník: příbuzný náhradní rodič X přijaté dítě X biologický rodič. Na rozdíl od systémové podpory pěstounských rodin, při níž se dbá na připravenost a motivaci potenciálních pěstounů, se příbuzným náhradním rodičům takové pomoci a podpory nedostává. Příbuzný se do této role dostává často

náhle a nepřipraven, bez možnosti konfrontovat takovou situaci s vlastními potřebami a výhledy do budoucna. Prožívání všech členů nově vzniklé rodiny komplikuje nevyřešený a stále trvající vztah biologického rodiče s příbuznými a zmatečný vztah dítěte s biologickým i náhradním rodičem, dále pocity viny, křivdy, smutku či vzteku, strachu z dalšího selhání, z vlastního onemocnění či smrti. Situaci může komplikovat také věk pěstouna, generační rozdíly, sociální postavení a další faktory. Pěstouni mohou mít sami sníženou orientaci v možnostech nabídky pomoci, mohou mít tendenci se uzavírat před okolím a ostýchají se obracet na něj se svými problémy. Z výše uvedeného vyplývá, že v této cílové skupině je s využíváním služeb nejméně zkušeností. Jejich nabídka nebyla v minulosti samostatně uchopena. Situaci také komplikuje fakt, že tato forma náhradního rodičovství není v některých krajích příliš podporována a není tudíž systematicky řešena. Neexistují přípravy, metodika, vhodné sociální, právní a finanční poradenství. Ucelená nabídka služeb a doprovázení rodin v jednotlivých fázích také neexistuje. OS Rozum a Cit má již praktickou zkušenost s doprovázením několika rodin s touto formou NRP a v rozvoji služeb pro tuto cílovou skupinu vidíme velký potenciál. Od poloviny roku 2009 pod hlavičkou našeho sdružení začala fungovat terapeutická skupina pro prarodiče vychovávající děti v pěstounské péči.

CITACE: „*Všem bych chtěla projekt - Doprovázení náhradních rodin - doporučit. Nebojte se, uvidíte, že Vám pomůže, alespoň nám se o 100 % vylepšila atmosféra v rodině, děvčata jsou zdravější a mě, babičce, se ohromně ulevilo*“. pěstounka-babička

Adoptivní rodiny

Adoptivní rodiny nepodléhají pravidelnému systému monitorování, tak jako rodiny pěstounské a využívání služeb z jejich strany lze spíše jen tušit. Upozorňujeme také, že náš vzorek rodin je malý na to, aby se z něj daly vyvodit nějaká relevantní závěry. Přesto dotazníky poukazují na to, že rodiny s dětmi malými (do 6 let) problémy většinou nevykazují. Situace se výrazně mění u rodin s dětmi staršími. Změna nastává při nástupu do školy a výchovně náročná je především v době puberty. Lze říci to, že rodiny z našeho vzorku, které se potýkaly s nějakými výchovnými či zdravotními problémy dětí a učinily dobrou zkušenost s nějakou službou, mají tendenci opakovaně zůstat v kontaktu s dalšími rodiči a vzájemně své poznatky sdílet a podporovat se. Dle naší analýzy je péče o adoptivní rodiny dostupná především v Praze.

CITACE: „*Přijaté děti Vás nesmírně obohatí a vy jim můžete předat dobré životní hodnoty. Stojí to za to! Pokud nastanou problémy, vždy vyhledáme odbornou pomoc*.“ adoptivní matka

Pěstounské rodiny vychovávající dítě se zdravotním znevýhodněním

Děti v náhradní rodinné péči se často potýkají se závažnějšími či méně závažnými zdravotními handicapami. Mnohdy je nutné provést bezbariérové úpravy bytu či domu. Problémy mohou být spojeny se vzděláváním těchto dětí, pořízováním kompenzačních a dalších pomůcek (invalidní vozíky, naslouchadla apod.). Obtížnější je jejich uplatnění na trhu práce a následné osamostatňování. Důležitým nástrojem pro fungování nového modelu sociálních služeb je příspěvek na péči. Jedná se o státní sociální dávku, která posiluje finanční soběstačnost uživatele sociálních služeb. Tento příspěvek náleží těm, kteří jsou z důvodu nepříznivého zdravotního stavu závislí na pomoci jiného člověka, a to v oblasti běžné denní péče o vlastní osobu a v soběstačnosti. Zákon rozeznává čtyři stupně závislosti a dle klasifikace je dělí na stupně I. až IV. Na základě tohoto příspěvku mohou zdravotně znevýhodněné děti v náhradních rodinách čerpat sociální služby. Jejich nabídka je poměrně široká - služby rané péče, osobní asistence, stacionáře denní a týdenní apod.

CITACE: „*Přes všechny problémy, které pěstounská péče o postižené děti přináší, můžeme říci jedno: pokud někdo o takovéto pěstounské péči přemýšlí, doporučujeme mu: „Jděte do toho“! Obě přijaté děti jsou na vozíku, ale pro naši rodinu jsou velkým přínosem a každému z nás něco dávají*“. pěstouni

8.6.3 Názory na dostupnost služeb ve Středočeském kraji:

Jak bylo uvedeno, Středočeský kraj je jeden z největších krajů ČR. Teritoriální dostupnost je tedy omezená a nevyvážená. Z tohoto důvodu většina dotázaných postrádá místně dostupné služby pro rodinu. Poměrně velká koncentrace potřebných služeb je v Praze, avšak dojíždění je pro rodiny poměrně časově i finančně náročné. Při péči o více dětí či u samoživitelů je dokonce mnohdy organizačně nemožné. Problémem zůstává především nedostatek některých specializací – zejména v případě výchovných problémů dítěte - a opět bylo poukazováno na neexistenci některých služeb (např. odlehčující služby pro mentálně postižené děti). Dle dotázaných chybí i provázanost a návaznost jednotlivých služeb. Rozum a Cit zaměřil svou pozornost v posledních letech právě na Středočeský kraj a tak se ve spolupráci s řadou institucí a partnerských NNO snaží o rozšíření nabídky pro náhradní rodiny (např. doprovázení, případové konference, odborné poradenství, psychoterapie apod.).

8.6.4 Informovanost náhradních rodičů o nabídce služeb a odborné pomoci

Z diskuse a dotazníků vyplývá, že rodiny převážně mají dostatek informací o nabídce služeb. Získávají je nejčastěji díky sociálním pracovníkům, na doporučení ostatních náhradních rodičů a z informačních materiálů různých organizací, nejčastěji zaměřených na NRP. Významným zdrojem informací je také internet, který přinesl nejen nové informační, ale i komunikační možnosti. Důležité informace a kontakty lze získat také na doporučení odborníků a z různých jiných zdrojů (literatura, semináře apod.). Omezený přístup k informacím mají částečně pěstouni – prarodiče, kteří žijí více v izolaci a bývají mnohdy handicapováni neznalostí práce s internetem.

Rodiče zajímají především informace na následující témata:

- nabídka služeb a kontakty na odborníky
- jak zvládat určitá období (přijetí dítěte, puberta, identita dětí)
- jaké jsou možnosti terapeutické péče o děti
- odchody dětí z PP (jak je zvládat finančně i citově, jak získat sociální byty)
- právní a finanční poradenství (jak dětem spořit apod.)

V rámci diskuse náhradní rodiče (mimo příbuzenskou PP) upozorňovali na nedostatek informací o dětech, které přijímali do péče. Postrádali např. dokumentaci z pobytu dětí v dětském domově, informace o biologických rodinách dětí, fotografie a předměty z minulosti dětí apod. Dostatek informací považují za důležité jako pro ně samotné, tak zejména pro děti při vytváření vlastní identity.

8.6.5 Možnosti vzdělávání a formy vzdělávání, které rodiče preferují

Z dotazníků a diskuse vyplývá, že rodiče převážně mají dostatek možností pro vzdělávání v oblasti NRP. Preferováno je vzdělávání převážně formou odborných přednášek a seminářů pro náhradní rodiče. Rodiny vítají semináře pořádané v době školního vyučování dětí. Především pro samoživitele a rodiny s příbuzenskou formou NRP by jinak byly semináře nedostupné. Na druhém místě se umístily pobyty pro celé rodiny, které jsou koncipovány jako vzdělávací nebo terapeutické. Vítané jsou pobyty s částí programu odděleného pro děti. Tento způsob rodičům přinese možnost vzdělávat se, ale také sdílet své zkušenosti. V tomto směru plně vyhovují víkendové a nebo vícedenní pobyty v době prázdnin dětí. Jako další možnost vzdělávání následuje využívání odborné literatury a internetu. Dle podnětů rodičů by bylo velmi vítáno zkvalitnění a sjednocení příprav na náhradní rodičovství a poté ucelený dlouhodobější vzdělávací program. Někteří respondenti by uvítali specializované roční výcviky určené náhradním rodičům.

8.6.6 Odlehčení v péči o děti:

Odlehčující péče pro náhradní rodiče v České republice nebyla dosud systematicky řešena. Z diskuse a dotazníků vyplývá, že náhradní rodiče postrádají nejvíce právě nabídku odlehčovacích služeb. Vítané by byly také relaxační programy, které by jim pomohly regenerovat síly, zvyšovaly duševní pohodu a staly se jedním z nástrojů prevence „syndromu vyhoření“. Obecně by se dalo říci, že odlehčení pro náhradní rodiče u nás téměř neexistuje. Prvními vlaštovkami je několik organizací zaměřených na NPR, které, většinou v omezené míře, odlehčující péči nabízejí. Většina rodin je ale stále odkázána na svépomocná řešení, např. pomoc širší rodiny či vzájemné hlídání dětí. Ti, kteří vychovávají přijaté dítě se zdravotním znevýhodněním mohou využívat odlehčující služby pro zdravotně handicapované. Dle stupně zdravotního znevýhodnění mohou tyto rodiny využívat také osobní asistenty. Problém je u rodin samoživitelů, často jsou to právě rodiny s prarodičovskou formou NRP.

8.6.7 Chybějící služby a druhy podpory pro náhradní rodiny:

Rodiny při řešení problémů postrádají nejvíce tyto typy odborné pomoci a služeb:

1. Odlehčující péče a asistence v rodinách
2. Terénní práce v rodinách (sociální, terapeutická a preventivní)
3. Odborníky se specializací na náhradní rodinnou péči

Ze strany sociální pracovnice postrádají zejména:

1. Dostatek času a prostoru pro individuální práci s rodinou
2. Informace o dětech, které přicházejí do rodiny
3. Větší vhléd do problémů náhradních rodin

Sociální pracovnice nejvíce rodinám pomáhají v těchto případech:

1. Poskytnutí základních informací a sociálněprávní poradenství
2. Zprostředkování kontaktu na odborníky nebo organizace specializované na NRP
3. Vyjádřením podpory a zájmu o děti žijící v rodinách

V diskusích náhradních rodičů se dále objevila zvýšená potřeba průběžné podpory a poradenství při celém procesu náhradní rodinné péče. Rodiče uvítají silnější podporu odborníků již v samém začátku celého procesu - tedy při rozhodování o péči. Hovořilo se také o tom, že někteří nedokážou reálně odhadnout své síly, což vede k postupnému vyčerpávání (např. v naší organizaci jsme zaznamenali zvýšený počet onkologických onemocnění u pěstounů). Důležité je věnovat pozornost zkoumání motivací, které vedou k náhradnímu rodičovství. Děti, které přicházejí do rodin, se musí vyrovnávat s těžkými ztrátami a proto je nutné mít k dispozici kvalitní pěstouny, kteří pomohou dětem prožítou deprivaci a traumata postupně zpracovávat. Kromě období puberty spojeného s hledáním vlastní identity jsou dle pohledu náhradních rodičů nejnáročnější období při příchodech a odchodech dětí do rodin. V průběhu celého procesu náhradního rodičovství je nutné dbát na duševní hygienu náhradních rodičů, k tomuto cíli může přispět především průběžné sdílení zkušeností, supervize a vzdělávání.

Rodinám chybí preventivní programy a uvítají doprovázení rodin nebo jednotlivých dětí v určitých obdobích. Pro děti minoritních etnik by rodiče uvítali romského (vietnamského...) poradce do rodin. Chybí také rodinní asistenti, kteří mohou pomoci s organizačním chodem domácnosti, doučováním nebo doprovázením dětí do školy, na kroužky apod. Rodiče upozorňovali na nedostatek táborů pro děti se specifickými potřebami a nebo poruchami chování.

Prarodičovská skupina by kromě zmiňované respitní služby uvítala terapeutickou skupinu pro pěstouny, terapie pro děti, sociálně-právní poradenství a podporu při kontaktu s biologickými rodiči dětí.

8.6.8 Návrh podoby konkrétní služby

Přednostně by rodiče uvítali zavést do praxe tyto nové služby:

1. Odlehčující péče a asistence v rodinách
2. Podpora psychohygieny náhradních rodičů
3. Terapeutické programy pro děti v NRP

Tyto služby se vyskytují na území Středočeského kraje většinou ojediněle a jejich současná nabídka není dostatečná:

1. Odlehčující péče a asistence v rodinách

Viz. níže - samostatná kapitola.

2. Podpora psychohygieny náhradních rodičů

Do této kategorie lze zařadit vše, co pomáhá udržet dobrou psychickou kondici a je zároveň prevencí „syndromu vyhoření“. Náhradní rodiče nejčastěji uváděli následující oblasti potřebné podpory: supervize, podpůrné nebo terapeutické skupiny, možnosti předávání poznatků od zkušenějších pěstounů, podpora odborníků v nových nebo náročných situacích, sdílení zkušeností a zpracovávání zpětných vazeb, vzájemná podpora mezi pěstouny, zajištění dovolené u pěstounů a podpora společného času manželů.

3. Terapeutické programy pro děti v NRP

Téma nedostatečné nabídky terapeutické péče o děti žijící v náhradních rodinách bylo také živě diskutováno. Poukazováno bylo na nedostatek specializovaných odborníků z oblasti náhradní rodinné péče. Rodiče by uvítali zejména dostupnost kvalitní rodinné terapie nebo individuální terapie u dětí. Pokud rodiny již zkušenost s odbornou terapií měly (např. videotrénink interakcí, arteterapie, různé formy psychoterapie nebo techniky attachmentu) potvrdily její pozitivní efekt a důležitost. Na základě výstupů z projektu „Systém péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji“ plánuje OS Rozum a Cit od roku 2010 obohatit nabídku terapeutických programů ve Středočeském kraji o narativní metody práce. Tyto techniky mohou dětem pomoci na základě příběhů nahlédnout na svůj život a dát mu nový, pozitivnější smysl.

Služby, které je nutné dále rozvíjet:

Jedná se o služby, které jsou již běžně poskytovány a dlouhodobější praxe potvrdila jejich přínos. Přesto je potřeba rozšiřovat jejich dostupnost a nabídku.

1. Odborné poradenství

Do této kategorie patří rozvoj různých forem poradenství - osobního, telefonického a e-mailového. Náhradní rodiče by uvítali především dostupnost specializovaných poraden. Aktuální stále zůstává zájem o psychologické, pedagogické a speciálně-pedagogické poradenství (problémy dětí ve škole, profesní uplatnění dětí, výchovné problémy apod.).

2. Vzdělávání náhradních rodičů

Nabídka vzdělávacích programů je dnes díky organizacím zaměřených na podporu náhradních rodin poměrně široká. Vzdělávací programy a semináře obsahují témata, která vedou ke zvyšování rodičovských kompetencí. Sami rodiče uváděli, že vzdělávání jim poskytuje důležitou oporu v různých vývojových obdobích dětí. Vzdělávání využívá stále více náhradních rodičů a stává se pro ně jedním z důležitých nástrojů práce s přijatými dětmi.

3. Setkávání rodin a pobyty pro náhradní rodiny

Prostor pro setkávání a sdílení přinášejí tradiční pobyty pro náhradní rodiny. Tato setkání mohou být rekreačního nebo volnočasového charakteru, ale mohou poskytovat také prostor pro terapeutickou práci s rodinami a nebo pro edukaci náhradních rodičů.

8.6.9 Model nové služby – Odlehčující péče a asistence v náhradních rodinách

Odlehčující péče se běžně využívá u rodin, které vychovávají děti či pečují o dospělé se zdravotním znevýhodněním nebo seniory. Zákon o sociálních službách ji definuje takto: „*Odlehčovací služby jsou ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, o které jinak pečuje osoba blízká v domácnosti; cílem služby je umožnit pečující osobě nezbytný odpočinek. Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.*“ (www.mpsv.cz)

Domníváme se, že své uplatnění by mohla odlehčující péče najít i v rodinách sociálně slabých a ohrožených, v rodinách samoživitelů a samozřejmě také v rodinách náhradních (především pěstounských). Např. ve Velké Británii existuje „poukazkový systém“. Rodiny mohou využít služeb kvalifikovaného rodinného asistenta, který může pěstouny na určitý počet dní v jejich péči zastoupit. Tento systém funguje na principu postupného čerpání si nároku pěstounů na „volné dny“.

Při našich analýzách většina dotázaných z řad náhradních rodičů poukazovala právě na neexistenci odlehčujících služeb. Tato služba by jim mohla přinést nejen prostor např. pro vlastní psychohygienu, vzdělávání či péči o zdraví, ale také podporu při různých krizových či výchovně náročnějších obdobích, podporu v individuálním přístupu a rozvoji jednotlivých dětí. Úvahy o přínosu této péče pro náhradní rodiny přinášíme na následujících řádcích.

Odlehčovací služby – náhradní rodinná péče

Formy:

1. krátkodobá
2. dlouhodobá

Funkce:

1. preventivní (prevence „syndromu vyhoření“, výchovných problémů, rozpadu rodiny apod.)
2. podpůrná (individuální rozvoj dětí, vztahů apod.)
3. krizová (pomoc v době nemoci pěstouna, úmrtí v rodině apod.)

Místo výkonu odlehčovací služby:

1. v domácím prostředí rodiny
2. formou pobytů mimo rodinu

Co může přinést dětem:

- stabilní a harmonické rodinné prostředí
- nové kontakty a zkušenosti
- rozvoj sociálních dovedností
- rozvoj jedinečnosti osobnosti dítěte
- plnění individuálního plánu péče o dítě
- podpora jeho zájmů (např. doprovod na kroužky)
- podpora při přípravě na školu
- nové přístupy
- posilu vztahu dítě-rodice

Co může přinést rodičům:

- pomoc s organizací času
- prostor pro vlastní psychohygienu, regeneraci a obnovu sil
- rozvoj osobnosti a vlastního potenciálu
- pocit bezpečí a zastupitelnosti
- úlevu při organizačním zvládnutí domácnosti
- úlevu při přípravě dětí na školu
- prostor pro péči o vlastní zdraví a péči o sebe (nemoc, lékařské prohlídky, kadeřník)
- prostor pro vzdělávání a výměnu zkušeností
- posiluje partnerství rodičů
- přináší prostor pro pěstování sociálních vztahů
- různé (vyřizování na úřadech, soudní jednání apod.)
- dovolenou

Nápady, kdo by mohl službu poskytovat:

- poskytovatelé sociálních služeb a organizace pověřené sociálněprávní ochranou dětí
- profesionální pěstouni na přechodnou dobu registrovaní u Krajského úřadu
- certifikovaní rodinní asistenti
- pěstouni „ve výslužbě“
- dobrovolníci
- studenti (formou praxí)
- agentury na hlídání dětí
- nezaměstnaní rekvalifikovaní úřadem práce (např. nezaměstnané ženy v předdůchodovém věku)
- aktivní důchodci
- blízcí náhradní rodiny (příbuzný, soused)

Příklady situací, kdy lze službu uplatnit:

- u každé pěstounské rodiny (především vícečetné, rodiny samoživitelů, rodiny s příbuzenskou, zejména prarodičovskou formou NRP)
- při potřebě odpočinku rodičů (nárok na osobní volno pěstouna, dovolená, vlastní hobby)
- u výchovně náročných obdobích dětí (nástup do školy, puberta)
- krizová situace v rodině (nemoc, nenadálá událost)
- různé (vyřizování na úřadech, lékařské prohlídky, vlastní vzdělávání, soudy)

Možná podoba služby:

1. Organizovaná státem - služba jako součástí právní úpravy či standardů péče o ohrožené děti
2. Organizovaná jiným subjektem, než státem - služba jako aktivita NNO, příspěvkové organizace apod.

Dosud služba u nás probíhala nejčastěji jako aktivita neziskových organizací, které poskytují služby náhradním rodinám. Nevýhodou jsou většinou omezené možnosti sdružení a především jeho limitované lidské a finanční zdroje. Výhodou je znalost problematiky a individuální přístup k rodinám. Ze zkušeností se osvědčilo zmapování potřeb rodiny a následné sestavení individuálního plánu respitní péče. Řešením by mohl být samostatný rozvoj této služby a koordinátor respitní péče. Ten by důkladně zmapoval potřeby konkrétní rodiny a dítěte a zjistil by, zda rodině může pomoci některá z těchto aktivit:

- zajištění finanční pomoci (např. financování volnočasových aktivit dětí)
- sociální poradenství (nárok na dávky, příspěvek na péči apod.)
- přímé zajištění respitní péče
- zjištění kontaktů a možností v okolí rodiny
- metodická podpora rodiny
- zajištění návazných služeb

Příklady zkušeností s odlehčující péčí v České republice

V ČR probíhají nebo v minulosti probíhaly projekty, které se snažily odlehčení náhradním rodinám zajistit. Uvádíme zde několik konkrétních příkladů:

1. Projekt odlehčující péče v rodinách - Sdružení pěstounských rodin

Od roku 2007 Sdružení pěstounských rodin o. s. poskytuje pěstounům a osvojitelům službu respitní péče na území celého Jihomoravského kraje. Služba je poskytována každý všední den od 8,00 do 16,00 hodin. Lze si ji sjednat pravidelně nebo ji využívat pouze nárazově v případě aktuální potřeby. Od května je tato služba registrována na Krajském úřadě Jihomoravského kraje. Poplatek činí 10 Kč za hodinu. Cílem služby je zlepšit kvalitu života dětem a osobám, které se o ně starají. V „Průvodci náhradní rodinnou péčí“ (1/2009) je uvedeno: *„Tato služba umožňuje předcházet vzniku a rozvoji krizových situací v rodinách, které mohou negativně ovlivnit výchovu dětí a hrozit až vrácením do ústavní péče. V roce 2008 bylo realizováno 113 návštěv v jedenácti rodinách, které mají děti v náhradní rodinné péči. Ve většině případů se jednalo o návštěvy k dětem s mentálním a kombinovaným postižením nebo k dětem s ADHD, ve dvou rodinách probíhalo doučování angličtiny. U dalších rodin šlo o nárazové návštěvy dle jejich individuálních potřeb.“* Kapacita služby zatím není vyčerpána a tak jsou stále přijímány nové rodiny.

2. Osobní asistence v pěstounských rodinách – Občanské sdružení Rozum a Cit

Projekt byl realizován v letech 2000 – 2007. Projekt podporoval rodiny dlouhodobě, v několika případech i jednorázovou formou (např. asistent na letní tábor). V rámci projektu byly podporovány především rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči, které vychovávaly děti zdravotně handicapované. V několika případech byly podporovány individuální zájmy zdravotně znevýhodněných dětí (např. doprovod na kurz plavání). V řadě rodin asistenti pomáhali rodinám s doprovodem dětí do školy, případně s přípravou na školu. V několika rodinách pomáhali rodičům zvládat péči o děti s psychickými poruchami a o děti výchovně náročné. V rámci projektu bylo každý rok přispíváno finanční částkou do 15 - 20 rodin. Rodiny se obracely s žádostí na OS Rozum a Cit a na základě podrobného zmapování situace v rodině byl navržen konkrétní plán pomoci. Rodiny si následně vytipovaly ve svém okolí osobního asistenta na jehož práci v rodině i zaškolení přispívalo OS Rozum a Cit. Z materiálů OS Rozum a Cit: *„V roce 2006 ve 20 rodinách, které se ujaly zdravotně znevýhodněných dětí, pomáhali osobní asistenti financovaní Občanským sdružením Rozum a Cit. Díky pomoci asistentů tak mohly děti navštěvovat školu nebo prožívat volný čas ve společnosti svých vrstevníků. Osobní asistenti dětem také pomáhali lépe zvládat obtíže, které plynou z jejich zdravotního stavu, mnohdy byli nezbytnými průvodci na různé rehabilitace. Řada z nich se stala nerozlučnými kamarády.“*

3. Respítní péče pro pěstounské rodiny v Azylovém domě P. Pittra – Dům tří přání

Dům tří přání provozuje Azylový dům (AD) P. Pittra - zařízení rodinného typu pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Pěstounské rodiny s potřebou respitní (odlehčovací) péče nebo řešící různé krizové situace či závažnější výchovné problémy dětí mohou také využít služeb AD. Provoz tohoto zařízení je celoroční a jeho služby jsou poskytovány 24 hodin denně. Pobytové služby jsou určeny dětem ve věku 3 -18 let. Je zde nabízeno 7 azylových a 3 krizová lůžka. Doba pobytu je stanovena od 1 dne do 3 měsíců. Pobyt dítěte je zde na základě souhlasu rodičů nebo jiného zákonného zástupce, či na základě předběžného opatření soudu. Podmínkou přijetí dítěte na pobyt je spolupráce s rodinnými příslušníky, kteří pravidelně 1x týdně dochází na ambulanci. Cílem pobytu je zlepšení psychického a fyzického stavu dítěte, získání korektivní zkušenosti, objevení a rozvoj přirozených potřeb dítěte. Současně s pobytem dítěte v AD, rodiče dochází na pravidelné ambulantní konzultace. Při prvotním kontaktu s rodinou jsou realizována tři ambulantní setkání, v jejichž průběhu jsou zmapovány potřeby klienta a je navržen plán pomoci (služby ambulantní, terénní, pobytové). Služba je určena rodinám z Prahy, ze Středočeského kraje a v případě potřeby i z dalších regionů. Vzhledem k individuálnímu přístupu ke klientům a menší kapacitě domu nemůže služba plně uspokojit potřeby náhradních rodin z celé Prahy a Středočeského kraje.

4. Respitní péče a pobyty pro děti - Děti patří domů, o. s.

V tomto sdružení se angažují samotní náhradní rodiče, kteří sami cítili potřebu odlehčení. Sdružení realizuje projekt: Respitní péče a pobyty pro děti. Webové stránky sdružení popisují službu takto: *“Jedna z věcí, které v systému služeb pro náhradní rodinu citelně chybí, je možnost odpočinku pro pěstounské a adoptivní rodiče, která by jim umožnila trávit čas také bez svěřených dětí. Zatímco v běžně vytvořených rodinách fungují babičky, přátelé, tábory, u dětí v NRP jsou tyto možnosti omezené. Jde často o děti s nejrůznějšími specifickými potřebami (např. děti výchovně náročné, zdravotně handicapované, s lehčími poruchami chování, pozornosti a emocí, děti s psychickými obtížemi apod.) nebo větší sourozenecké skupiny, které je obtížné umístit na časově ohraničenou dobu mimo domov tak, aby jejich rodiče mohli „klidně spát“ s vědomím, že je o děti dobře postaráno. Celkové vyčerpání psychických, ale často i fyzických sil náhradních rodičů (např. syndrom vyhoření) je odborníky identifikován jako jedna z podstatných příčin selhávání náhradní rodinné péče v konkrétních případech.“*

Spolupráce s rodinami je založena výhradně na osobním přístupu, tj. osobní znalosti mezi náhradními rodinami a realizátory projektu (vedoucími). Snaží se zde s rodinami navazovat osobní kontakt a získávat podstatné informace o potřebách dětí i rodiny jako celku. Z praxe se neosvědčilo vzájemné hlídání dětí mezi pěstouny.

Další aktivitou tohoto sdružení je organizace pobytů pro děti. Jejich cílem je především zajistit dětem pohodový a příjemně strávený čas spojený s příjemnými zážitky, a zároveň umožnit rodičům odpočinek bez dětí. Vedoucí jednotlivých pobytů jsou zkušené pěstounky, případně odborníci na problematiku dětí z NRP (speciální pedagog, psycholog apod.). V případě potřeby a po vzájemné dohodě s rodiči jsou schopni pro děti se specifickými potřebami zajistit osobního asistenta. Jedná se především o mladé lidi (studenty), kteří se po dobu pobytu budou věnovat především konkrétnímu dítěti. Pro pobyty zde mají zajištěnu poměrně stálou skupinu asistentů, po dohodě je možné zajistit, aby dítě mělo k dispozici stále stejného asistenta, na kterého je zvyklé.

8.7 Obecné shrnutí, závěry

Obecně se dá konstatovat, že se všichni diskutující shodují v názoru, že se celkově situace v poskytování služeb náhradním rodinám v posledních letech zlepšila. Středočeský kraj však síť služeb není zatím rovnoměrně a dostatečně pokryt. Většina dotázaných poukázala především na nedostatek odlehčovací péče pro náhradní rodiny. Závěrem shrnujeme - služby, které by diskutující přednostně zavedli do praxe, jsou především: odlehčovací péče a asistence v rodinách, podpora psychohygieny náhradních rodičů a terapeutické programy pro děti v NRP.

Zdroj:

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Pěstouni mají právo na služby. Občanské sdružení Rozum a Cit, 2007.

Děti potřebují rodinu – sborník příspěvků z mezinárodní konference. Člověk hledá člověka, 2008.

Matoušek, O.; Pazlarová, H.; Baldová, L.: Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy. Člověk hledá člověka o. s., Praha 2008.

9. Závěr

Stručné shrnutí výsledků

Ukázalo se, že o spolupráci mají zájem téměř všechny oslovené organizace, ačkoli ne vždy jsou jejich zkušenosti právě v této oblasti jen dobré. Často narážejí zejména na chybějící strukturu a postrádají jasně nastavená pravidla nebo není jasné, jakou roli kdo ze spolupracujících zastává a jaké jsou jeho hranice a kompetence. Dochází tudíž k dezinformacím, nedorozuměním a některé subjekty pak na spolupráci rezignují nebo zůstávají u jejich jednodušších forem – zodpovězení dotazu, konzultací, vzdělávání. Také jsme zjistili, že některých služeb je sice relativní dostatek (volnočasové aktivity), avšak jsou lokality, kde přesto schází. Oproti tomu existují také služby, které nejsou k dispozici na mnoha místech celého kraje, např. terénní programy pro rodiny a sanace ohrožených rodin nebo azylové a sociální bydlení.

Existují témata, která je nutné uchopit a řešení oblastí, jichž se týkají, urychlit, pro jejich základní postavení. Jde např. o vnímání termínů „pěstounská péče“, „náhradní rodinná péče“ veřejností, povědomí o obsahu, náplni a hlavním smyslu tohoto institutu atd. A pak témata taková, která přináší současná praxe a zatím zůstávají jaksí ve stínu (příbuzenská pěstounská péče, péče jiné fyzické osoby než rodiče). Zejména druhá oblast někdy má za následek absenci cílených služeb pro celé skupiny lidí pečujících o ohrožené děti.

Předpokládané využití výsledků

Na základě výsledků analýzy v současné době začínáme pracovat ve 3 interdisciplinárních skupinách. Spolu s příslušnými pracovišti OSPOD se chystáme řešit případy znevýhodněných dětí formou individuálního plánování a případových konferencí. Práce těchto skupin bude podkladem pro vytvoření modelu použitelného v rámci ČR. Ten bude distribuován mezi zájemce po ukončení pilotní části projektu.

Dále jsme již zařadili do nabídky služeb našeho občanského sdružení některé aktivity cílené pro pěstouny-příbuzné a chystáme se zavést odlehčovací služby pro pěstounské rodiny. Jejich potřebnost také vyplynula z výsledků průzkumu.

V říjnu otevíráme pro 15 zájemců z řad lidí pracujících ve sféře péče o ohrožené děti cca 100 hodinový výcvik „Cestou příběhu“, který pracuje s narativními technikami. Rozšíříme tak pracovní metody využívané při práci s dětmi.

Jeden z výstupů projektu bude mapa služeb jednotlivých subjektů v systému péče o ohrožené děti ve Středočeském kraji, která bude publikována na webu KÚ SČK a dále poskytnuta náhradním rodinám a dalším zájemcům. Zpřehlední, a tím i více zpřístupní nabídku služeb v regionu a organizacím může usnadnit rozhodnutí, o které služby rozšířit činnost. I tato publikace, která obsahuje výstupy našich výše popsaných aktivit, může zúčastněným sloužit jako jakýsi kompas při hledání vhodného směru další profilace organizace a tím napomoci k zaplnění bílých míst na mapě služeb.

Součástí této publikace jsou také popisy základních principů a forem spolupráce a obsahuje také popis některých v ČR již praktikovaných odlehčovacích programů. To může napomoci k jejich snadnějšímu zavádění do praxe. Tématu individuálního plánování v rámci případových konferencí bylo věnováno metodické setkání odborníků pracujících v oblasti péče o ohrožené děti v červnu 2009 na Krajském úřadě Středočeského kraje v Praze. Toto téma bude zpracováno samostatně a po ukončení pilotní části projektu, kdy budeme tyto konference pomáhat uskutečňovat na třech pracovištích v regionu, budou výsledky poskytnuty našim partnerům, tedy vám, v další samostatné publikaci.

Služby pro náhradní rodiny

Dá se říci, že výsledky naší analýzy a řady řízených rozhovorů s náhradními rodiči potvrzují návrh metodického doporučení MPSV č. 5/2009. V tomto doporučení, které se týká návazné péče o náhradní rodinu po přijetí dítěte je zdůrazňována potřeba následné a návazné péče o rodiny s přijatými dětmi. Je zde zmiňována také odlehčující péče. *„Ve spolupráci s orgánem SPOD a NNO vznikne síť pomoci, která bude rychle, citlivě a plně odpovídat na situaci konkrétního dítěte a jeho rodiny. Po přijetí dítěte je pracovník OSPOD v kontaktu s rodinou nejméně jednou za tři měsíce. Sleduje vývoj situace, podporuje rodinu i dítě včetně biologických dětí v rodině, pomáhá jim se vyrovnat s novou situací. Navrhuje možnosti, jak proces dobře zvládnout a rodinný systém stabilizovat.“*

Cíle návazné péče dle metodického doporučení MPSV:

- zvyšování kompetencí rodičů a stabilizace rodinného systému
- preventivní péče
- edukace pěstounů
- nabídka služeb a forem pomoci (např. supervize, odlehčující péče, terapeutické služby apod.)
- vytvoření dostupného seznamu kompetentních a pověřených organizací v jednotlivých krajích
- nabídka rodinných konzultantů – doprovázení
- učení nových dovedností, další dostupné vzdělávání
- podpora komunikace s biologickou rodinou

Z výše uvedených doporučení a priorit MPSV v péči o náhradní rodiny je patrné, že se shodují i s prioritami naší organizace. Občanské sdružení Rozum a Cit může svými službami uspokojit pouze určité procento náhradních rodin. Některé naše projekty (poradenství, vzdělávací a terapeutické víkendy) jsou určeny klientům z celé ČR, ale další projekty (doprovázení, případové konference) jsou z praktických důvodů realizované pouze na území Středočeského kraje. Některé potřebné služby vztahující se k sociálněprávní ochraně dětí (terénní sociální práce, sanace dysfunkčních rodin, mediace u rozvodů apod.) jsou mimo poslání naší organizace. Na tomto poli se nebráníme spolupráci s dalšími partnerskými organizacemi.

Návrh dalšího postupu

Výsledky tohoto projektu, jak už jsme zmínili výše, mají sloužit jako teoretické východisko pro zcela konkrétní užití v praxi nejen našeho občanského sdružení, ale všech, kdo se v oblasti péče o ohrožené děti a mládež pohybují. Na základě výsledků jednak budeme poskytovat poradenství a metodiku individuálního plánování a vedení případových konferencí, naši nabídku služeb rozšíříme o tři služby, které z průzkumu vycházejí jako nejpotřebnější a navíc se budeme podílet na zavedení nové pracovní metody do zmíněné oblasti.

Z průzkumu je zřejmá velká potřeba osvěty a vzdělávání veřejnosti – bohužel i odborné – v oblasti otázek náhradní rodinné péče. Velký prostor pro zlepšení poskytuje oblast služeb pro vlastní děti pěstounů a jejich širší rodiny, poskytování supervize ...

Pokud se výsledky naší práce na projektu stanou inspirací pro vás a další kolegy v republice, bude jeho účel naplněn.

Těšíme se na další rozvíjení spolupráce a společné hledání možností, co nejvíce zefektivnit celý systém péče hlavně z hlediska zájmu našich klientů, sociálně znevýhodněných dětí.

10. Přílohy

10.1 Zdroje informací:

- Adresář zdravotnických zařízení v České republice.** Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, Praha 2009.
- Analýza dostupnosti a kvality sociálních služeb pro rodiny biologické i náhradní ve vybraných krajích ČR.** o. p. s. Mikuláš 2006.
- Děti z ústavu!** - právní a psychologické dopady ústavní výchovy z pohledu ochrany rodiny a nejlepšího zájmu dítěte. Liga lidských práv 2007.
- Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2008.** ÚZIS, Praha 2009.
- Dvořák, J.: Systém náhradní výchovy.** Praha 2007.
- Monitoring problematiky ohrožených dětí v ČR.** Nadace SIRIUS, MEDIAN s. r. o. 2008.
- Národní akční plán sociálního začleňování 2008 – 2010.**
- Pěstouni mají právo na služby** – praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči. OS Rozum a Cit 2007.
- Proměna – koncepce systému péče a podpory pro rodinu a dítě.** SKÚ 2002.
- Rodinná politika na úrovni krajů a obcí** - metodické „doporučení“ MPSV ČR. MPSV, 2008.
- Schneiberg: Dětská centra jako moderní zařízení multidisciplinární péče.** Seminář Aktuální otázky péče o děti v zařízeních 2007.
- Sít' zdravotnických zařízení 2007.** Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, Praha 2007.
- Svobodová, M.; Vrtbovská, P.: Koncepce systému podpory a péče pro rodinu a dítě.** DOM, 2003.
- Statistická ročenka České republiky 2006.** ČSÚ 2007.
- Statistická ročenka MPSV z oblasti práce a sociálních věcí 2007.** MPSV 2008.
- Zásahy veřejné moci do rodičovských práv a jejich dopad na rodinný život.** Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, Praha 2006.
- Zpráva o stávajícím stavu náhradní rodinné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v ČR 2001.** DOM 2002.

10.2 Přehled právních předpisů:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (ve znění pozdějších předpisů)
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (ve znění pozdějších předpisů)
- Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí (ve znění pozdějších předpisů)
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže čj. 14 514/2000-51
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů v platném znění
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 20/1966 Sb., o zdraví lidu (ve znění pozdějších předpisů)
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR (ve znění pozdějších předpisů)
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů (ve znění pozdějších předpisů)

10.3 Odkazy:

Databáze:

Registr poskytovatelů sociálních služeb - iregistr.mpsv.cz

Adresář pomoc dětem a rodinám - www.nasedite.cz

Národní registr výzkumů o dětech a mládeži - www.vyzkum-mladez.cz

Národní informační centrum pro mládež - www.icm.cz

Informační portál a databáze služeb sociální prevence pro osoby ohrožené sociálním vyloučením - sluzbyprevence.mpsv.cz

Český portál především pro pedagogy ZŠ a SŠ, ale nejen pro ně - www.ceskaskola.cz

Dětská práva a sociálněprávní ochrana dětí:

Dětská práva - webové stránky věnující se dětským právům v ČR - www.detskaprava.cz

Osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí - www.mpsv.cz/cs/984

Webové stránky „V zájmu dítěte“ - www.vzd.cz

Náhradní rodinná péče:

Adopce.com - Informační portál o náhradní rodinné péči - www.adopce.com

Pěstouni mají právo na služby – Informační portál nejen o pěstounské péči - www.pestounskapece.cz

RODINA.cz – Informační portál o rodinné tematice - www.rodina.cz

Fórum náhradních rodin - Komunitní a informační web pro všechny náhradní rodiny - www.forumnr.cz

Projekt „Naše romské dítě“ - rodina.cz

Rodinná problematika:

Children of Europe - o rovnosti mezi rodiči v péči o dítě, s hlavním důrazem na střídavou péči - www.childrenofeurope.cz

Psychologie:

Portál specializovaný na psychologii a duševní zdraví - www.help24.cz

Psychologie - www.psychoweb.cz

Sociální sféra:

Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí - portal.mpsv.cz

Česká správa sociálního zabezpečení - www.cssz.cz

Komunitní plánování sociálních služeb - Portál plánování sociálních služeb - www.kpss.cz

Integrace, menšiny:

Cizinci v České republice - Stránky Ministerstva práce a sociálních věcí o integraci cizinců - www.cizinci.cz

Romové v České republice - Portál o romské problematice - romove.radio.cz

Noviny o překonávání bariér - www.muze.cz

Diskriminace a oběti trestných činů:

Webové stránky proti diskriminaci - antidiskriminace.romea.cz

DOMACINASILI.CZ - informace o problematice domácího násilí – www.domacinasili.cz

Vzdělávání:

Institút pedagogicko-psychologického poradenství - www.ippp.cz

Ústav pro informace ve vzdělávání - www.uiv.cz

Vyhledávání školských zařízení - rejskol.msmt.cz

Zdravotnictví:

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR - www.uzis.cz

Zdravotní postižení:

ALFABET - Internetový informační servis pro rodiče dětí se zdravotním postižením - www.alfabet.cz

Dobromysl.cz - Internetový server poskytující informace z oblasti zdravotního postižení - www.dobromysl.cz

Autismus.cz - Portál o poruchách autistického spektra - www.autismus.cz

Helpnet - Informační portál pro osoby se specifickými potřebami - www.helpnet.cz

eseznam.cz - Odkazový portál vytvořený zdravotně znevýhodněnými určený nejen pro ně - www.eseznam.cz

Liga vozíčkářů – Informační portál, časopis Vozíčkář - www.ligavozic.cz

Drogová problematika:

Informační portál o ilegálních a legálních drogách - www.drogy-info.cz

Informační portál primární prevence - www.odrogach.cz

Drogový informační server - www.drogy.net

Časopis adiktologie - www.adiktologie.cz

Neziskový sektor:

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace - www.vlada.cz

ICN: Informační centrum neziskových organizací - www.neziskovky.cz

Econnect - <http://econnect.ecn.cz>

Kormidlo – katalog odkazů občanské společnosti - www.kormidlo.cz

Dobrovolnik.cz - servisní a informační portál dobrovolnictví v České republice - www.dobrovolnik.cz

Veřejná správa:

Portál veřejné zprávy - <http://portal.gov.cz>

Asociace krajů České republiky - www.asociacekrajů.cz

Časopisy:

Sociální práce – časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci - www.socialniproce.cz

Sociální revue - internetový magazín o sociální práci a společenských otázkách - <http://socialnirevue.cz/>

Multidisciplinární péče – pro pracovníky a studenty působící ve zdravotní a sociální oblasti - www.mpece.com

SOCIÁLNÍ PÉČE - odborný časopis pracovníků sociálních služeb - www.socialni-pece.cz

FÓRUM sociální politiky - odborný recenzovaný časopis vydávaný VÚPSV - www.vupsv.cz

Občanské sdružení Rozum a Cit
Autorský kolektiv: Ludmila Hanušová, Mgr. Petra Štětková, Andrea Hrdinová
Trvalé sídlo: Jablonského 639/4, 170 00 Praha 7
Korespondenční adresa: Na Výsluní 2271, 251 01 Říčany
e-mail: rozumacit@rozumacit.cz
www.rozumacit.cz